

2994

PRAWOZDANIE

1908
DYREKCJI
WYŻSZEJ SZKOŁY HANDLOWEJ
W KRAKOWIE

ZA ROK SZKOLNY 1908.

Kraków 1908.

Nakładem Wyższej Szkoły Handlowej w Krakowie.

Czcionkami drukarni A. Koziańskiego.

2994 5395

SPRAWOZDANIE

DYREKCJI
WYŻSZEJ SZKOŁY HANDLOWEJ
W KRAKOWIE

ZA ROK SZKOLNY 1908.

Kraków 1908.
Nakładem Wyższej Szkoły Handlowej w Krakowie.
Czcionkami drukarni A. Koziańskiego.

TREŚĆ:

I. H. Weigt. Dzienny bieg temperatury w Krakowie wedle spostrzeżeń z pięciolecia 1894—1898. (Der tägliche Gang der Lufttemperatur in Krakau nach den Beobachtungen in den Jahren 1894—1898).

II. Wiadomości szkolne przez dyrektora zakładu.

A) Wyższa szkoła handlowa:

1. Skład Kuratoryi,
2. Skład grona nauczycielskiego,
3. Plan nauk,
4. Zbiory naukowe,
5. Kronika zakładu,
6. Imienny spis uczniów wpisanych,
7. Statystyka uczniów,

B) Połączone z wyższą szkołą handlową szkoły i kursa:

1. Kurs Abiturjentów,
2. Dwuklasowa szkoła handlowa męska,
3. Uzupełniająca szkoła handlowa,
4. Wieczorny zawodowy kurs handlowy.

C) Wykaz książek szkolnych na rs. 1908/9.

D) Ogłoszenie, dotyczące wpisów na rs. 1908/9.

HERKULAN WEIGT.

DZIENNY BIEG TEMPERATURY
W KRAKOWIE

WEDLE SPOSTRZEŻEŃ Z PIĘCIOLECIA
1894—1898.

TREŚĆ:

- I. Dotychczasowe badania nad dziennym biegiem temperatury w Krakowie; nowe, nieopracowane dotąd spostrzeżenia.
 - II. Rozbiór obserwacji z lat 1894—1898: wpływ rocznego biegu temperatury na dzienny, porównanie obserwacji krakowskich z równoczesnymi spostrzeżeniami w Bielsku.
 - III. Dzienny bieg temperatury wedle spostrzeżeń z lat 1894—1898; elementa tego biegu dla każdego z osobna miesiąca.
 - IV. Główne elementa biegu dziennego wedle obserwacji dawniejszych.
 - V. Dzienny bieg w przecięciu rocznem.
-

Dzienny bieg temperatury w Krakowie wedle spostrzeżeń z pięciolecia 1894 — 1898.

I.

Dzienny bieg temperatury w Krakowie opracowali dotąd Jelinek, Karliński, Valentin.

Jelinek ¹⁾ rozporządzał spostrzeżeniami tylko kilkakrotnie na dobę czynionemi, a dopiero uzupełniwszy je rachunkiem przez interpolację temperatur dla godzin, w których termometrów nie odczytywano, podał cogodzinny stan i dzienny przebieg temperatury powietrza w Krakowie. Obliczenia Jelinka straciły wartość z chwilą, kiedy pojawiło się opracowanie tego przedmiotu na podstawie rzeczywistych, cogodzinnych spostrzeżeń.

Opracowanie takie dał nam Prof. Dr. Karliński ²⁾. Opiera się ono na cogodzinnych spostrzeżeniach z czasu od 1. grudnia 1867. r. do 30. kwietnia 1873. r., zatem z okresu pięcioletniego, a w części sześcioletniego.

Termometry odczytywano kilka lub kilkanaście razy na dobę, temperaturę dla reszty godzin brano z krzywej, wykreślonej przez termograf; w ten sposób otrzymywano szereg, złożony z dwudziestu czterech liczb, przedstawiający cogodzinny stan temperatury dla każdego dnia w miesiącu. Z takich szeregów obliczono cogodzinne średnie temperatury miesięczne, a z nich dopiero tworzone średnie kilkoletnie. Aby otrzymać »prawidłowy« bieg dzienny, wyrównał prof. Karliński zapomocą wzoru Bessla te średnie otrzymane z obserwacji, a dopiero potem obliczał elementa biegu dziennego.

Rozpatrując bieg temperatury, wynikający bezpośrednio z kra-

¹⁾ Jelinek: Über die täglichen Aenderungen der Temperatur nach den Beobachtungen der meteorologischen Stationen in Oesterreich, Denkschriften der math.-naturwiss. Cl. der Akademie der Wissenschaften in Wien t. XXVII. 1867 str. 91.

²⁾ Prof. Dr. Karliński. O okresowych zmianach ciepłoty powietrza w Krakowie. Pamiętnik Akademii Umiejętności w Krakowie, wyd. mat.-przyr. t. II. 1876. str. 157.

kowskich obserwacji dokonanych w latach 1867—1873, znalazł¹⁾ głośny meteorolog, H. Wild, że maximum temperatury spażnia się niezwykle (prawie o dwie godziny) w miesiącach cieplejszych i na tej podstawie nie wciągnął owych spostrzeżeń do swej pomnikowej publikacji o stosunkach temperatury w państwie rosyjskiem. Jednakże prof. Dr. Juliusz Hann, autor tak dziś cenionego podręcznika meteorologii, nie odmawia²⁾ tym obserwacjom pewnej wartości do celów praktycznych, mianowicie do obliczania poprawek, które średnie z obserwacji »terminowych« (dokonywanych o pewnych terminach, kilkakroć na dobę) zamieniają na średnie »prawdziwe« czyli 24-godzinne. Dlatego też nie wahał się Dr. Józef Valentin, docent meteorologii w uniwersytecie wiedeńskim, wciągnąć te obserwacje z lat 1867—1873 do dzieła, w którym przedstawia dzienny bieg temperatury wedle spostrzeżeń na stacjach meteorologicznych w Austrii³⁾. Ze względu zaś, że dziś w meteorologii zarzucano (głównie za sprawą Wilda) wyrównywanie wzorem Bessla dziennego biegu temperatury, obliczył Valentin elementa biegu dziennego w Krakowie ponownie, ale już bezpośrednio z obserwacji (zatem wedle tablicy II. w pracy prof. Karlińskiego).

Ogłaszając swą pracę w r. 1901., pominął w niej Valentin nowy materiał, dotyczący również dziennego biegu temperatury w Krakowie, ogłoszony⁴⁾ jeszcze w r. 1899. przez prof. Dra Karlińskiego. Ten nowy szereg spostrzeżeń obejmuje pięciolecie 1894 do 1898, uzyskano go zaś w sposób następujący: bezpośrednio odczytywano termometry stale o godzinie 6. i 7. rano, 12. w południe i 10. wieczorem, nadto przygodnie od 8.—11. rano, i od 3.—6. po południu, zatem 6—14 razy dziennie; temperaturę dla reszty godzin brano z krzywej, wykreślonej przez termograf Richarda. — Wszystkie przyrządy do mierzenia temperatury znajdowały się (podobnie jak i obecnie) w północno-zachodniem oknie drugiego piętra w gmachu c. k. obserwatorium astronomicznego przy ulicy Kopernika, w wysokości 12 metrów nad ziemią; samo zaś obserwatorium leży pod 50°4' szer. geogr. półn. i 19°58' dług. wsch. od Greenwich, 220 m. nad poziomem morza. — Obliczyć elementa dziennego biegu temperatury wedle tych świeższych spostrzeżeń, dotąd jeszcze nie opracowanych, oto zadanie niniejszej rozprawki.

¹⁾ H. Wild.: Die Temperaturverhältnisse des Russischen Reiches, Supplementband zum Repertorium für Meteorologie, Petersburg 1881, str. 78. i 79.

²⁾ Julius Hann: Über den täglichen Gang einiger meteorologischen Elemente in Wien, Sitzungsberichte der math.-naturwiss. Classe der kais. Akademie der Wiss. in Wien t. LXXXIII, II. A. 1881. str. 213.

³⁾ J. Valentin: Der tägliche Gang der Lufttemperatur in Oesterreich, Denkschriften der kais. Akademie der Wiss. in Wien. Math.-naturwiss. Cl. t. LXXIII. 1901, str. 140.

⁴⁾ Prof. Dr. Karliński: Dzienny przebieg ciepłoty w Krakowie. Sprawozdanie Komisji fizyograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie, t. XXXIV. str. [204].

II.

Spostrzeżeń z lat 1894—1898 nie ogłoszono w stanie zupełnie surowym: mianowicie wyeliminowano tam już roczny bieg temperatury z dziennego. Wpływ zaś biegu rocznego na dzienny przejawia się w taki sposób, że temperatura o godzinie 12 p. m. (tj. o północy, kończącej dzień) bywa w pierwszej połowie roku wyższa niż o godzinie 12 a. m. (tj. o północy, zaczynającej dzień), w drugiej zaś połowie roku odwrotnie; krzywe zatem, przedstawiające bieg dzienny, miałyby w pierwszej połowie roku ramię prawe tj. dla godzin popołudniowych i wieczornych (ściślej od 12^h m do 12^h p. m.) cokolwiek wyższe niż ramię lewe, a niższe w drugiej połowie roku; odpowiada to przyrostowi temperatury w miesiącach od stycznia do lipca — ubytkowi w miesiącach pozostałych. Gdy się ten wpływ rocznego biegu z dziennego wydzieli, oba ramiona krzywej kończą się w tej samej wysokości, czyli temperatura godziny 12 a. m. równa się temperaturze godziny 12 p. m. Takiej właśnie eliminacji dokonano na spostrzeżeniach z lat 1894—1898; ogłoszono zatem bieg dzienny już odpowiednio uproszczony, co ułatwia dalsze jego opracowanie.

Aby sprawdzić o ile dane obserwacje są ściśle i wiarogodne, o ile na nich polegać można, używa się zwykle następującego sposobu: porównuje się współczesne obserwacje z dwu lub więcej niezbyt odległych od siebie stacji meteorologicznych, zwłaszcza o podobnem położeniu topograficznem. Metoda ta, wskazana przez Lamonta¹⁾, polega na tem doświadczeniu, że większe zmiany w atmosferze rzadko występują lokalnie, ale raczej na wielkich przestrzeniach; dlatego też różnice między równoczesnymi obserwacjami sąsiednich stacji odznaczają się pewną stałością. Takie tedy porównanie w sposób graficzny przeprowadziłem między cogodzinnymi obserwacjami w Krakowie a w Bielsku, dla którego dzienny bieg temperatury (uzyskany podobną drogą co i w Krakowie) w latach 1894—1898. ogłosił prof. K. Kolbenheyer²⁾

Atoli trzy okoliczności utrudniają to porównanie: 1) Bielsk leży 344 m. nad poziomem morza, Kraków tylko 220 m. n. p. m., 2) w Bielsku obserwowano wedle czasu lokalnego, a w Krakowie wedle środkowo-europejskiego, 3) prof. Kolbenheyer nie podaje czy dla Bielska ogłosił bieg dzienny po wyrugowaniu zeń biegu rocznego czy nie. — Redukcyja obserwacji bielskich do poziomu Krakowa podniosłaby temperatury bielskie o pewną stałą ilość; redukcyja tychże obserwacji z czasu lokalnego bielskiego na środ-

¹⁾ Dr. Julius Hann: *Lehrbuch der Meteorologie*, II. Auflage, Leipzig 1906. str. 92. Dr. Hugo Meyer: *Anleitung zur Bearbeitung meteorologischer Beobachtungen für die Klimatologie*, Berlin 1891, str. 45.

²⁾ Sprawozdanie komisji fizyograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie t. XXXIV. str. [200.]

Tablica I.
Średni stan temperatury w Krakowie

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Pół- dzie
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Styczeń	-4.22	-4.37	-4.55	-4.69	-4.75	-4.80	-4.83	-4.65	-4.22	-3.42	-2.61	-1.96
Luty	-2.70	-2.86	-2.95	-2.97	-3.06	-3.14	-3.15	-2.80	-2.28	-1.54	-0.83	-0.21
Marzec	2.11	1.90	1.69	1.54	1.40	1.29	1.60	2.39	3.42	4.52	5.47	6.38
Kwiecień	6.14	5.83	5.55	5.29	5.11	5.52	6.50	7.69	8.86	9.86	10.68	11.45
Maj	10.91	10.56	10.22	9.97	10.21	10.95	12.09	13.47	14.71	15.63	16.43	17.08
Czerwiec	13.75	13.31	12.91	12.71	13.28	14.17	15.50	16.88	18.10	18.95	19.50	20.07
Lipiec	15.60	15.20	14.84	14.57	14.79	15.70	17.07	18.35	19.66	20.68	21.45	22.09
Sierpień	15.01	14.64	14.33	14.00	13.80	14.42	15.77	17.15	18.56	19.68	20.60	21.40
Wrzesień	11.30	10.90	10.56	10.29	10.03	10.12	11.10	12.36	13.88	15.18	16.23	17.07
Październik	7.54	7.37	7.16	7.00	6.82	6.71	6.89	7.56	8.70	9.79	10.85	11.62
Listopad	1.79	1.63	1.47	1.39	1.40	1.41	1.38	1.67	2.34	3.14	3.99	4.68
Grudzień	-1.73	-1.76	-1.81	-1.83	-1.87	-1.89	-2.00	-1.88	-1.55	-1.01	-0.41	0.17
Rocznie	6.29	6.03	5.78	5.61	5.60	5.87	6.49	7.35	8.35	9.29	10.11	10.81

¹⁾ Rozpatrując bieg temperatury w Krakowie ze stycznia 1894. r., znalazłem nienamiaszt —5.01, a wtedy też i krzywa ze stycznia nie będzie się w tem miejscu nagle łamała;

Tablica II.
Średni stan temperatury w Bielsku

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Pół- dzie
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Styczeń	-3.59	-3.72	-3.82	-3.85	-3.91	-3.97	-4.00	-3.78	-3.32	-2.64	-2.10	-1.64
Luty	-2.60	-2.70	-2.85	-3.00	-3.08	-3.15	-3.21	-2.85	-2.04	-1.33	-0.65	-0.21
Marzec	2.44	2.24	2.14	2.06	1.94	1.92	2.23	2.87	4.29	5.01	5.71	6.49
Kwiecień	5.94	5.67	5.39	5.24	5.10	5.26	6.00	6.96	8.55	9.32	9.85	10.26
Maj	10.13	9.85	9.64	9.46	9.45	10.12	11.16	12.16	13.36	14.12	14.84	15.22
Czerwiec	12.58	12.16	11.70	11.38	11.70	12.78	14.39	15.70	16.27	17.06	17.79	18.33
Lipiec	14.85	14.39	13.99	13.61	13.58	14.61	16.39	17.40	17.83	18.92	19.76	20.52
Sierpień	14.29	13.96	13.56	13.18	13.08	13.80	15.55	16.73	17.27	18.46	19.50	20.15
Wrzesień	11.31	11.13	10.80	10.56	10.36	10.39	11.91	12.55	13.26	14.55	15.45	16.14
Październik	8.15	8.02	7.91	7.73	7.63	7.64	8.06	8.79	9.52	10.35	11.07	11.76
Listopad	2.62	2.46	2.40	2.39	2.26	2.21	2.30	2.72	3.42	3.96	4.52	4.99
Grudzień	-1.07	-1.17	-1.25	-1.22	-1.23	-1.19	-1.10	-0.77	-0.33	0.04	0.45	0.74
Rocznie	6.25	6.02	5.80	5.63	5.57	5.87	6.64	7.37	8.17	8.98	9.68	10.23

Tablica I.
wedle spostrzeżeń z lat 1894—1898.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Pół- noc	Śre- dnia	Średnia najniż- sza	Średnia naj- wyższa
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Styczeń	-1.51	-1.31	-1.43	-1.93	-2.44	-2.75	-3.07	-3.39	-3.58	-3.85	-4.00	-4.16	-3.43	-5.51	0.28
Luty	0.15	0.38	0.38	0.11	-0.51	-1.04	-1.40	-1.67	-1.93	-2.15	-2.31	-2.52	-1.73	-6.85	0.58
Marzec	6.90	7.14	7.15	6.75	6.04	5.20	4.50	3.99	3.48	3.01	2.66	2.38	3.86	0.60	5.08
Kwiecień	11.82	12.15	12.02	11.80	11.23	10.35	9.35	8.61	7.94	7.40	6.90	6.51	8.52	6.24	10.34
Maj	17.36	17.45	17.28	16.98	16.48	15.81	14.73	13.84	12.94	12.26	11.73	11.32	13.77	12.67	14.67
Czerwiec	20.30	20.28	20.55	20.43	20.11	19.30	18.17	17.16	16.10	15.34	14.73	14.22	16.91	14.76	18.23
Lipiec	22.43	22.69	22.76	22.62	22.11	21.31	20.15	19.03	18.02	17.15	16.52	16.00	18.80	16.57	19.80
Sierpień	21.92	22.02	21.96	21.73	21.19	20.26	19.12	18.07	17.17	16.42	15.90	15.44	17.94	16.84	18.77
Wrzesień	17.61	17.83	17.51	17.14	16.46	15.42	14.49	13.73	13.04	12.53	12.05	11.66	13.70	11.53	14.91
Październik	12.08	12.22	12.07	11.50	10.66	10.00	9.50	9.05	8.56	8.22	7.90	7.64	9.07	7.42	11.63
Listopad	5.10	5.28	5.10	4.55	4.00	3.54	3.13	2.81	2.56	2.28	2.06	1.89	2.86	0.62	5.36
Grudzień	0.47	0.45	0.21	-0.24	-0.57	-0.84	-1.04	-1.22	-1.32	-1.43	-1.54	-1.66	-1.09	-2.43	2.12
Rocznie	11.30	11.38	11.30	10.95	10.41	9.71	8.97	8.33	7.74	7.26	6.92	6.56	8.27	7.84	9.14

turalny skok o godzinie 11. p. m.; jest to po prostu błąd drukarski; ma być —5.61. za-
do obliczenia średniej wziąłem też tę cyfrę (—5.61°).

Tablica II.
wedle spostrzeżeń z lat 1894—1898.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Pół- noc	Śre- dnia		
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Styczeń	-1.41	-1.32	-1.57	-1.97	-2.38	-2.64	-2.69	-2.81	-3.11	-3.27	-3.39	-3.51	-2.98		
Luty	-0.06	+0.05	-0.07	-0.43	-0.82	-1.25	-1.50	-1.66	-2.00	-2.10	-2.27	-2.41	-1.78		
Marzec	6.39	6.58	6.45	6.10	5.65	4.88	4.24	3.93	3.49	3.29	3.00	2.81	4.00		
Kwiecień	10.64	10.80	10.91	10.51	10.05	9.50	8.44	7.90	7.35	6.92	6.64	6.37	7.89		
Maj	15.45	15.42	15.81	15.24	14.83	14.02	13.02	12.38	11.69	11.16	10.74	10.49	12.49		
Czerwiec	18.67	18.92	20.12	19.73	19.27	18.43	17.27	16.14	15.11	14.34	13.65	13.14	15.69		
Lipiec	20.92	21.22	22.55	22.26	21.67	20.65	19.37	18.09	17.21	16.42	15.98	15.36	17.82		
Sierpień	20.59	20.77	21.33	21.08	20.45	19.43	19.11	17.11	16.21	15.64	15.30	14.76	17.14		
Wrzesień	16.59	16.75	17.22	16.78	15.88	14.66	13.74	13.09	12.69	12.27	11.84	11.54	13.37		
Październik	11.73	11.80	11.61	11.07	10.34	9.73	9.35	9.09	8.69	8.50	8.22	8.09	9.37		
Listopad	5.25	5.27	5.01	4.50	3.87	3.48	3.21	3.08	2.92	2.80	2.61	2.52	3.36		
Grudzień	0.83	0.94	0.80	0.26	0.12	-0.31	-0.42	-0.45	-0.66	-0.79	-0.88	-0.94	-0.41		
Rocznie	10.47	10.60	10.85	10.43	9.89	9.38	8.59	7.99	7.38	7.10	6.79	6.52	8.01		

kowo-europejski zmieniałyby temperatury bielskie nie wiele, bo czas środkowo-europejski różni się od bielskiego tylko o 16 minut. Te poprawki możnaby uwzględnić. Ze względu jednak, że w naszym wypadku nie chodzi o stwierdzenie o ile temperatura w Bielsku jest wyższa lub niższa od temperatury w Krakowie, lecz tylko czy przebieg temperatury w tych miejscowościach wykazuje pewną wzajemną równoległość, można to porównanie przeprowadzić bez redukcji spostrzeżeń bielskich do poziomu Krakowa i czasu środkowo-europejskiego. Oczywiście, w takim razie dokładności co do punktu 3) tem łatwiej można się zrzec, bo eliminacja biegu rocznego zmienia bieg dzienny zwykle tylko w setnych częściach stopnia.

Porównywać można albo każdy rok z osobna, albo też średnie pięcioletnie krakowskie z bielskimi; lepiej porównywać średnie pięcioletnie, bo wtedy maleje ewentualny błąd każdorazowej obserwacji. — Tablice I. II. podają właśnie średni stan temperatury w Krakowie i Bielsku w pięcioleciu 1894—1898¹⁾.

Porównując krzywe krakowskie z bielskimi, zauważyć łatwo, że krzywe krakowskie albo się z bielskimi łagodnie zbiegają, albo łagodnie rozbiegają, lub są do siebie równoległe. Nagłe załomy w jednej krzywej, któreby nie miały odpowiednich załomów w drugiej, spotykamy rzadko: n. p. w styczniu dla godzin 6.—8. p. m., w lipcu od 8^h a. m. do 3^h p. m. u krzywych bielskich. W tym wypadku, jakoteż i wogóle, krzywa, która przedstawia bieg temperatury w Krakowie, jest regularniejsza, normalniejsza niż krzywa bielska. (Świadczyłoby to, że w Bielsku jakaś lokalna przyczyna wywołuje ten załom.) Ta stosunkowo większa regularność krzywych krakowskich przemawia za ścisłością spostrzeżeń krakowskich.

III.

Cogodzinny stan temperatury w Krakowie w latach 1894 do 1898 przedstawia tablica I. na str. 8—9. Każda z liczb tej tablicy jest średnią z 141—155 spostrzeżeń, zatem wpływ zachmurzenia, opadu atmosferycznego i wogóle chwilowego stanu atmosfery na bieg temperatury jest tylko do pewnego stopnia wyrugowany. — Do tablicy owej dodano zarazem średnie z 24 godzin czyli prawdziwe oraz dla porównania z niemi średnie najwyższe i najniższe, jakie w pomienionem pięcioleciu znaleziono dla każdego z osobna miesiąca. Z kolumny p. t. »Średnia« widać, że najzimniejszym miesiącem jest styczeń (jego temperatura wynosi — 3.43°C), najcieplejszym zaś lipiec (18.80°C). Dwie następne kolumny (p. t. »średnia najniższa i najwyższa«) podają granice, w jakich taka »średnia« w pięcioleciu 1894—1898 oscylowała. — Odejmując średnie mie-

¹⁾ Wszystkie temperatury w niniejszej rozprawce podaję w stopniach Celsiusa.

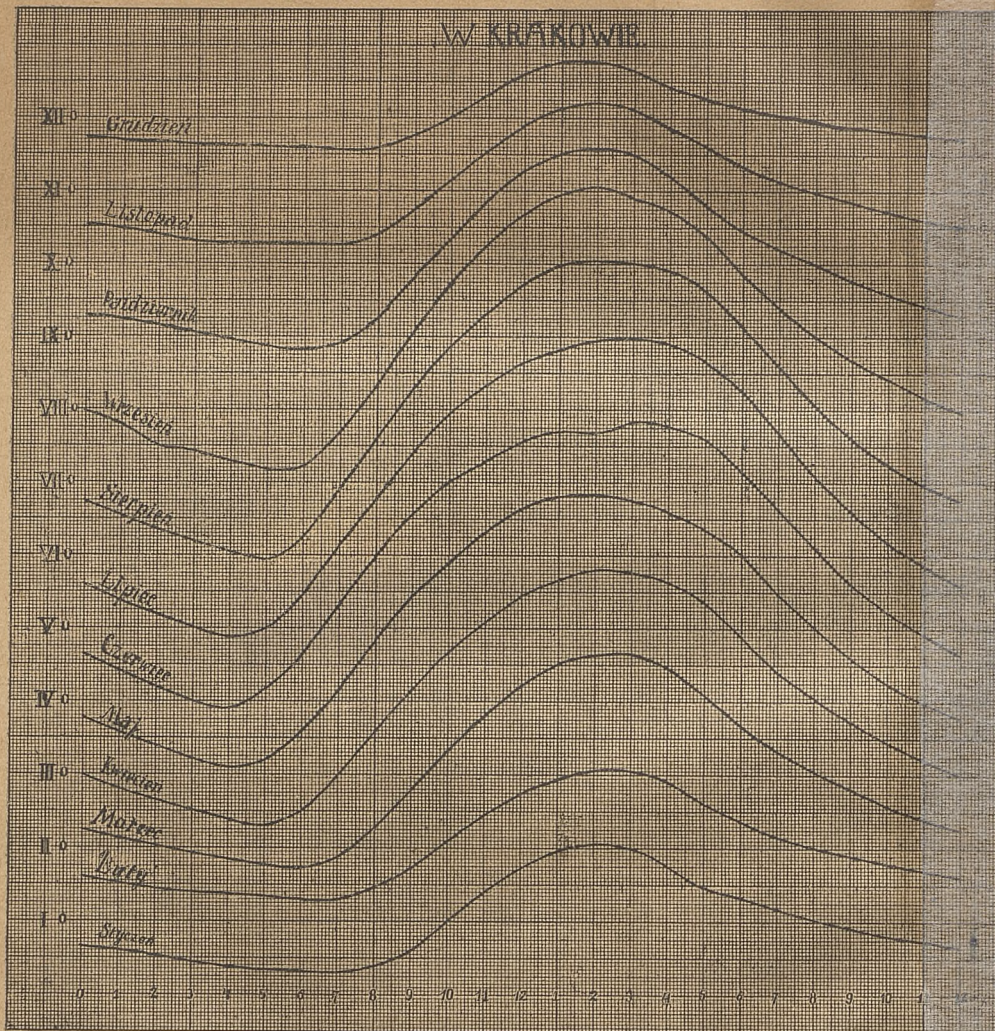
Tablica III.

Zboczenia temperatur c6godzinnych od s6redniej 24ro godzinnej.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	P śred.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Pol- noc
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Styczeń	-0.79	-0.94	-1.12	-1.26	-1.32	-1.37	-1.40	-1.22	-0.79	0.01	0.82	1.47	1.92	2.12	2.00	1.50	0.99	0.68	0.36	0.04	-0.15	-0.42	-0.57	-0.73
Luty	0.97	-1.13	-1.22	-1.24	-1.33	1.41	-1.42	-1.07	-0.55	0.19	0.90	1.52	1.88	2.11	2.11	1.84	1.22	0.69	0.33	0.06	-0.20	-0.42	-0.58	-0.79
Marzec	-1.75	-1.96	-2.17	-2.32	-2.46	-2.57	-2.26	1.47	-0.44	0.66	1.61	2.47	3.04	3.28	3.29	2.89	2.18	1.34	0.64	0.13	-0.38	-0.85	-1.20	-1.48
Kwiecień	-2.38	-2.69	-2.97	-3.23	-3.41	-3.00	2.02	0.83	0.34	1.34	2.16	2.93	3.30	3.63	3.50	3.28	2.71	1.83	0.83	0.09	-0.58	-1.12	-1.62	-2.01
Maj	-2.86	-3.21	-3.55	-3.80	-3.56	-2.82	-1.68	-0.30	0.94	1.86	2.66	3.31	3.59	3.68	3.51	3.21	2.71	2.04	0.96	0.07	-0.83	-1.51	-2.04	-2.45
Czerwiec	-3.16	-3.60	-4.00	-4.20	-3.63	-2.74	-1.41	-0.43	1.19	2.04	2.59	3.16	3.39	3.37	3.64	3.52	3.20	2.29	1.26	0.25	-0.81	-1.57	-2.18	-2.69
Lipiec	-3.20	-3.60	-3.96	-4.23	-4.01	-3.10	-1.73	-0.45	0.86	1.88	2.65	3.29	3.63	3.89	3.96	3.82	3.31	2.51	1.35	0.23	-0.78	-1.65	-2.28	-2.80
Sierpień	-2.93	-3.30	-3.61	-3.94	-4.14	-3.52	-2.17	-0.79	0.62	1.74	2.66	3.46	3.98	4.08	4.02	3.79	3.25	2.32	1.18	0.13	-0.77	-1.52	-2.04	-2.50
Wrzesień	-2.40	-3.00	-3.14	-3.41	-3.67	-3.58	-2.60	-1.34	0.18	1.48	2.53	3.37	3.91	4.13	3.81	3.44	2.76	1.72	0.79	0.03	-0.66	-1.17	-1.65	-2.04
Paździer.	-1.53	-1.70	-1.91	-2.07	-2.25	-2.36	-2.18	1.51	-0.37	0.72	1.78	2.55	3.01	3.15	3.00	2.43	1.59	0.93	0.43	-0.02	-0.51	-0.85	-1.17	-1.43
Listopad	-1.07	-1.23	-1.39	-1.47	-1.46	-1.45	-1.48	-1.19	-0.52	0.28	1.13	1.82	2.24	2.42	2.24	1.69	1.14	0.68	0.27	-0.05	0.30	-0.58	-0.80	-0.97
Grudzień	-0.64	-0.67	-0.72	-0.74	-0.78	-0.80	-0.91	-0.79	-0.46	0.08	0.68	1.26	1.56	1.54	1.30	0.85	0.52	0.25	0.05	-0.13	-0.23	-0.34	0.45	-0.57

OBRAZ DZIENNEGO BIEGU TEMPERATURY

W KRAKOWIE.

siężne (kolumna p. t. »średnia« tabl. I.) od temperatur codziennych, przedstawimy bieg temperatury przez »zboczenia od średnich«; znak — oznacza, że temperatura danej godziny jest niższa od średniej miesięcznej, znak +, że jest od niej wyższa. Taki właśnie obraz dziennego biegu temperatury daje tablica III. Na podstawie tej tablicy przedstawiam obok rysunkiem dzienny bieg temperatury w Krakowie, odcinając na linii poziomej po 5 mm. dla jednego miesiąca, a na pionowej po 5 mm. dla 1⁰ Celsiusa.

Z krzywych, przedstawiających dzienny bieg temperatury, łatwo obliczyć główne elementa, które go charakteryzują, a zatem wysokość i chwilę nastania temperatur skrajnych, chwile nastania temperatury średniej, oraz wielkość i porę najszybszych zmian temperatury; oprócz metody graficznej użyłem nadto do obliczania chwil, w których nastają temperatury średnie i skrajne, zwykle w tym celu stosowanych wzorów¹⁾ Prof. Dra P. Schreibera, dyrektora instytutu meteorologicznego w Dreźnie. Poniższa tablica (IV.) podaje rezultaty tego rachunku.

Tablica IV.
Temperatury skrajne.

	Minimum		Wschód słońca ²⁾	Różnica w minutach	Maximum			Wielkość		Max.-Min.		Max.-Min. w- dle sprostowań 5 ⁰ letnich.
	o godzi- nie	niżej średniej			o godzi- nie	wyżej średniej		minim.	maxim.	co do wielkości	co do czasu	
	h m	0	h m		h m	0		0	0	0	h m	0
Styczeń	6 39	1 42	7 53	— 74	2 8	2 14	— 4 85	— 1 29	3 56	7 29	5 96	
Luty	6 32	1 43	7 11	— 39	2 28	2 16	— 3 18	0 43	3 59	7 56	6 99	
Marzec	5 46	2 59	6 13	— 27	2 31	3 31	1 27	7 17	5 90	8 45	7 71	
Kwiecień	4 48	3 42	5 8	— 20	2 16	3 64	5 10	1 16	7 06	9 28	9 70	
Maj	4 1	3 81	4 16	— 15	1 51	3 70	9 96	17 47	7 51	9 50	10 70	
Czerwiec	3 46	4 22	3 52	— 6	3 15	3 66	12 69	20 57	7 88	11 29	11 13	
Lipiec	4 5	4 24	4 11	— 6	2 50	3 98	14 56	22 78	8 22	10 45	10 99	
Sierpień	4 45	4 15	4 52	— 7	2 74	4 10	13 78	22 04	8 25	9 22	10 67	
Wrzesień	5 20	3 69	5 38	— 18	1 55	4 15	10 01	17 85	7 84	8 35	10 29	
Październik	5 53	2 37	6 24	— 31	1 59	3 16	6 70	12 23	5 53	8 06	8 63	
Listopad	6 36	1 49	7 14	— 38	2 —	2 42	1 37	5 28	3 91	7 24	6 65	
Grudzień	6 59	0 92	7 54	— 55	1 26	1 58	— 2 01	0 49	2 50	6 27	5 38	
Przeciętnie	5 26	2 81	5 54	— 28	2 14	3 17	5 45	11 43	5 98	8 48	8 73	

¹⁾ Valentin u. s. str. 181.

²⁾ Karliński, u. s. str. 163.

Jak z powyższej tablicy widać, najniższa temperatura nastaje w grudniu koło godziny 7. rano, potem coraz to wcześniej aż do czerwca; w czerwcu wypada to minimum o godz. 3 min. 46, w następnych miesiącach znów coraz to później. — Wogóle chwila nastania minimum temperatury wiąże się z chwilą wschodu słońca: w czerwcu i lipcu wypada o kilka minut przed wschodem słońca, w następnych miesiącach coraz to dalej od wschodu słońca (wyprzedzając wschód), najdalej od wschodu w styczniu, bo aż przeszło godzinę przed wschodem; od stycznia do lipca zbliża się minimum ku wschodowi. Przeciętnie nastaje minimum o godzinie 5. min. 26, t. j. prawie pół godziny przed wschodem słońca. W miarę jak oscylluje chwila wschodu słońca, oscylluje również i minimum, lecz w węższych nieco granicach.

Minimum zbacza od średniej temperatury najmniej w grudniu, najwięcej w lipcu. Wysokość jego również ulega oscyllacji: najniższe bowiem minimum spotykamy w styczniu (-4.85°C), w następnych miesiącach coraz to wyższe, aż do lipca (14.56°C), — w drugiej połowie roku coraz to niższe.

Temperatura najwyższa w ciągu dnia wypada mniej więcej około godziny 2. po południu, w przecięciu rocznem o godzinie 2-giej minut 14; najpóźniej, bo aż około godziny 3-ciej, wypada to maximum w czerwcu i w lipcu ($3^{\text{h}} 15^{\text{m}}$, $2^{\text{h}} 50^{\text{m}}$). (Chwilę nastania maximum w czerwcu możnaby cofnąć z $3^{\text{h}} 15^{\text{m}}$ na $2^{\text{h}} 45^{\text{m}}$ p. m., oznaczając chwilę tę z odnośnej krzywej, ale bez uwzględnienia załomu o godzinie 2-giej, a zatem z krzywej nieco wyrównanej. Załom o 2^{h} p. m. pochodzić może z większego około 2^{h} zachmurzenia. W Bielsku przypada maximum w czerwcu o $2^{\text{h}} 50^{\text{m}}$, p. m., w lipcu o $3^{\text{h}} 19^{\text{m}}$ p. m.). Gdy ziemia ogrzewa się silniej, to dłużej ciepło powietrzu oddaje¹⁾ i dlatego w miesiącach cieplejszych maximum wypada dalej od południa niż w zimniejszych.

W średnich krakowskich, pochodzących z lat 1867—1878 zauważył Wild²⁾, że maximum spażnia się nagle i znacznie od lutego do marca, (blisko o 2 godziny), a potem znów od września do października równie nagle i znacznie się cofa; w miesiącach od kwietnia do września wypada ono po 4-tej godzinie. Prawdopodobnie pozostawiano wówczas przyrządy w budce żaluzjowej w północno-zachodnim oknie, a na nią w miesiącach cieplejszych padają po południu promienie słoneczne; dziś na ten czas przestawia się przyrządy do okna północno-wschodniego w tym samym pokoju. To też już w średnich z lat 1894—1898 ani takiego skoku, ani podobnego opóźnienia się maximum nie dostrzegamy.

¹⁾ Dr Julius Hann, Lehrbuch der Meteorologie, 1906, str. 73.

²⁾ Wild, Die Temperaturverhältnisse d. russ. Reiches, str. 79. — Również i Dr. Fr. Augustin, profesor meteorologii i klimatologii w uniwersytecie praskim, zauważył pewną nieregularność około maximum w biegu temperatury z tego okresu. Prof. Dr. F. Augustin: Ueber den täglichen Gang der Lufttemperatur in Prag, Sitzungsberichte der kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften, rocznik z 1879. r., str. 426.

Maximum przewyższa średnią temperaturę najmniej w grudniu (o 1.58°C), najwięcej we wrześniu (o 4.15°C), oscylując pod tym względem w obrębie 2.57°C , a zatem w węższych granicach niż minimum (to oscyluje w granicach 3.32°C). — Najniższe maximum (podobnie jak i najniższe średnie i najniższe minimum) spotykamy w styczniu; rośnie ono aż do lipca (22.78°C), — w następnych miesiącach maleje.

Różnica między maximum i minimum jest polem odmian, czyli amplitudą odmian temperatury dziennej. Ta amplituda jest najmniejsza w grudniu, bo wynosi zaledwie 2.50°C ; odtąd począwszy wzrasta, największa bywa w lipcu i sierpniu (8.22°C , 8.25°C); w następnych miesiącach aż do grudnia maleje; w najwęższych zatem granicach oscyluje temperatura dzienna w grudniu, w najszerszych (przeszło 3 razy szerszych niż w grudniu) w lipcu i sierpniu. Ponieważ jednak temperatury skrajne nie wypadają co dnia o tej samej godzinie, przeto różnice między maximum a minimum przy obliczeniu średniego biegu dziennego cokolwiek się zacierają i maleją. To też uwzględniając temperatury skrajne, odczytane z termometru maksymalnego i minimalnego, otrzymamy amplitudę odmian znacznie szerszą. Wedle obliczeń prof. Dra Karlińskiego¹⁾ (z 50-cio letnich w tym kierunku pomiarów), jest ona większą w grudniu o 2.88°C , czyli przeszło 2 razy, w lipcu o 2.77°C .

Również i odległość co do czasu między minimum a maximum temperatury ulega od miesiąca do miesiąca pewnym zmianom, a mianowicie: w grudniu wynosi ona najmniej, bo tylko 6 godzin, 27 minut, potem wzrasta aż do czerwca — w tym miesiącu jest blisko dwa razy większa niż w grudniu (11 godzin, 29 minut) — w następnych miesiącach maleje.

Na pytania, kiedy w ciągu dnia nastają temperatury średnie, w których godzinach temperatura najszybciej się wznosi lub spada i o ile, odpowiedź zawiera poniższa tablica (V.) na str. 15.

Z tablicy tej widać, że temperatura średnia nastaje przed południem ogółem około godz. 9-tej, i to w miesiącach zimniejszych po 9-tej, nawet niekiedy blisko 10-tej (w styczniu $9^{\text{h}} 59^{\text{m}}$), w cieplejszych natomiast przed 9-tą, w czerwcu nawet tuż po 8-mej; chwila nastania temperatury średniej przed południem oscyluje w obrębie 2 godzin. Ta oscylacja po południu jest dwakroć mniejsza, bo średnia nastaje najwcześniej o 7 godzinie 17 minut (w grudniu), a najpóźniej o $8^{\text{h}} 15^{\text{m}}$ (w marcu; w czerwcu i lipcu o $8^{\text{h}} 14^{\text{m}}$); temperatura średnia popołudniu przypada ogółem cokolwiek po godzinie 8. wieczorem.

Najszybsza zmiana temperatury zaczyna się w listopadzie, grudniu i styczniu stosunkowo najbliższej południa, bo o godzinie

¹⁾ Prof. Dr. Karliński: O okresowych zmianach ciepłoty powietrza w Krakowie, str. 164.

Tablica V.

**Chwile nastania temperatury średniej, oraz
najszybszych zmian temperatury.**

	Temperatura średnia		Najszybsza zmiana			
	przed po- łudniem	po połu- dniu	przed po- łudniem	jej wiel- kość	po połu- dniu	jej wiel- kość
Styczeń	9h 59m	8h 13m	10—11	0·81 ¹⁾	4—5 ²⁾	0·51°
Luty	9h 45m	8h 14m	9—10	0·74°	4—5	0·62°
Marzec	9h 24m	8h 15m	9—10	1·10°	5—6	0·84°
Kwiecień	8h 43m	8h 8m	7—8	1·19 ³⁾	6—7	1·00°
Maj	8h 15m	8h 5m	7—8	1·38°	6—7	1·08°
Czerwiec	8h 1m	8h 14m	7—8	1·38°	8—9	1·06 ⁴⁾
Lipiec	8h 21m	8h 14m	6—7	1·37°	6—7	1·16°
Sierpień	8h 34m	8h 9m	8—9	1·41 ⁵⁾	6—7	1·14°
Wrzesień	8h 53m	8h 3m	8—9	1·52°	5—6	1·04°
Październik	9h 20m	7h 57m	8—9	1·14°	4—5	0·84°
Listopad	9h 39m	7h 51m	10—11	0·85 ⁶⁾	3—5	0·55°
Grudzień	9h 51m	7h 17m	10—11	0·60°	3—4	0·45°
Przeciętnie	9h 4m	8h 3m	8—9	1·12°	5—6	0·87°

10-tej, w następnych miesiącach coraz to wcześniej, w lipcu już o 6-tej; potem znów zbliża się ta chwila najszybszej zmiany ku południowi. Podobnie rzecz ma się i po południu: w jesieni i zimie najszybciej zmienia się temperatura począwszy od godziny 3. lub 4-tej, na wiosnę i w lecie później, (w czerwcu nawet około godziny 8-mej). W pobliżu minimum i maximum zmienia się temperatura wolno, zresztą znacznie szybciej. — Wielkość najszybszych zmian ulega również oscylacyi w ten sposób, że w miesiącach cieplejszych zmienia się temperatura w ciągu godziny o ilość większą, niż w miesiącach zimniejszych. Najszybsza zmiana przedpołudniowa bywa w każdym miesiącu większa niż popołudniowa.

¹⁾ 9—10, 0·80°C; ²⁾ 3—4, 0·50°C; ³⁾ 8—9, 1·17°C; ⁴⁾ 6—7, 1·03°C;
⁵⁾ 7—8, 1·38°C, 6—7, 1·35°C; ⁶⁾ 8—9, 0·80°C.

IV.

Elementa dziennego biegu temperatury w Krakowie obliczono już — o tem poprzednio była wzmianka — wedle spostrzeżeń dawniejszych, mianowicie z okresu od 1. grudnia 1867. r. do 30. kwietnia 1873. r. Interesujące jest zestawienie tych dawniejszych danych z rezultatami niniejszego wypracowania, przynajmniej w główniejszych punktach, n. p. co do temperatur skrajnych i średnich. Poniżej zestawiam te właśnie dane wedle prac prof. Dra Karlińskiego, Wilda, Valentina ¹⁾ i niniejszej.

Tablica VI.

Chwile nastania temperatur skrajnych wedle różnych autorów.

	Minimum wedle spostrzeżeń z lat				Maximum wedle spostrzeżeń z lat			
	1867—1873		1894—1898		1867—1873		1894—1898	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
	h m	h m	h m	h m	h m	h m	h m	h m
Styczeń	6 41	6 57	6 48	6 39	1 45	1 55	1 48	2 8
Luty	6 6	6 38	6 36	6 32	2 3	2 8	2 6	2 28
Marzec	5 19	6 15	5 48	5 46	2 51	3 27	3 12	2 31
Kwiecień	4 51	5 37	5 30	4 48	3 21	4 10	3 42	2 16
Maj	4 14	5 5	4 42	4 1	3 34	4 12	3 48	1 51
Czerwiec	4 0	4 17	4 12	3 46	3 53	4 5	4	3 15
Lipiec	4 10	4 30	4 24	4 5	3 44	4 7	3 48	2 50
Sierpień	4 35	5 38	5 6	4 45	3 31	4 12	3 48	2 7
Wrzesień	4 49	5 50	5 36	5 20	2 55	4 5	3 36	1 55
Październik	5 28	6 12	5 48	5 53	2 7	2 12	2 18	1 59
Listopad	6 9	6 20	6	6 36	1 47	1 55	1 54	2
Grudzień	6 43	6 50	6 42	6 59	1 43	2 5	1 54	1 26
Przeciętnie	5 15	5 50	5 36	5 26	2 46	3 13	2 59	2 14

Cyfry kolumn I., II., III., V., VI., VII., obliczono na podstawie biegu dziennego wedle obserwacyi z lat 1867—1873; skąd

¹⁾ Prof. Dr. Karliński, O okresowych zmianach ciepłoty powietrza w Krakowie, str. 163.; Wild, Die Temperaturverhältnisse d. russ. Reiches, str. 78.; Valentin, der tägliche Gang der Lufttemperatur in Oesterreich, str. 174.

tedy takie między niemi różnice? Oto kolumny I. V. zawierają cyfry, obliczone z biegu dziennego, nie rzeczywistego, jaki wynika bezpośrednio z obserwacji, ale wyrównanego wzorem Bessla, usuwają się tedy tem samem od dalszego porównania. Kolumny II., III. i VI. VII. zawierają cyfry, obliczone już bezpośrednio z biegu dziennego, ale odmiennymi metodami: cyfry z kolumny II. i VI. wynalazł Wild graficznie, — cyfry kolumny III. i VII. obliczył Valentin wzorem Schreibera. Cyfry kolumny III. i VII. mogą być nieco niedokładne (najwyżej o 3 minuty), bo Valentin podał chwile nastania temperatur skrajnych w dziesiątych częściach godziny, co tu wyraziłem w minutach. Uwzględniając nawet tę niedokładność i tak jeszcze znajdziemy różnicę między cyframi Wilda a Valentina. Różnice te są wynikiem odmiennych metod, zapomocą których oznaczono chwile nastania temperatur skrajnych. Cyfry Valentina nadają się bardziej do zestawienia z wynikami niniejszej rozprawki, bo uzyskano je tą samą metodą co i cyfry kolumn IV. VIII. I z tych cyfr jednak należy pewną część wyłączyć od zestawienia z kolumnami IV. i VIII. (zawierającemi dane z pięciolecia 1894—1898), porównywać bowiem można biegi dzienne z równo długich okresów czasu¹⁾. Tymczasem dla pięciu miesięcy z lat 1867—1873 (grudnia, stycznia, lutego, marca i kwietnia) bieg dzienny obliczono z sześciolletnich obserwacji, dla reszty z pięcioletnich; do dalszego porównania nadają się tedy tylko miesiące od maja do listopada i to jeszcze nie bez pewnych zastrzeżeń, bo bieg dzienny z okresu 1867—1873 obliczono w czasie średnim krakowskim, a z pięciolecia 1894—1898 w czasie środkowo-europejskim. — Dopiero gdybyśmy wyeliminowali i stąd jeszcze wynikającą niezgodność, to dalsze różnice między cyframi z lat 1867—1873 i 1894—1898 (oczywiście tylko z miesięcy od maja do listopada) przypisaćby należało odmiennemu charakterowi biegu temperatury w tych dwu pięcioleciach. Cyfry te zgodnie wskazują chwilę, w której nastawać zwykło minimum temperatury, mniej zgodnie chwilę nastawiania maximum. Obserwacje z lat 1867—1873 mogłyby być mniej pewne w okolicach maximum z przyczyny, której istnienie przypuściliśmy już poprzednio (str. 13.) — mianowicie gdyby pozostawiano przyrządy w oświetlonej przez słońce popołudniu w miesiącach cieplejszych budce żaluzjowej. Czy jednak istotnie pozostawiano tam przyrządy przez ten czas, dziś nie wiemy.

Porównując wśród podobnych jak wyżej pewnych zastrzeżeń amplitudy odmian, obliczone raz według obserwacji z lat 1867 do 1873²⁾ to znów z pięciolecia 1894—1898, zauważyć można, że w pięcioleciu 1894—1898 amplitudy te są przeważnie mniejsze niż w odpowiednich miesiącach (nadających się do porównania) z okresu dawniejszego. W tablicy VII. zestawiam te amplitudy wedle spostrzeżeń z lat 1867—1873 i 1894—1898.

¹⁾ Hann. Lehrbuch der Meteorologie, 1906. str. 92.

²⁾ Przez Valentina, Der tägliche Gang i t. d. str. 174.

Tablica VII.

**Amplitudy wedle spostrzeżeń z lat
1867—1873 i 1894—1898.**

	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec
1867—1873	3·21°	4·48°	5·97°	8·07°	9·40°	7·88°
1894—1898	3·56°	3·59°	5·90°	7·06°	7·51°	7·88°
	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
1867—1873	8·92°	8·39°	8·76°	6·33°	3·70°	3·19°
1894—1898	8·22°	8·25°	7·84°	5·53°	3·91°	2·50°

Zestawiając wreszcie temperatury średnie (miesięczne) z okresu 1894—1898 z takimiż temperaturami z lat 1867—1873 (tablica VIII.) — oczywiście znów z wyłączeniem miesięcy od grudnia do kwietnia, bo ich średnie pochodzą z sześciolletnich obserwacji, — dostrzeżemy, że przeciętnie różnią się one bardzo mało, mimo iż różnice między poszczególnymi miesiącami bywają znaczniejsze (n. p. w październiku).

Tablica VIII.

**Temperatury średnie miesięczne z lat
1867—1873 i 1894—1898.**

	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec
1867—1873 ¹⁾	—4·19°	—3·20°	2·46°	8·09°	14·57°	16·33°
1894—1898	—3·43°	—1·73°	3·86°	8·52°	13·77°	16·91°
Różnice					0·80°	—0·58°

	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień	przeciętnie
1867—1873	19·14°	17·70°	14·17°	8·00°	3·24°	—2·48°	
1894—1898	18·80°	17·94°	13·70°	9·07°	2·86°	—1·09°	8·27°
Różnice	0·34°	—0·24°	0·47°	—1·07°	0·38°		0·01°

¹⁾ Prof. Dr. Karliński: O okresowych zmianach ciepłoty powietrza w Krakowie, str. 159, tablica I.

V.

Rozpatrując dzienny bieg temperatury w Krakowie tak, jak on się przedstawia w przecięciu rocznem (rząd ostatni tablicy I.), widzimy, że temperatura najniższa wypada przed godziną 5-tą¹⁾, średnia przedpołudniowa tuż przed 9-tą, najwyższa o 2-iej, średnia popołudniowa w kilka minut po godzinie 8-iej (dokładniej: 4^h 32^m a. m., 8^h 55^m a. m., 2^h p. m., 8^h 6^m p. m.). Najszybciej zmienia się temperatura między godziną 8. a 9. rano i 6.—7. wieczorem. Amplituda odmian w tem przecięciu rocznem wynosi 5·8⁰C. Maximum przewyższa średnią o 3·11⁰ C., minimum zaś niższe jest od niej o 2·67⁰ C.; średnia temperatura roczna wynosi wedle cogodzinnych spostrzeżeń z lat 1894—1898 8·27⁰ C.

¹⁾ Wedle tablicy IV. 5^h 26^m. a. m.

II.

WIADOMOŚCI SZKOLNE.

A. WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA.

I. Skład Kuratoryi Wyższej Szkoły Handlowej w Krakowie z końcem r. s. 1907/8.

Przewodniczący :

Dr. Leo Juliusz, prezydent miasta Krakowa, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek komisji prawniczej Akademii Umiejętności w Krakowie, członek państwowej i krajowej Rady kolejowej, poseł na Sejm krajowy i t. d.

Delegat c. k. Ministerstwa Oświaty :

Dr. Zoll Fryderyk, komandor cesarsko-austriackiego orderu Franciszka Józefa, kawaler ces. austr. orderu żelaznej korony III. klasy, członek Izby panów, c. k. Radca dworu, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, wiceprezes Akademii Umiejętności w Krakowie.

Delegat Wydziału krajowego :

Liban Bernard, kawaler orderu Franciszka Józefa, c. k. Radca komercyjny, członek kraj. komisji przemysłowej, właściciel fabryki cementu w Podgórzu.

Delegaci Rady miejskiej .

Federowicz Jan Kanty, właściciel handlu korzennego i win, radca cesarski, radca miejski, członek Rady nadzorczej Związku handlowego w Krakowie, członek Wydziału kongregacji kupieckiej, członek Wydziału wielkiego Kasy Oszczędności m. Krakowa, poseł na Sejm krajowy, wiceprezes Izby handlowej.

Dr. Leo Juliusz, j. w.

Dr. Staniszewski Walenty, dyrektor Kasy Oszczędności m. Krakowa, adwokat krajowy, radca miejski, poseł do Rady państwa.

Delegaci Izby handlowej i przemysłowej .

Dr. Benis Artur, adwokat krajowy, szef biura Izby handlowej, członek krajowej komisji przemysłowej, radca m. Krakowa.

Blumenfeld Adolf, b. dyrektor filii Banku hipotecznego, właściciel składu węgla, członek Izby handlowej.

Dattner Maurycy, kawaler cesarskiego orderu Franciszka Józefa, prezes krakowskiej Izby handlowej i przemysłowej, radca miejski i t. d.

Delegaci Kongregacji kupieckiej.

Jawornicki Józef, właściciel handlu korzennego, radca miejski, członek Izby handlowej i t. d.

Dr. Szarski Henryk, zastępca przewodniczącego kuratorji W. S. H., współwłaściciel handlu korzennego pod firmą S. Szarski i Syn, członek Komitetu nadzorczego filii Banku krajowego w Krakowie, wiceprezydent miasta Krakowa.

Dyrektor szkoły.

Kannenbergl Józef, j. n.

2. Skład grona naucz. Wyż. Szkoły Handlowej, z końcem r. s. 1907/8.

Dyrektor:

1. **Kannenber** Józef, c. k. dyrektor gimnazjalny, uczył języka niemieckiego w I i II a — razem tyg. godz. 8.

Nauczyciele rzeczywiści:

2. **Antoniewicz** Bolesław Woysym, uczył nauki o handlu w II a b, buchalteryi II a, III, IV, korespondencyi IV, kaligrafii I, II a, II b — razem tyg. godz. 19.
3. **Dr. Ehrenpreis** Arnold, gospodarz II a, zawiadowca zbiorów towaroznawczych i gabinetu przyrodniczego, oraz kierownik pracowni chemicznej i towaroznawczej, uczył chemii II a, II b, III, towaroznawstwa III, IV, oraz kierował ćwiczeniami chem. i towarzn. k. III — razem tyg. godz. 14.
4. **Krókowski** Leon, em. c. k. profesor gimn. VIII r., gospodarz IV, uczył języka polskiego w II a, II b, III, IV — razem tyg. godz. 13.
5. **Dr. Lulek** Tomasz, gospodarz II b, uczył rachunków kupieckich w I, II a, II b, III, IV, i korespondencyi w III — razem tyg. godz. 18.
6. **Rongier** Paweł, lektor jęz. francuskiego na wszechnicy Jagiellońskiej, uczył jęz. francuskiego w I, II a, II b, III, IV — razem tyg. godz. 21.
7. **Weigt** Herkulan, c. k. profesor gimnazjalny, gospodarz I, zawiadowca zbiorów geograficzno-historycznych, uczył geografii w I, II a, II b, III, IV, i historii w I, II a, II b, III, IV — razem tyg. godz. 20.

Nauczyciele pomocniczy:

1. **Byczkowski** Roman, urzędnik banku gal. dla handlu i przemysłu, uczył korespondencyi w II a i II b, buchalteryi w II b — razem tyg. godz. 6.

2. Ippoldt Juliusz, profesor c. k. gimn. św. Anny, gospodarz III, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej i uczniów, uczył języka niemieckiego w II b, III, IV — razem tyg. godz. 13.
 3. Jaglarz Andrzej, profesor c. k. gimn. św. Jacka, uczył geometrii w I, arytmetyki politycznej w II a, II b, III, IV — razem tyg. godz. 10.
 4. Dr. Krzyżanowski Adam, członek c. k. komisji egzam. dla państw. egzam. um. polit., członek państwowej Rady rolniczej, uczył ekonomii politycznej w IV — razem tyg. godz. 2.
 5. Pompa Edward, urzędnik banku gal. dla handlu i przemysłu, uczył nauki o handlu w I — razem tyg. godz. 2.
 6. Rymar Leon, nauczyciel c. k. gimn. V, uczył stenografii w I, II a, II b — razem tyg. godz. 8.
 7. Smreczyński Stanisław, profesor c. k. I szkoły realnej, uczył historii naturalnej w I — razem tyg. godz. 3.
 8. Stein Ignacy, profesor c. k. gimn. św. Anny, uczył jęz. polskiego w I — razem tyg. godz. 3.
 9. Waśniowski Antoni, profesor c. k. gimn. św. Anny, zawiadowca gabinetu fizykalnego, uczył fizyki w I, i algebry w I — razem tyg. godz. 5.
- Dr. Wróblewski Stanisław, profesor wszechnicy Jagiellońskiej, uczył prawa wekslowego w III, i prawa handlowego w IV, razem tyg. godz. 3.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych:

1. Callier Oskar, em. profesor gimn., uczył jęz. angielskiego w kl. II a b, III, IV — razem tyg. godz. 9.
 2. Dr. Josefert Bruno, urzędnik Izby handlowej, uczył pisania na maszynie w IV — razem tyg. godz. 2.
 3. »Sokół Krakowski« udzielał nauki gimnastyki uczniom zakładu w I oddz. — razem tyg. godz. 2.
 4. Żukowski Antoni c. k. radca szkolny, em. prof. sem. naucz., uczył jęz. rosyjskiego w II a b, III, IV — razem tyg. godz. 9.
-

3. Plan nauk Wyższej Szkoły Handlowej

Liczba po- rządkowa	P R Z E D M I O T	Liczba godzin nauki tygodniowo na kursie				Razem
		I.	II.	III.	IV.	
	A. Przedmioty obowiązkowe:					
1.	Język polski	3	4	3	2	12
2.	„ niemiecki i korespondencya	4	4	4	5	17
3.	„ francuski i „	4	4	5	4	17
4.	Geografia handlowa	2	2	2	2	8
5.	Historya	2	2	2	2	8
6.	Matematyka { a) algeb. i arytm. polit. b) geometrya c) rachunki kupieckie	2 3 3	2 3 3	2 — 3	2 — 3	8 — 12
7.	Historya naturalna	3	—	—	—	3
8.	Fizyka	3	—	—	—	3
9.	Chemia i technologia chemiczna	—	2	2	—	4
10.	Towarznawstwo i technologia .	—	—	2	2	4
11.	Nauka o handlu	2	2	—	—	4
12.	Korespondencya handlowa . . .	—	2	3	2 (I. p.)	6
13.	Buchalterya	—	2	3	4 (I. p.)	7
14.	Kantor wzorowy	—	—	—	6 (II. p.)	3
15.	Prawo handlowe i przemysłowe.	—	—	—	2	2
16.	„ wekslowe	—	—	1	—	1
17.	Ekonomia społeczna	—	—	—	2	2
18.	Kaligrafia	2	2	—	—	4
19.	Stenografia	2	3	—	—	5
	Razem	34	34	32	32	132

Liczba porządkowa	P R Z E D M I O T	Liczba godzin nauki tygodniowo na kursie				Razem
		I.	II.	III.	IV.	
	B. Przedmioty nadobowiązkowe:					
1.	Język angielski.	—	3	3	3	9
2.	„ rosyjski	—	3	3	3	9
3.	Ćwiczenia w laborator. chemiczn.	—	—	2	2	4
4.	„ „ towarozn.	—	—	2	2	4
5.	Pisanie na maszynie.	—	—	—	2	2
6.	Gimnastyka	2	2	2	2	8
	Razem . . .	2	8	12	14	36

A) Przedmioty obowiązkowe.

1. Język polski.

Cel nauki: Biegłość i stylistyczna poprawność w ustnym i pisemnym używaniu mowy dla wyrażenia zasobu myśli, zawartego w zakresie nauki i doświadczenia uczniów; charakterystyka poetycznych i prozaicznych form artystycznych, wysnuta z przykładów. Przegląd w toku retrogresywnym i charakterystyka najważniejszych epok historii literatury oraz najwybitniejszych pisarzy, oparta na lekturze kilku wyborowych dzieł lub wyjątków.

KURS I. (3 godz. tygod.).

Utrwalenie zasadniczych wiadomości gramatycznych. Omówienie zasad głosowni, odmiany i składni. W miarę potrzeby praktyczne ćwiczenia ortograficzne z przygodnym podawaniem głównych zasad pisowni. (Dyktaty). Czytanie i objaśnianie epicznych i lirycznych utworów, tudzież wzorowych ustępów prozaicznych z dokładnem uwzględnieniem układu, toku myśli i właściwości językowych czytanego ustępu. W związku z lekturą poetycznych ustępów, główne zarysy prozody i metryki. Wysnuta z przykładów charakterystyka najważniejszych rodzajów i form epicznej i lirycznej poezji, tudzież najcelniejszych artystycznych prozy. Przy objaśnianiu wzorowych ustępów, należy podawać krótkie wiadomości biograficzne o najwybitniejszych autorach.

Ćwiczenia w uczeniu się na pamięć i wygłaszaniu.

Prace pisemne: W razie potrzeby dyktaty w celu utrwalenia prawideł ortografii i interpunkcyi. Rocznie 10 zadań, na przemian jedno domowe, a jedno szkolne. (Zadania szkolne można zastąpić dyktatami). Opisy przedmiotów rzeczywistych, które są uczniom dobrze znane z codziennego życia albo z nauki szkolnej; łatwe porównania; streszczenia lub wyciągi z obszerniejszych ustępów do czytania z podaniem dyspozycyi (planu).

KURS II. (4 godz. tygod.).

Lektura najcenniejszych dzieł i wzorów polskiej literatury XIX. stulecia, poczynając od roku 1822. Charakterystyka tego okresu, określenie życia i rozwoju wybitnych pisarzy. Zwięzłe objaśnienia o powstaniu, historycznych podstawach i toku akcji czytanych dramatów.

W miarę potrzeby, dalszy ciąg gramatyki.

Uczenie się na pamięć poetycznych i prozaicznych ustępów wzorowych.

Prace pisemne: Zadanie przeważnie konkretnej treści, będące w związku z lekturą albo z innymi przedmiotami naukowymi. Zaprawianie uczniów do samodzielnego, należytego dysponowania przez rozbiór stosownych ustępów do czytania, oraz przez uwagi podczas przygotowania i oddawania prac piśmiennych. Rocznie 10 zadań na przemian domowych i szkolnych.

KURS III. (3 godz. tygod.).

Lektura najcenniejszych dzieł i wzorowych wyjątków z polskiej literatury XVIII. i XIX. stulecia do roku 1822. Charakterystyka tego okresu i najznakomitszych pisarzy.

Uczenie się na pamięć poetycznych i prozaicznych ustępów wzorowych.

Zadania jak na kursie II.

KURS IV. (2 godz. tygod.).

Lektura najważniejszych dzieł i wzorowych wyjątków z polskiej literatury XVI. i XVII. stulecia. Charakterystyka tego czasu i najznakomitszych pisarzy.

Rocznie ośm zadań, na przemian domowych i szkolnych.

2. Język i korespondencya niemiecka.

Cel nauki. Biegłość i stylistyczna poprawność w piśmiennem i ustnem używaniu języka w zakresie nauk udzielanych w szkole i korespondencyi kupieckiej. Poznanie najbardziej kształ-

cących pierwiastków literatury niemieckiej, jako też najważniejszych szczegółów z życia klasycznych pisarzy niemieckich.

KURS I. (4 godz. tygod.).

Głównym utrwaleniem zasadniczych prawideł gramatycznych. Lektura utworów prozaicznych treści opowiadającej i opisowej, tudzież utworów poetycznych. Przeróbki tekstu. Podawanie toku myśli. Opowiadanie czytanych ustępów. Przekształcanie ustępów poetycznych na prozaiczne.

Co tygodnia dyktat, co trzy tygodnie zadanie domowe i szkolne na przemian.

KURS II. (4 godz. tygod.).

Ciąg dalszy lektury analitycznej, połączony z ciągiem powtarzaniem i pogłębianiem poznanych już partyi z nauki o formach i rozszerzenie przez zapoznanie się z dawniejszymi formami. W podanym zakresie zestawianie rodzin słów z przygodnym, niezbyt wielkiem rozszerzeniem nabytych wiadomości i szczególnem uwzględnieniem synonimów. Przez ciągłe przerabianie przeczytanego materiału, ma uczeń przyswoić sobie trwale naukę o trybie przypuszczającym i warunkowym (mowa zależna); rząd czasowników i przyimków; należy jednak unikać mechanicznego wyliczania takich prawideł i zwracać uwagę, na różne znaczenie tego samego słowa przy zmianie rzędu. Lektura i memorowanie wzorowych listów z zakresu życia towarzyskiego i rodzinnego. Wprawa w formach listu na podstawie przemiany przerobionego materiału.

Ćwiczenia ustne i pisemne przy użyciu obrazów, podobnie jak na kursie I., przy zwiększaniu jednak wymagań, stosownie do większej dojrzałości umysłowej i nowo nabytego zasobu językowej i ogólnej wiedzy.

Miesięcznie jeden dyktat, co trzy tygodnie zadanie szkolne i domowe na przemian.

KURS III. (4 godz. tygod.).

Analityczna lektura celem powtórzenia nauki o formach i składni, łącznie z nauką o zdaniu: systematyczna nauka o znakach pisarskich i powstawaniu wyrazów. Na tym stopniu nauki należy dać uczniom do ręki gramatykę napisaną po niemiecku. Lektura kursoryczna ze szczególnem zwróceniem uwagi na właściwości stylu i rodzaje prozy. Dalsze ćwiczenia w memorowaniu. Przy omawianiu obrazów należy pytania i odpowiedzi zastąpić swobodnym nieprzygotowanym wykładem.

Ośm zadań szkolnych i cztery domowe w ciągu roku. W zadaniach szkolnych opowiadania przeczytanych lub wyłożonych,

a nie przerobionych jeszcze ustępów treści opowiadającej, niekiedy także podanie z pamięci dyspozycji czytanych ustępów; w wypracowaniach domowych; charakterystyki, porównania i t. p., czasami listy.

Korespondencya. Krótkie powtórzenie przepisów kodeksu handlowego, odnoszących się do przechowania i kopiowania listów, o ich formie zewnętrznej i o kopertach. Zwykle zamówienia w interesie towarowym i wykonanie tych zleceń, przesyłka pieniędzy na własny i obcy rachunek, trasowanie i rymesy, różne przekazy. Listy należy traktować jako okresy jednego interesu i poprzeć naukę przez krótkie powtarzanie znanych już z nauki w języku wykładowym objaśnień o pocztowej Kasie oszczędności, o znaczeniu, istocie i formie weksla i t. d., tudzież przez wypracowanie odpowiednich robót kantorowych, posługując się używanymi formularzami, jako też przez pewne wykonanie przedtem przerobionych listów.

Na zadania domowe czystopisy przerobionych w szkole listów, jako też ustne i pisemne przygotowanie listów i formularzy z przerobionej partyi.

Zadanie szkolne wedle potrzeby, przynajmniej jednak na końcu pewnej partyi. Należy używać tylko podręcznika napisanego po niemiecku.

KURS IV. (5 godz. tygodl.).

Przy lekturze, przygodne omawianie zawiłego szyku wyrazów, niezwykłej budowy zdań, przestarzałych form i zwrotów, jako też rozpowszechnionych dyalektycznych, prawie że ogólnie używanych wyrażań.

Rodzaje poezyi, najważniejsze rzeczy z prozodyi, jako też najogólniejsze wiadomości z metryki. Właściwej historii literatury nie uprawia się, należy jednak przy czytaniu i omawianiu arcydzieł albo w całości, albo w wyjątkach podać uczniom najważniejsze wiadomości o życiu i dziełach wielkich poetów i prozaików ostatnich dwóch stuleci. Należy jednak w każdym razie omówić działalność Grillparzera, a wedle możliwości i innych poetów austriackich.

Wypracowania jak w kursie III., przeważnie swobodne tematy z zakresu wiedzy ogólnej i zawodowej.

Korespondencya. Przerobienie dalszych partyi i zaokrąglenie całości; jeśli możliwe należy po wzięciu całego materiału, połączyć korespondencyę niemiecką z kantorem wzorowym. Zresztą nauka odbywa się jak na kursie III.

3. Język francuski i korespondencya.

Cel nauki. Znajomość form i składni. Zrozumienie niezbyt trudnych ustępów prozaicznych. Wprawa w używaniu języka w sło-

wie i piśmie, jako też w korespondencji handlowej. Zapoznanie się z najcenniejszymi utworami literatury od czasów Ludwika XIV., ze szczególnem uwzględnieniem XIX. wieku.

KURS I. (4 godz. tygod.).

Przyswojenie sobie zasobu słów, potrzebnego w życiu codziennem, oraz biegle ich używanie w postaci krótkich, pojedynczych zdań.

Po nauce o wymowie i czasownikach posiłkowych, przejść należy od razu do ustępów, których treść zaczerpnięto z życia codziennego, jak n. p. o izbie szkolnej, o znajdujących się tam przedmiotach i osobach, o przyborach uczniów, o ubraniu, o gmachu szkolnym i mieszkaniu, o ciele ludzkim, o rodzinie, o zatrudnieniu ucznia w dniach powszednich i świątecznych i t. p. (Przez oznaczanie czasu jako też ćwiczenia w głównych działaniach rachunkowych, należy już na tym stopniu zaznajomić uczniów gruntownie z liczebnikami). Obok tych ustępów treści przeważnie opisowej, które ma się przerabiać zapomocą ciągłych pytań i odpowiedzi, należy ćwiczyć w tłumaczeniu i niektóre z przeczytanych krótkich i łatwych ustępów treści opowiadającej zadać do wyuczenia się na pamięć, aby dać uczniom sposobność do wyrażania się w dłuższych i ciągłych zdaniach.

Z gramatyki przerobić należy przeważnie czasowniki, słowa posiłkowe i odmiany regularne. Przychodzące tu lub ówdzie czasowniki nieregularne ma uczeń przyswoić sobie jako wokabuły, najważniejsze i najczęstsze formy należy zestawiać

Zadania: W pierwszym półroczu cztery dyktaty wiążące się ściśle z materiałem naukowym, w drugim dwa dyktaty i trzy zadania szkolne. Zadania szkolne: Napisanie należycie przerobionego ciągłego ustępu, odpowiedzi na łatwe francuskie pytania z zakresu przerobionego materiału.

KURS II. (4 godz. tygod.).

Powiększenie zapasu słów i wzrotów przez najważniejsze pojęcia abstrakcyjne, szybkie i poprawne tworzenie dłuższych zdań na podstawie przerobionego materiału; pewność w używaniu form.

Nowy materiał językowy można zaczerpać z odpowiednich ustępów, przeważnie treści opowiadającej. Również tu można zacząć omawianie obrazów Hölzla, pożądanem jednak byłoby, aby uczniowie używali drukowanego słowniczka do każdego obrazu. Uczniowie mają odpowiadać coraz to dłuższymi zdaniami na coraz dłuższe pytania, należy ich także przyzwyczajać do francuskiego szyku wyrazów.

Celem gramatyki jest uzupełnienie nauki o formach. System

matyczne traktowanie czasownika na podstawie głosowni, rodzajnik, rzeczownik, przymiotnik i zaimek.

Zadania: W roku szkolnym cztery dyktaty, cztery zadania szkolne. Dyktaty. Przeróbki przeczytanego materiału aż do swobodnego dyktatu. Zadania: Pytania i odpowiedzi pozostające w ścisłym związku z przeczytanym materiałem. Przekształcenia gramatyczne. Tłómaczenia z języka polskiego w celu nauczania się składni.

KURS III. (5 godz. tygod.).

Szybkie i pewne zrozumienie mowy i rzeczy czytanych. Większa biegłość w mowie. Poprawność w pisemnem wyrażaniu prostych myśli. Wprowadzenie w naukę korespondencyi handlowej. Od tego kursu począwszy, należy oddzielić godziny lektury od godzin gramatyki i dać uczniom osobny podręcznik dla gramatyki. W godzinach przypadających na lekturę, należy bez wielu gramatycznych wyjaśnień przerobić materiał językowy, zawarty w ustępach, zapomocą rozmówek, opowiadań, przekształceń i t. p. Czytać należy większe ustępy przeważnie treści historycznej, opisowej i dydaktycznej.

Gramatyka. Powtórzenie czasowników nieregularnych. Najważniejsze rzeczy ze składni, przyczem powtórzyć należy i przerobić odnośną naukę o formach, a mianowicie: francuskie zdanie (użycie rodzajnika), miejsce przedmiotu w zdaniu: przedmiot po rzeczowniku w związku z *à* i *de* (rodzaj, liczba), po przymiotniku, po czasowniku (czasowniki przechodnie, nieprzechodnie i osobowe z *avoir* i *être*). Użycie czasów.

Korespondencya handlowa. Przyswojenie sobie zawodowych zwrotów. Omawianie i wypełnianie formularzy i samoistne układanie listów, które zdarzają się zwykle przy zamówieniach w interesach towarowych na własny rachunek, (poświadczenia zamówień, odbioru faktury). Wypłata w gotówce (list pieniężny, przekaz pieniężny, przekaz pocztowy, zapłata na rachunek trzeciej osoby). Awiza trat, traty komisowe, listy w sprawie akceptu i rymes. Listy wywiadowcze. Listy dotyczące rachunku bieżącego.

W roku ośm zadań szkolnych. Tłómaczenia z polskiego na francuskie, przerabianie przeczytanych ustępów, swobodne tematy, odnoszące się do lektury, listy.

KURS IV. (4 godz. tygod.).

Lektura analistyczna w celu utrwalenia wiadomości gramatycznych, tudzież lektura kursoryczna, połączona z ćwiczeniami w rozmowie i opowiadaniu. Treścią ustępów do czytania ma być: Kultura Francyi w XIX. wieku, przemysł i ekonomiczne stosunki, zwyczaje i obyczaje Francyi. Lektura wyjątków z najcelniejszych

dział literatury od czasów Ludwika XIV. Zakończenie nauki o składni. Użycie trybów. Powtórzenie całokształtu gramatyki.

Korespondencye. Oferty towarowe, przesłanie wzorów, potwierdzenie otrzymanych i odwołanie danych zleceń. Listy w sprawie domicylu. Reklamacye, oferty, listy polecające, prośby o posadę.

Zadania jak na kursie III., co drugie z zakresu korespondencyi handlowej.

4. Geografia handlowa.

Cel nauki: Dokładna znajomość stosunków handlowo-geograficznych wszystkich państw świata, oparta na ogólnych zasadach geografii fizycznej i politycznej. Udział pojedynczych państw w obrocie światowym, ze szczególnem uwzględnieniem ich stosunków handlowych z Austro-Węgrami.

KURS I. (2 godz. tygod.).

Wiadomości z geografii matematycznej, o ile są potrzebne dla zrozumienia stosunków oświecenia i ogrzania ziemi. Rachuba czasu. Kalendarz. Nauka o globusie i karcie, elementarne zasady projekcyi map. Zasady geografii fizycznej ze szczególnem uwzględnieniem tych procesów, których wynikiem jest klimat, następnie zaś tych, które mają znaczenie dla produkcji i obrotu. Oro- i hydrografia, warunki klimatyczne i geografia polityczna Austro-Węgier, cesarstwa niemieckiego i Szwajcaryi.

KURS II. (2 godz. tygod.).

Krótkie i ogólne powtórzenie oro- i hydrografii, klimatu, jako też geografii politycznej krajów poznanych na kursie I., a w związku z tem geografia handlowa tychże, jako też kolonii niemieckich. Zaludnienie, produkcya rolnicza i górnicza, przemysł, przywóz i wywóz, obrót handlowy, najważniejsze miejsca handlowe i porty, linie kolejowe i okrętowe. Geografia handlowa Włoch i półwyspu bałkańskiego według powyższego planu. Kolonie (względnie kraje przynależne) należy omawiać w podobny sposób i to zawsze w związku z krajem macierzystym.

KURS III. (2 godz. tygod.).

Geografia handlowa Rosyi, Danii, Szwecyi i Norwegii, Wielkiej Brytanii, Holandyi, Belgii, Francyi, Hiszpanii i Portugalii wraz z ich koloniami.

KURS IV. (2 godz. tygod.).

Samoistne państwa Azji, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, romańskie państwa Ameryki i samoistne państwa Afryki,

o ile mają znaczenie w obrocie handlu światowego. Powtórzenie geografii handlowej Austro-Węgier i krajów sąsiednich. Zarys ustroju monarchii Austro-węgierskiej z uwzględnieniem spraw wspólnych. Zarząd tych ostatnich. Rys administracji Austrii. Przegląd najlepszych połączeń (linie okrętowe) Austro-Węgier ze szczególnem uwzględnieniem połączeń morskich. Ogólny przegląd produkcji światowych. (Statystyka najważniejszych artykułów).

5. Historia powszechna i historia handlu.

Cel nauki: Przegląd najważniejszych wydarzeń historycznych ze stanowiska rozwoju gospodarczego i kulturalnego, ze szczególnem uwzględnieniem czasów najnowszych. Historia rozwoju handlu światowego.

KURS I. (2 godz. tygod.).

Krótkie i zwięzłe powtórzenie historii starożytnej i wieków średnich aż do Karola Wielkiego, przytem należy zwrócić szczególną uwagę na fenickie przedsięwzięcia handlowe, kolonizacją grecką, cywilizacyjne znaczenie okresu aleksandryjskiego i rozkwitu Kartaginy. Stosunki kulturalne i handlowe państwa rzymskiego.

KURS II. (2 godz. tygod.).

Rys historyczny wieków średnich od Karola Wielkiego do odkrycia Ameryki. Handel i obrót w okresie bizantyńskim. Rola Arabów w historii Europy. Handel wenecki. Znaczenie ekonomiczno-handlowe wojen krzyżowych, rozwój miast włoskich i Hanzy i stosunki handlowe między niemi. Środkowo europejskie ogniska pośrednictwa handlu. Instytucje bankowe w wiekach średnich. Rozwój środków komunikacyjnych. Stowarzyszenia handlowe. Jarmarki średniowieczne. Pierwsze wyprawy Europejczyków wpoprzek kontynentu azjatyckiego. Upadek handlu egipskiego. Trudności handlu na dalekim Wschodzie z powodu terytoryalnego rozpostarcia się Turków. Pobudki szukania morskiej drogi do Indyi wschodnich. Henryk żeglarz. Kryzys socyalna, dzieląca wieki średnie od czasów nowożytnych. Podróże odkrywcze Portugalczyków, aż do ich pojawienia się w Indjach wschodnich. Odkrycie Ameryki.

KURS III. (2 godz. tygod.).

Historia powszechna czasów nowożytnych aż do drugiego pokoju paryskiego (1815), ze szczególnem uwzględnieniem rozwoju Austro-Węgier w tym okresie.

Organizacja handlu kolonialnego. Nowe metropole handlu światowego. Upadek Hanzy i handlu włoskiego. Polityka handlowa

Elżbiety angielskiej. Rozwój regalizmu i merkantylizmu. Polityka handlowa Colberta. Powstanie wielkich kompanii handlowych. Powstanie angielskiej potęgi kolonialnej. Przedsiębiorstwa Law'a. Polityka handlowa Karola VI., Maryi Teresy i Józefa II. Ekonomiczne i handlowe znaczenie wyzwolenia się Ameryki. Polityka handlowa i handel w wieku XVII. i XVIII. Rozwój banków, giełd i środków komunikacyjnych. Powstanie pierwszych systemów ekonomii społecznej. Społeczne przyczyny i skutki rewolucji francuskiej.

KURS IV. (2 godz. tygod.)

Historia powszechna czasów najnowszych. Rozwój środków komunikacyjnych, pieniądza i kredytu w wieku XIX. Rozkwit rolnictwa, górnictwa i przemysłu. Wystawy światowe. Rozwój handlu światowego.

6. Matematyka.

- a) *Algebra i arytmetyka polityczna,*
- b) *Geometrya.*

Cel nauki: Nauka matematyki w szkole handlowej ma wytknięte dwa cele. W pierwszym rzędzie ma ona na celu rozwinąć zdolność myślenia uczniów i w ten sposób przy szczególnem uwzględnieniu nauk zawodowych umożliwić nabycie wykształcenia wyższego — a następnie ma podać pewien zasób wiadomości potrzebnych do gruntownego zrozumienia arytmetyki kupieckiej i politycznej.

KURS I. (Po 2 godz. tygod.)

Algebra. Cztery działania na liczbach ogólnych i ułamkach algebraicznych. Układ dziesiętkowy liczb. Uzasadnienie najprostszych reguł o podzielności liczb dziesiętkowych. Największy wspólny dzielnik i najmniejsza wspólna wielokrotność. Zastosowanie Algebry do ułamków dziesiętnych. Ułamki peryodyczne i niezupełne, tudzież działania na nich. Równania pierwszego stopnia z jedną i więcej niewiadomymi. Zastosowanie równań do rachunku spółki, rachunku średniego i mieszaniny, (równania w słowach). Zastosowanie algebry do nauki o stosunkach i proporcjach, reguła trzech. Teoretyczne uzasadnienie rachunku w stu, na sto i od stu. Wyprowadzenie formuły na odsetki. Wyprowadzenie stałego dzielnika (liczby kluczowej). Rozwiązanie zadań z rachunku spółki i mieszaniny, rachunku rabatu, zysków i strat i rachunku ubezpieczenia za pomocą proporcji.

W roku sześć zadań szkolnych.

Geometrya. Znajomość najważniejszych zasad stereometrii i planimetrii. Uzupełnione i rozszerzone powtórzenie planimetrii

i stereometrii w związku z planem naukowym niższych klas szkoły średniej, względnie szkoły wydziałowej, przyczem należy, na podstawie znanych już pojęć, starać się w dalszym ciągu nauki zbliżyć jak najbardziej do naukowego obejmowania przedmiotu. Należy także położyć wagę na zastosowanie geometrii do rozwiązywania takich zadań, które są w stanie rozwinąć samoistność ucznia. Obliczenie powierzchni i objętości należy ograniczyć do ciał, w handlu najczęściej przychodzących, przyczem przy objętości obliczać ma się także i wagę. (Oznaczenie ciężaru belek, beli, płynów w beczkach, ładunków wagonowych i t. d.). W wyższych kursach, przy omawianiu poszczególnych partyi algebry, należy przerabiać również odpowiednie zadania z dziedziny geometrii.

KURS II. (2 godz. tygod.).

Algebra. Potęgi i pierwiastki. Równania drugiego stopnia z jedną niewiadomą. Równania nieoznaczone pierwszego stopnia z dwoma niewiadomymi, rozwiązywanie za pomocą podstawienia zwykłych wypadków, jakie mogą zachodzić w rachunku mieszaniny, jakoteż zastosowanie do tego rachunku. Pojęcie logarytmów w ogólności. Ogólne twierdzenie o logarytmach (iloczyn, iloraz, potęga, pierwiastek). Logarytmy briggowskie. Tablice logarytmowe. Rachowanie zapomocą logarytmów.

Zadania jak na kursie I.

KURS III. (2 godz. tygod.).

Algebra i arytmetyka polityczna. Dalsze ćwiczenia w rachunku logarytmami. Najprostsze przypadki równań wykładowych, które mogą zachodzić w arytmetyce politycznej. Postępy arytmetyczne i geometryczne. Rachunek procentu składanego i rent czasowych. Wartość końcowa kapitału złożonego na procent składany, z uwzględnieniem kosztów administracyjnych. Stopa procentowa dostosowana i względna. Średni termin płatności. Wartość końcowa wkładek rocznych. Annuitety. Renty czasowe. Oprocentowanie z góry. Kurs pożyczek i konstrukcja planów amortyzacyjnych (wartość nominalna i kursowa pożyczek). Również kursów. Umorzenie kapitału i odsetek równemi kwotami, plany umorzenia przy oprocentowaniu z góry i z dołu. Konstrukcja pożyczek loteryjnych bezprocentowych i oprocentowanych.

Zadania jak na kursie II.

KURS IV. (2 godz. tygod.).

Algebra i arytmetyka polityczna. Krótkie powtórzenie materiału naukowego kursu III. Rachunek prawdopodobieństwa. (Prawdopodobieństwo bezwzględne, względne i złożone, prawdopodobień-

stwo w odniesieniu do długości życia ludzkiego. Prawdopodobna długość życia. Nadzieja matematyczna i rzetelna wkładka). Renta życiowa, zawisała od życia lub śmierci pewnej osoby. Oznaczenia wysokości renty dożywotniej i jej rezerwy premiowej. Odroczone i czasowa renta życiowa. Uzyskanie kapitału przez wpłacenie premii. Ubezpieczenie kapitału. Wartość początkowa expektatywy. Wartość początkowa ubezpieczonego kapitału z zastrzeżeniem lat próby. Obliczenie premii dla expektatywy. Ubezpieczenie życiowe skrócone i odroczone. Renty łączne. (Wartość początkowa pensyi wdowiej. Wartość początkowa expektatywy wdowiej i odnośne premie). Obliczenie rezerw, omówienie zamknięcia ksiąg towarzystw asekuracyjnych i instytucji pensyjnych.

Zadania jak na kursie III.

c) Rachunki kupieckie.

Cel nauki: Wprawa i pewność w wykonywaniu wszystkich kupcowi potrzebnych rachunków w interesie towarowym i bankowym, z uwzględnieniem potrzeb praktyki kupieckiej, oparta na podstawie dokładnego zrozumienia.

KURS I. (3 godz. tygod.).

Powtórzenie działań arytmetycznych na liczbach całkowitych, ułamkach dziesiętnych i zwyczajnych. Ćwiczenia w pamięciowym rachowaniu liczbami całkowitymi i ułamkami. Najłatwiejsze ułatwienia rachunkowe ze szczególnem uwzględnieniem skróconego mnożenia i dzielenia, oraz metody rozkładania. Omówienie najważniejszych walut, miar i wag. Rozkładanie i redukcya. Rachowanie liczbami mianowanemi z zastosowaniem skróconego mnożenia i dzielenia oraz metody rozkładania. Wnioskowanie. Reguła łańcuchowa. Rachunek procentu i pro mile i jego zastosowanie do obliczeń rabatu, zysków i strat i do rachunku asekuracyjnego. Fachowe objaśnienia obliczeń towarowych. Proste obliczenia towarowe. (Rachunki dostawy, faktury i rachunki kosztów). Obliczenie odsetek od sta, na sto i ze stu, za lata, miesiące i dni. Liczby kluczowe.

W ciągu roku ośm zadań.

KURS II. (3 godz. tygod.).

Powtórzenie materiału I. kursu. Obliczenia odsetek od wkładek w kasach oszczędności i w urzędzie pocztowych kas oszczędności. Rachunek dyskontu. Dyskontowanie wedle zwyczajów austriackich i zagranicznych. Rachunek terminowy od sta i na sto. Obliczanie rachunków bieżących (Konto korentów), z pojedynczą stopą procentową wedle wszystkich trzech metod. Dewizy (z uwzględ-

dnieniem zwyczajów giełd krajowych), obliczenie sumy wekslowej przy dewizach wyrównawczych, reprodukcja weksli na targach krajowych; obliczenie papierów wartościowych wedle ceduły giełdy wiedeńskiej. Obliczenia kuponów zagranicznych i pieniędzy papierowych. Faktury konsygnacyjne i rachunki sprzedaży. Pojedyncze kalkulacje towarów sprowadzonych.

Zadania jak na kursie I.

KURS III. (3 godz. tygod.).

Ogólne powtórzenie. Rozwiązanie najgłówniejszych zadań z rachunku złota i srebra. Notowanie monet i zwyczaje giełdowe. Rachunek monet. Remedium. Obliczenie wartości kursowej. Parytet monet. Azio i disazio. Opłata cła. Sprzedaż złota i srebra w sztabach, jakoteż monet w banku austro-węgierskim. Import złota i srebra. Rachunek dewiz i papierów wartościowych na giełdach zagranicznych (Berlin, Frankfurt n/M, Hamburg, Amsterdam, Paryż, Londyn). Pośrednia produkcja weksli. Obliczenie weksli komisowych. Emisja papierów wartościowych. Urzędowa zniżka i zwyczaj papierów wartościowych. Obliczenia papierów z brakującymi kuponami. Interesa na raty i zastaw papierów wartościowych. Zamknięcie rachunków bieżących wedle wszystkich metod z podwójną i zmieniającą się stopą procentową. Trudniejsze przykłady prostej kalkulacji towarowej. Złożona kalkulacja towarowa.

Zadania jak na kursie II.

KURS IV. (3 godz. tygod.).

Ogólne powtórzenie. Kalkulacja towarów zamorskich. Net-appoints na giełdach zagranicznych. Arbitraż dewiz, papierów wartościowych, walut i arbitraż reportowy. Kupieckie interesa towarowe i w papierach wartościowych na giełdach. Miary jakościowe w międzynarodowym handlu zbożem, przędzą i jedwabiem, oznaczenia jakościowe spirytusu. Omówienie notowań, dewiz i walut najważniejszych dla europejskiego importu i eksportu w miejscach zamorskich. Zwyczaje handlowe i notowania zboża i mąki, różnych gatunków olejów, spirytusu, nafty, bawełny i cukru w handlu międzynarodowym. Obliczenie parytetów towarowych na podstawie notowań najważniejszych giełd. Układanie tablic parytetowych i ich używanie; interpolacja.

Zadania jak na kursie III.

7. Historia naturalna.

Cel nauki: Poglądowa znajomość historii naturalnej w zarysie.

KURS I. (3 godz. tygod.).

Zoologia. Zasadnicze pojęcia z somatologii. Omówienie tych klas i rzędów świata zwierzęcego, które dostarczają surowców w większych ilościach.

Mineralogia. Omówienie ogólnej własności minerałów, przy czem o formach należy tylko krótko mówić. Opisanie najważniejszych i szerokie zastosowanie mających minerałów, bez szczególniejszego uwzględnienia systematyki. Omówienie najważniejszych skał.

Botanika. Opisanie ważniejszych roślin nasiennych różnych rzędów ze szczególnem uwzględnieniem tych, które są ważne dla handlu i przemysłu. Omówienie niektórych roślin skrytokwiatowych, ze szczególnem uwzględnieniem pożytecznych i szkodliwych bakterii i grzybów. Łatwe przedstawienie budowy roślin.

8. Fizyka.

Cel nauki: Znajomość na doświadczeniu oparta najważniejszych zjawisk przyrody z uwzględnieniem ich praktycznego zastosowania.

KURS I. (3 godz. tygod.).

Ciepło. Wpływ ciepła na objętość. Mierzenie ciepła. Zmiana stanu skupienia. Rozchodzenie się ciepła. Związek między ciepłem a pracą mechaniczną. Źródła ciepła

Magnetyzm. Zjawiska zasadnicze. Magnesy naturalne i sztuczne, ich siła i zastosowanie. Magnetyzm ziemi.

Elektryczność. Elektryczność powstała przez potarcie. Prąd elektryczny, ogniwa i baterie. Elektromagnetyzm. Indukcja. Zastosowanie.

Akustyka. Powstanie głosu. Dźwięk. Ton. Wysokość tonów. Skala tonów. Różne źródła głosu.

Optyka. Pojęcia wstępne. Rozchodzenie się światła. Odbijanie się, załamanie i rozkładanie promieni świetlnych. Oko i przyrządy optyczne. Interferencja i polaryzacja.

Mechanika. Prawa równowagi. Punkt ciężkości. Opory ruchu. Maszyny proste i ich zastosowanie. Ruch w ogólności. Spad wolny, rzut, wahadło, ruch centralny, uderzenie.

Zasadnicze własności płynów. Równomierne rozchodzenie się ciśnienia. Ciśnienie na dno i na ściany. Naczynia połączone. Prawo Archimedes'a. Areometr. Szybkość i ilość wody wypływającej.

Zasadnicze własności gazów. Ciśnienie powietrza i jego zastosowanie. Prawo Mariota i Gay-Lussac'a. Dyfuzja, absorpcja i endosmoza. Ruch gazów. Zastosowanie

9. Chemia.

Cel nauki: Zrozumienie zjawisk chemicznych na podstawie eksperymentu. Znajomość ważniejszych pierwiastków i związków, które mają znaczenie dla handlu i przemysłu, jako też technicznego sposobu ich utrzymania i przeróbki, tudzież poznanie rodzajów i stosunków handlowych tych ciał.

KURS II. (2 godz. tygod.).

Chemia nieorganiczna. Teoretyczne pojęcia z chemii. Metaloidy i ich związki; w nawiązaniu do tego omówienia fabrykacy kwasu solnego, siarkowego i azotowego, fabrykacy zapalek, węgiel kamienny i brunatny, torf, węgiel sztuczny, zjawisko palenia się ciał, eksplozya, płomień, piece, gaz oświetlający. Potasowce i ich związki. Sól kuchenna, fabrykacy sody i potażu. Proch strzelniczy. Wapniowce i ich związki. Wyrób wapna, cementu, gipsu, chlorku bielącego. Przemysł szklarski. Glin, alun, przemysł garncarski. Żelazo, jego przygotowanie i przeróbka na żelazo kowalne. Inne metale ciężkie. Farby mineralne.

KURS III. (2 godz. tygod.).

Związki węgla. (Chemia organiczna). Węglowodory i ich pochodne. Nafta i przemysł naftowy. Wosk ziemny. Alkohole. Węglowodany. Fabrykacy cukru i przemysł fermentacyjny (wino, piwo, spirytus, ocet). Tłuszcze. Fabryka świec i mydła, margaryna. Gliceryna i organiczne materyały wybuchowe. Związki aromatyczne. Przeróbka smoły węglowej i farby sztuczne, środki dezynfekcyjne. Farbiarstwo i drukarstwo. Garbarstwo. Fabrykacy kleju. Ciała białkowe, masło i ser. Konserwowanie środków żywności.

10. Towaroznawstwo.

Cel nauki; Metodyka badania towarów. Poznanie ważnych w handlu światowym towarów, których surowce należą do świata przyrodniczego i bez zmiany (przeróbki chemicznej) przychodzą do handlu, jako też takich fabrykatów i półfabrykatów, które bywają wyrabiane z produktów świata przyrodniczego i przetworów przemysłu chemicznego przez zmianę formy, a zatem na drodze mechanicznej.

KURS III. (2 godz. tygod.).

Towary nieorganiczne. Mechaniczno-technologiczna obróbka metali (ludwisarstwo, obrabianie powierzchni, wyrób blachy, drutu, rur etc.). Stopy, materyały do szlifowania i polerowania. Drogie kamienie i ich obróbka. Materyały budowlane i zdobnicze.

Towary organiczne. Roślinne artykuły spożywcze. Zboże, rośliny strączkowe. Wytwory młynarskie i ich wyrób. Artykuły piekarskie. Krochmal. Handlowe gatunki cukru. Owoce i nasiona jadalne. Zwierzęce artykuły spożywcze. Mięso i konserwy mięsne. Ryby i konserwy. Mleko i wytwory mleczarskie. Jaja. Miód.

KURS IV. (2 godz. tygod.).

Używki i korzenie. Narkotyki. Wosk. Olejki eteryczne, balsamy, żywica i guma. Kauczuk i przemysł kauczukowy. Drzewo i jego obrabianie. Korki. Naturalne organiczne materiały garbarskie i handlowe gatunki skóry. Towary kuśnierskie. Włókna i ich przeróbka. Fabrykacja papieru. Organiczne materiały tokarskie.

II. Nauka o handlu.

Cel nauki: Nauka o handlu, jako wstęp do przedmiotów handlowych, ma podać najważniejsze urządzenia dotyczące się handlu. Jako nauka przygotowawcza powinna ucznia zapoznać z obcą mu dziedziną tak wszechstronnie, aby uzyskał pogląd na całą technikę i instytucje pomocnicze handlu.

KURS I. (2 godz. tygod.).

Pojęcie, powstanie i korzyści handlu. Rodzaje handlu. Handlujący, firma, rejestr handlowy. Sądy handlowe. Personal kupiecki. Krótki zarys różnych rodzajów stowarzyszania się dla prowadzenia interesów handlowych na wspólny rachunek. Przedmioty handlu i ich miernik. Cena i pieniądz. System walut, miar i wag najważniejszych krajów. Handel towarowy i jego podział. Zwyczaje handlowe, dotyczące się sprzedaży i zapłaty. Rachunki i faktury (formularze i druki). Krótkie omówienie różnych sposobów zapłaty. Kredyt (podział, konto, kompensacja, skontracja). Teoretyczne wyjaśnienie weksla i praktyczne wypracowanie rozmaitych rodzajów i form weksla. Wymogi wekslowe, indos, akcept, zapłata, protest z powodu nieprzyjęcia i z powodu niezapłacenia, duplikat i kopia, domicyll, regres, adres w potrzebie, interwencja. Przekazy, obrót żyrowy (rachunek żyrowy, czek, jego rodzaje, korzyści obrotu żyrowego, najważniejsze instytucje żyrowe w Austro-Węgrzech). Obrót klearingowy (formularze i druki). Przesyłanie i przewóz towarów. Poczta, telegraf i telefon. Środki przewozowe i taryfy (koleje, przewoźnictwo, żegluga rzeczna i morska). Najważniejsze części regulaminu ruchu, odnoszące się do przewozu towarów. Papiery potrzebne dla żeglugi, szczególnie cedula morska i charte partie. Zawody pomocnicze dla handlu. Stręczyciel, komisant, agent.

KURS II. (2 godz. tygod.).

Krótkie summaryczne powtórzenie materiału kursu I. Handel pieniężny, weksłami i papierami wartościowymi. Handel walutami, inkaso i eskont rymes, handel dewizami, podział efektów, wartość imienna i kursowa, papiery lokacyjne i spekulacyjne, emisja, spłata, promesy.

Urządzenia popierające rozwój handlu. Targi, jarmarki i aukcje. Giełdy i interesa giełdowe. (Podział giełd, interesa giełd towarowych i pieniężnych, interesa rzeczywiste i terminowe, prolongacyjne i premiowe, polubowne sądy giełdowe). Domy składowe. (Dowód własności i warrant, pożyczki na warranty, pożytek domów składowych). Banki i interesa bankowe (interesa czynne i bierne, podział banków).

Ubezpieczenia. Ubezpieczenie przedmiotów i życia, podział zakładów ubezpieczeń, reasekuracja. (Czynności wywiadowcze kupieckie, wywiadywanie się przez stosunki handlowe, biura wywiadowcze, stowarzyszenia kupców dla bezpieczeństwa kredytu). Polityka handlowa. Wewnętrzna polityka handlowa (wpływ państwa na handel, izby handlowe, gremia kupieckie). Zewnętrzna polityka handlowa. (Traktaty handlowe, konsulaty, popieranie wywozu). Powtórzenie i bliższe omówienie ceł. Cło zwrotne i premie wywozowe. Manipulacja cłowa. Kredyt cłowy.

12. Korespondencya handlowa.

Cel nauki: Biegłość w wykonywaniu prac pisemnych w obrocie handlowym. Wprawność w pisanii listów handlowych z odpowiednim uwzględnieniem poprawności stylu, jako też zrozumienia zwyczajów kupieckich i odnośnych przepisów z zakresu prawa handlowego.

KURS II. (2 godz. tygod.).

Zewnętrzna forma listów kupieckich i adresów. Kopiał. Manipulacja z listami przychodzącymi. Skrócenia. Listy w sprawie wypłat i przesyłek pieniężnych na własny i cudzy rachunek, listy w sprawie przekazów, bonifikacy i przeniesień rachunkowych. Listy w obrocie żyrowym i czekowym urzędu pocztowych kas oszczędności. Listy w sprawach wekslowych. Listy awizacyjne, traty komisowe. Listy w sprawie rymes do inkasu, do eskontu, do awisa na dobro rachunku, listy w sprawie rymes na mniejsze miasta, w sprawie rymes komisowych, akceptu i domicylu. Listy w interesach towarowych na własny rachunek. Oferty sprzedawcy i kupującego, listy z zamówieniem i listy z fakturą.

W roku sześć zadań szkolnych. Ćwiczenia domowe w miarę potrzeby.

KURS III. (3 godz. tygod.).

Powtórzenie. Listy w interesach towarowych na cudzy rachunek. Oferta komisanta i zapytanie komitenta. Propozycja zakupu i jej wykonanie. Konsygnacye, sprzedaże. Odwołanie, reklamacja i odmowa, adres w potrzebie, interwencja, przyjęcie przez wyręczenie, protest i rachunek zwrotny, listy z powodu braku tego lub nienależytego indosu, prolongacja, weksle zaginione. Listy w sprawie kredytu akceptacyjnego. Listy w handlu walutami, dewizami, efektami i w sprawie kuponów. Listy wywiadowcze, informacyjne, polecające i listy kredytowe czyli akredytywy. Listy w sprawie kontokorentów i zalegającej zapłaty.

W roku sześć zadań szkolnych. Ćwiczenia domowe w miarę potrzeby.

KURS IV. (2 godz. tygod. w I półroczu).

Powtórzenie. Listy w interesach spedycyjnych i asekuracyjnych. Listy w interesach partycypacyjnych i konsorcyalnych. Nie-wypłacalność i upadłość. Okólniki. Wzajemne ofiarowanie usług przez domy handlowe. Oferty służbowe i podania do domów handlowych i instytucji. Ogólne powtórzenie z uwzględnieniem listów o złożonej treści.

Trzy zadania szkolne. Ćwiczenia domowe wedle potrzeby.

13. Buchalterya.

Cel nauki: Teoretyczna i praktyczna znajomość różnych sposobów prowadzenia ksiąg kupieckich.

KURS II. (2 godz. tygod.).

Znaczenie i cel buchalteryi. Postanowienia ustawy, odnoszące się do buchalteryi i ksiąg handlowych. Objasnienia terminologii buchalteryjnej. Zasady i główne księgi buchalteryi pojedynczej, Strazza. Księgi pomocnicze buchalteryi pojedynczej. Zamknięcie ksiąg buchalteryi pojedynczej. Wydatne poparcie teorii przez wypracowanie jak największej ilości przykładów zaksiązkowania z zakresu interesu towarowego, wekslowego, spedycyjnego i komiso-wego. Przeprowadzenie jednomiesięcznego interesu wedle zasad buchalteryi pojedynczej ze stopniowem wprowadzeniem praktycznych przykładów z zakresu handlu towarowego. Zamknięcie ksiąg głównych i pobocznych tego interesu. Książkowanie w interesie drobiazgowym.

W roku sześć zadań szkolnych.

KURS III. (3 godz. tygod.).

Krótkie powtórzenie materiału kursu II. Buchalterya podwójna, jej wartość i charakter. Objaśnienie rachunków, ksiąg głównych i pobocznych. Przykłady ksiązkowania. Księgi pomocnicze buchalteryi podwójnej. Zamknięcie ksiąg wedle zasad podwójnej buchalteryi. Przeprowadzie jednomiesięcznego interesu hurtownego towarowego u pojedynczego kupca wedle zasad buchalteryi podwójnej z uwzględnieniem interesu wekslowego, komisowego i spedycyjnego, jako też łatwiejszych przykładów z zakresu handu pieniężnego i papierami wartościowymi. Zamknięcie i przeniesienie we wszystkich księgach głównych i pomocniczych, Wierzytelności wątpliwe. Buchalterya jawnych spółek handlowych. Dalsze ksiązkowanie poprzedniego interesu przez następny miesiąc, z początkiem którego to okresu wstępuje wspólnik i zamknięcie ksiąg tej jawnej spółki handlowej. Istota buchalteryi tajnej.

W roku sześć zadań szkolnych.

KURS IV. (4 godz. tygod. w I. półroczu).

Kontowanie w interesie towarowo-komisowym i konsygnacyjnym. Księżkowanie interesów na konto mio (nostro). Interesa partycypacyjne. Buchalterya spółek cichych, komandytowych i towarzystw akcyjnych. Buchalterya bankowa i fabryczna. Buchalterya amerykańska. Księżkowanie i zamknięcie jednomiesięcznego tematu z interesu komisowego. Przeprowadzenie i zamknięcie jednomiesięcznego interesu (według wyboru nauczyciela, który ma uwzględnić potrzeby uczniów), według buchalteryi amerykańskiej.

Trzy zadania szkolne.

14. Kantor wzorowy.

KURS IV. (6 godz. tygod. w II. półroczu).

Cel nauki: Osiągnięcie możliwie samoistnej pracy uczniów w wykonaniu prac kantorowych dla rozmaitych przedsiębiorstw ze szczególnem uwzględnieniem organicznego związku wiadomości handlowych. Na podstawie kilku jednomiesięcznych planów dla rozmaitych przedsiębiorstw, mają być wypracowane listy przychodzące i odchodzące, jako też wynikające z nich zapiski buchalteryjne. Przytem uwzględnić należy szczególnie interesa partycypacyjne towarowe i bankowe. Przy wypracowaniach tych należy zważać przede wszystkim na praktyczne wyszkolenie ucznia we wszelkich pracach kantorowych, aby uniknąć jednostronnego wyrobienia.

15. Prawo handlowe i przemysłowe.

KURS IV. (2 godz. tygod.).

Cel nauki: Znajomość prawa handlowego i przemysłowego w zakresie potrzeb kupieckich.

Pojęcie i cel prawa. Wyjaśnienie pojęć: ustawa i rozporządzenie i a praktycznych przykładach. Konstytucya i administracya. Władze administracyjne i sądowe. Pojęcie kupca wedle prawa handlowego. Prawa i obowiązki kupców o pełnem uprawnieniu. Ustawowe postanowienia o rejestrze handlowym i firmie, prokurzystach i pełnomocnikach; pomocnicy handlowi. Czynności handlowe względne i bezwzględne. Oferty między obecnymi i nie-obecnymi. Istota umowy. Kupno sprzedaż. Odwołanie. Rodzaje kupna. Zabezpieczenie wykonania kontraktu kupna. Zadatek. Kara konwencyonalna. Kara za zawód. Postanowienia odnoszące się do dostawy, zapłaty i czasu wykonania. Obowiązki i prawa kupującego i sprzedającego. Odsetki kupieckie. Kupieckie papiery na zlecenie i na okaziciela. Kupieckie prawo zastawu i retencji. Przepisy ustawowe dla interesu komisowego, spedycyjnego i przewoźniczego; odnośne prawa i obowiązki. Najważniejsze postanowienia ustawowe, odnoszące się do spółek handlowych. Szczególne przepisy co do wpisu w rejestr handlowy. Jawna spółka handlowa (założenie, stosunek prawny współników, stosunek prawny do osób trzecich, rozwiązanie, wystąpienie współnika, likwidacya, przedawnienie skargi). Spółka komandytowa. Spółka komandytowa na akcye. Spółka akcyjna. Stowarzyszenie zarobkowe i gospodarcze. Spółka cicha i stowarzyszenia do przedsięwzięcia pojedynczych czynności handlowych na wspólny rachunek. Otwarcie konkursu i skutki prawne otwarcia. Pretensye w konkursie. Postępowanie konkursowe i jego ukończenie. Konkurs kupiecki. Ukończenie konkursu przez przymusową ugode. Najważniejsze ustawy i rozporządzenia z zakresu prawa przemysłowego. Pojęcie i podział przemysłu. Zakres i wykonanie uprawnień przemysłowych. Ochrona marki wzoru i przywileju. Najważniejsze przepisy o pomocniczym personalu przemysłowym. Postanowienia o wynagrodzeniu, rozwiązanie stosunku służbowego, sądy przemysłowe. Przekroczenia przemysłowe. Kary. Inspektorzy przemysłu.

16. Prawo wekslowe.

Cel nauki: Nabycie wiadomości z prawa wekslowego, potrzebnych kupcowi do praktyki i ich zastosowanie w stosunkach handlowych.

KURS III. (1 godz. tygod.).

Postanowienia prawa wekslowego i jego osobliwości na podstawie ustawy wekslowej. Zdolność wekslowa, przyjęcie, zapłata,

protest, regres, interwencya, poręka, zaniedbanie kroków pilności, przedawnienie, weksle fałszywe i sfałszowane, weksle zaginione. Najważniejsze różnice między ustawą austryacką a ustawami obcemi. Proces wekslowy.

17. Ekonomia społeczna.

Cel nauki: Zrozumienie typowych zjawisk naszego życia gospodarczego i ich przyczynowego związku na tle dzisiejszego ustroju społecznego.

KURS IV. (2 godz. tygod.).

Wstęp. Pojęcia zasadnicze. Stadya rozwoju życia gospodarczego (w nawiązaniu do materyału z historii handlu). Gospodarka, jej powstanie i rozwinięcie się w gospodarstwo światowe. Podział nauki ekonomii społecznej.

Produkcya. Istota, drodunki, jej kierunki i rozwój obecny. Czynniki produkcyjne, przedsiębiorstwo i jego formy, wielkie i drobne przedsiębiorstwo w rolnictwie, przemyśle i handlu. Swobodne współzawodnictwo i jego ograniczenie (związki przedsiębiorców). Przesilenia. Główne zadania polityki agrarnej i przemysłowej.

Cyrkulacja. Podział na handel i obrót, jako wymianę dóbr i obrót kredytowy. Nauka o zamianie dóbr. Cena, prawo i szczególnie ważne przyczyny chwieiania się ceny.

Nauka o pieniądzu, jego zadania i własności. Chwiejność cen metali szlachetnych. Prawo Greshama. Systemy monetarne. Austriacka regulacja waluty.

Nauka o kredycie, jego korzyściach, niebezpieczeństwie i zastosowaniu. Organizacja kredytu (prywatnego i publicznego).

Nauka o bankach i interesach bankowych ze zużytkowaniem wiadomości o ich technice, nabytych w nauce o handlu. Surogaty pieniądza.

Handel, jego rodzaje i urządzenia. Zasady handlowej polityki wewnętrznej i zewnętrznej. Komunikacje i ich znaczenie społeczne. Zasady polityki kolejowej i dróg wodnych.

Nauka o rozdziale dochodu. Dochód, jego rodzaje, przedstawienie każdego rodzaju dochodu co do jego istoty, formy i praw ekonomicznych. Zasadnicze rysy polityki socyalnej ze szczególnem uwzględnieniem nowszego prawodawstwa austriackiego. Teraźniejsze stronnictwa ekonomiczne.

Nauka o konsumcyi. Pogląd na ubezpieczenia, ich znaczenie w gospodarstwie społecznem. Ubezpieczenie przymusowe. Spożycie publiczne. Urządzenia gospodarki państwowej, wydatki i przychody państwowe. Zasadnicze rysy austriackiego systemu podatkowego i należnościowego (z wyłączeniem technicznych szczegółów). Długi państwowe. Zarys historii literatury.

18. Kaligrafia.

Cel nauki: WYROBIENIE PIĘKNEGO I BIEGŁEGO PISMA.

KURS I. (2 godz. tygod.).

Trzymanie ciała i pióra. Ćwiczenie mające na celu wyrobienie lekkiego i pewnego pisma. Ćwiczenia w piśmie angielskim i niemieckim.

KURS II. (2 godz. tygod.).

Powtórzenie pisma angielskiego i niemieckiego. Pismo ronedowe. Nagłówki. Ćwiczenia w pismach dyktatów kaligraficznych.

19. Stenografia.

Cel nauki: PRZYSWOJENIE BIEGŁOŚCI W CZYTELNEM PISANIU BEZ TRUDNOŚCI OKOŁO 70 WYRAZÓW NA MINUTĘ.

KURS I. (2 godz. tygod.).

Tworzenie wyrazów, znaczniki i skracanie słów.

KURS II. (3 godz. tygod.).

Nauka o skracaniu zdań i jej zastosowanie do skracania źródłosłowem, formą i do skracania logicznego. Dyktaty stenograficzne i ich odczytanie. W II. półroczu stenografia niemiecka.

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

1. Język angielski i korespondencya.

Cel nauki: Jak w języku francuskim. Literatura: poznanie najważniejszych dzieł nowszej literatury angielskiej.

KURS II. (3 godz. tygod.).

Cel nauki: Zdolność wyrażania się o najważniejszych wypadkach życia codziennego w krótkich zdaniach.

Materyał językowy. Ustępy przerobione powinny zawierać najniezbędniejsze wyrażenia z zakresu życia codziennego. (Zob. plan dla języka francuskiego na kurs I.). Już tu należy, jak w języku francuskim, ćwiczyć w używaniu liczebników. Wobec prostoty gramatyki angielskiej, można przerobić najważniejsze jej

działy już w I. roku, pomijając formy przestarzałe; w szczególności składni należy wchodzić o tyle tylko, o ile wymagają tego ustępy. Już od pierwszej lekcji należy wykazywać najważniejsze różnice między językiem niemieckim a angielskim.

Zadania. Od Bożego Narodzenia do końca I. półroczu trzy krótkie dyktaty, wiążące się ściśle z materiałem naukowym; w II. półroczu dwa dyktaty i cztery zadania szkolne. Tematem zadań szkolnych może być: napisanie z pamięci należycie opracowanych ustępów, odpowiedzi na łatwe zapytania łączące się z materiałem naukowym.

KURS III. (3 godz. tygod.).

Rozszerzenie materiału językowego, swobodniejsze używanie go w słowie i piśmie. Przygotowanie do korespondencji handlowej. Zapomocą odpowiednich ustępów treści opowiadającej i opisowej należy powiększyć materiał językowy o tyle, aby uczeń przyswoił sobie zapas słów i zwrotów, używanych w życiu codziennym, w lekkiej lekturze (szczególnie gazet) i w obrocie handlowym. Każdy ustęp przerobić należy przy pomocy konwersacyi, przyczem uczniowie sami mają stawiać pytania. Ze względu na krótszy czas nauki (o rok mniej niż dla języka francuskiego), już na tym stopniu nauki należy czytać także ustępy, odnoszące się do handlu, obrotu i przemysłu, aby uczniom dawać często sposobność poznania wyrażen technicznych. Używanie nauki o formach i dokładne traktowanie składni. Od kursu III. począwszy, należy używać obrazów Hözlza, podobnie jak w języku francuskim.

Korespondencya handlowa (w II. półroczu), wedle planu dla francuskiej korespondencji w kursie III.

Ośm zadań szkolnych w ciągu roku. Materiałem dla zadań szkolnych są odpowiedzi na pytania angielskie, wiążące się z lekturą, reprodukcya nie wielkich ustępów do czytania; swobodne dyktaty. Przemiana opowiadań poetycznych na prozę. Tłómaczenia z języka wykładowego na angielski. Ćwiczenia w korespondencji handlowej.

KURS IV. (3 godz. tygod.).

Zwięzłe powtórzenie i pogłębienie gramatyki, mianowicie: ważniejszych partyi składni. Lektura większych ustępów, przedstawiających cywilizacyę, obyczaje, handel i przemysł angielski, tudzież należyte przerobienie ich za pomocą pytań i odpowiedzi; dalsze ćwiczenia w opowiadaniu. Lektura wyjątków z cenniejszych dzieł nowszej literatury.

Korespondencya handlowa, podobnie jak korespondencya francuska w kursie IV.

W roku ośm zadań szkolnych; połowa z korespondencji, dla innych temat jak w kursie III. z powolnem zwiększaniem wymagań.

2. Język rosyjski i korespondencya.

Cel nauki: Poprawna wymowa, dostateczna znajomość gramatyki i pewność w ortografii rosyjskiej. Należyta biegłość w wyrażaniu się ustnem i w piśmie, zarówno w mowie potocznej, jak i w języku handlowym. Pogląd na rozwój literatury rosyjskiej w XIX, stuleciu.

KURS II. (3 godz. tygod.).

Ćwiczenia w poprawnem wymawianiu i akcentowaniu, pisanu i czytaniu wyrazów i zdań. Nauka o formach, a z nauki o składni — reguły potrzebne do zrozumienia zdań pojedynczych. Przyswajanie w pamięci wyrazów i zwrotów rosyjskich, ćwiczenia ustne i pisemne.

Zadania szkolne i domowe na przemian co 14 dni.

KURS III. (3 godz. tygod.).

Lektura i tłumaczenie trudniejszych ustępów prozaicznych treści opowiadającej lub opisowej, jako też łatwych poezyi wraz z krótkimi życiorysami poetów. W związku z lekturą dalsze ćwiczenia w mówieniu i opowiadaniu po rosyjsku odczytanych ustępów. Dalsze ćwiczenia w gramatyce i ortografii, oraz trudniejsze dyktaty. Pod koniec odczytywanie i omawianie wzorów pism handlowych, bankowych i giełdowych, przyswojenie sobie tytułów, przestrzeganych w stylizacyi rosyjskiej; wyuczenie się wyrażen i zwrotów, jako też terminów w handlowej rosyjskiej stylistyce. Próby tłumaczenia na język rosyjski wzorowych listów i innych pism i dokumentów handlowych polskich.

Wypracowania domowe i szkolne (jedno co 14 dni).

KURS IV. (3 godz. tygod.).

Lektura wyborowych ustępów prozaicznych z odpowiedniej książki do czytania i jednego ze znakomitych dzieł literatury XIX. wieku w całości. W związku z lekturą powtórzenie, uzupełnienie i zebranie w system całego przerobionego materiału gramatycznego. Dalsze ćwiczenia w mówieniu i opowiadaniu po rosyjsku, dalsze ćwiczenia w ortografii i stylistyce. Pogląd na literaturę rosyjską XIX. wieku. Obok tego: dyktaty oryginalnych listów i innych dokumentów rosyjskich, odnoszących się do zawodu kupieckiego; tłumaczenia ich na język polski i retrowersye. Wypracowanie po-

dług danych wzorów zawodowych pism rosyjskich. Dalsza wprawa w rozumieniu i używaniu najważniejszych terminów zawodowych, odnoszących się do spraw handlowych, bankowych, giełdowych i księzkowania.

Wypracowania domowe i szkolne (jedno na miesiąc).

3. Ćwiczenia w chemii analitycznej.

KURS III. i IV. (po 2 godz. tygod.).

Analiza jakościowa prosta, łatwa analiza złożona. Metoda miareczkowa.

4. Praktyczne ćwiczenia w laboratorium towaroznawczem.

KURS III. i IV. (po 2 godz. tygod.).

Ćwiczenia w najprostszych fizykalnych badaniach towarowych. Mierzenie i ważenie. Oznaczenie ciężaru właściwego. Przeprowadzenie używanych w handlu oznaczeń jakościowych towarów. Badania mikroskopowe. Badania towarów i ich zafałszowań.

5. Pisanie na maszynie.

KURS IV. (2 godz. tygod.).

Cel nauki: Pewne i szybkie pisanie dyktatów. Praktyczne zaznajomienie się z urządzeniem różnych w handlu używanych maszyn pisarskich.

4. Zbiory naukowe.

1. Biblioteka.

(Zawiadowca: prof. J. Ippoldt)

A) *Biblioteka nauczycielska.*

Prenumerowano następujące czasopisma: Biblioteka warszawska, Handlowiec, Kupiec polski, Poradnik językowy, Przegląd polski, Przewodnik naukowy i literacki, Przewodnik bibliograficzny, Tygodnik ilustrowany, Zeitschrift für Buchhaltung, Oesterreichische Handelsschulzeitung, Zeitschrift für das kaufmännische Unterrichtswesen, Handelsmuseum i österr. Monatschrift für den Orient, Zeitschrift f. Warenkunde, Chemisches Zentralblatt, Allg. Kapitalisten Zeitung, Geographischer Anzeiger, Westermanns Monatshefte, Harper's Monthly Magazine, Lectures pour tous, Verordnungsblatt.

Otrzymywano w darze: Misy katolickie i Dziennik urzędowy Rady szk. kraj.

W roku 1907/8 zakupiono następujące dzieła:

Gruber, Deutsches Wirtschaftsleben; Haushofer, Bevölkerungslehre; Ziebart, Kulturbilder aus griechischen Städten; Pohle, Entwicklung des deutschen Wirtschaftslebens im XIX. Jahrh.; Langhlin, Aus dem amerikanischen Wirtschaftsleben; Maier, Soziale Bewegung u. Theorien; Gruber, Wirtschaftliche Erdkunde; König, Chemie der menschlichen Nahrungs- und Gemussmittel, 2 tomy; Mollat, Volkswirtschaftliches Lesebuch für Kaufleute; Roscher, Nationalekonomik des Handelsfleisses; Feller u. Odermann, Das Ganze der kaufmännischen Arithmetik; Brosius, Lehrbuch der Bankbuchhaltung; Manes, Grundzüge des Versicherungswesens; Stern, Die Kaufmännische Bilanz; Tolkmitt, Die Kalkulation im Geschäftsleben; Leitner, Die Selbstkostenberechnung industrieller Betriebe; Brosius, Buchhaltungsaufgaben; Sonndorfer, Lehrbuch der internationalen Handelskunde; Kreibitz, Kontokorrentlehre; Berliner, Schwierige Fälle d. kaufm. Buchhaltung; Dennert, Lehrbuch der Erdkunde; Compass 1908, 2 tomy; Hann,

Handbuch der Klimatologie, 3 tomy; Svoboda, Die Arbitrage; Steiner, Einrichtungen u. Abschlüsse der Handelsbücher; Huber, Wie liest man eine Bilanz? Hügli, Buchhaltungssysteme; Sueser, Ustawa przemysłowa; Rosenblatt-Wróblewski, Ustawa handlowa; Engel, Freihafengebiete in Oesterreich-Ungarn; Veit S. Bilanzen der Aktiengesellschaften; Van der Daele, Der moderne Geschäftsbetrieb; Ehrenberg, Versicherungsrecht; Stern, Exporttechnik; Sulikowski, Geografia ekonomiczna; Der Weltverkehr und seine Mittel; Bujak, Galicya, t. I.; Goltz, Landwirtschaftliche Buchführung; Obst, Gold-Bank u. Börsenwesen; Schär, Technik der Bankgeschäfte; Fierich, Prawo wekslowe w Polsce; Litwiński, Album pieniędzy papierowych polskich; Ratzel, Völkerkunde, 2 tomy; Philippson, Europa; Deckert, Nordamerika; Sievers, Süd- u. Mittelamerika; Sievers, Australien; Hahn, Afrika; Sievers, Asien; Ratzel, Die Erde u. das Leben. Ponadto zakupiono kilkanaście podręczników szkolnych. Przybyło zatem drogą kupna razem dzieł 85.

W darze otrzymano: Od Wydziału krajowego 1, Izby handlowej 1, Magistratu miasta Krakowa 1, Dyrekcyi Akademii eksportowej 2, Dyrekcyi Wiedeńskiej Akademii handlowej 1, Dra Gargasa 1, Prof. Tumy 2, Prof. Zukowskiego 5, Pani M. Ludwиковskiej 5 dzieł, razem 19 książek.

Razem liczy obecnie biblioteka nauczycielska 436 dzieł.

B) Biblioteka uczniów.

W roku 1907/8 przybyło 119 dzieł, z tego w darze 29. Z końcem r. szk. 1907/8 liczy biblioteka 999 dzieł. Udział uczniów pożyczających był bardzo silny. Na 168 wpisanych uczniów wyższej i dwuklasowej szkoły, pożyczało 135. Książek wypożyczono do końca roku szkolnego 2089. Średnio wypada zatem na każdego czytającego 15 książek. Dzieła 2 i 3-tomowe wydawano zazwyczaj w całości na raz.

C) Biblioteka ubogich uczniów.

Z biblioteki tej otrzymują uczniowie pilni, a ubodzy wyższej i dwuklasowej szkoły potrzebne podręczniki szkolne. Dział ten stworzony został w ten sposób, że z biblioteki uczniów wydzielono podręczniki szkolne i książki, używane przy nauce np. wydawnictwa dzieł klasycznych, oraz zakupiono znaczną liczbę nowych podręczników, przyczem część książek otrzymano w darze.

Z biblioteki uczniów wydzielono 372 książek,

Zakupiono podręczników . . . 93 „

Z darów przybyło . . . 6 „

razem 471 podręczników.

Zawiadowca żywi nadzieję, że uczniowie zrozumiałwszy doniosłość wzajemnej pomocy, mimo bardzo skromnych środków, jakimi rozporządzają, przyczynią się wydatnie do uzupełnienia tego działu biblioteki.

2. Gabinet geograficzno-historyczny.

(Zawiadowca: prof. H. Weigt.)

W roku 1907/8 zakupiono:

a) do zbioru map: Langhans, Verkehrskarte von Europa und Nordafrika; Bamberg, Deutsche Kolonien; Bamberg, Deutschland, Oesterreich, Schweiz; Sosnowski, Europa środkowa; Atlas of the Worlds-Commerce by Bartholomew;

b) do zbioru obrazów: Dr. Wünsche, Kanał suezki i kolej syberyjska; Zbiór kart z widokami (372 kart), które oprawione w ramki za szkłem tworzą obrazów 25, przedstawiających: Alpy szwajcarskie, Dolomity, Tatry, Schwarzwald, Karkonosze, Riwierę, Lüneburger Heide, Spreewald, Okolice Renu, Łaby, Niemiec środkowych, jeziora szwajcarskie, jeziora niemieckie, jeziora włoskie, Palestynę, widoki okrętów i t. p.; Reprodukcyje obrazów Matejki, Kossaka, Chełmońskiego i innych, razem 18.

Otrzymano w darze;

do zbioru map od ucznia Ila Dulskiego, Kieperta Graecia antiqua i do zbioru obrazów od uczniów z IV. Pinkusfelda, IIb Turka karty z widokami Wielickich salin i Londynu.

Z końcem r. szkolnego 1907/8 obejmuje gabinet: 2 globusy, 78 map, 6 atlasów, stereoskopów 10, fotografie 356, obrazów geograficznych 65, historycznych 43.

c) Zbiór środków pomocniczych do nauki geografii wzrósł znacznie, przybyło bowiem w r. szkolnym 1907/8 ilustrowanych przewodników kolejowych, okrętowych, kąpielowych i t. d. po Austrii, Niemczech, Szwajcaryi, Francyi, Anglii, Szwecyi, Norwegii, Danii, Islandyi 147, mapek i planów 19, tablic przedstawiających okręty w przekroju 11, razem pozycyi 177, łącznie z dawnymi 207. W tem znajduje się 60 oprawnych w ramy, barwnych afiszów z widokami różnych okolic wymienionych powyżej państw.

Dary złożyły następujące osoby i instytucye: X. Jarosław Rejowicz, prof. Dr. Lulek, prof. Dr. Ehrenpreis, uczn. Pokorny z Ila, Messlin IIb, oraz Dyrekcyje Węg. Tow. żeglugi Adria, Tow. żeglugi po Dunaju, Austr. Lloyd, kolei południowej, kolei północno-zachodniej, kolei saskich, szwajcarskich, bośniackich, węgierskich, bawarskich, badeńskich, włoskich, szwedzkich, duńskich, holenderskich, francuskich.

3. Gabinet fizyczny.

(Zawiadowca prof. A. Waśniowski).

W r. s. 1907/8 zakupiono:

- 1) Przyrząd do okazania spadania po płaszczyźnie pochyłej,
- 2) Spadkownica Atwooda, 3) Rura do rzucania, 4) Przyrząd do okazania równoległoboku ruchu, 5) Przyrząd do okazania zasady równoległoboku sił, 6) Przyrząd do okazania równowagi ciał podpartych w jednym punkcie, 7) Przyrząd do równowagi ciał spoczywających na podstawie, 8) Ciała jedno- i różnorodne, 9) Dźwignia, 10) 4 wagi wraz z ciężarkami i przyborami do okazania praw hydrostatyki, 11) Przemian, 12) Kołowrot, 13) Bloki, 14) Model płaszczyzny pochyłej (według Hartla), 15) Model śruby, 16) 4 śruby w rozmaitem zastosowaniu, 17) Model klina, 18) Wirownica z przyborami, 19) Wahadła, 20) Pion, 21) Węgielnica, 22) Wahadło Foucaulta, 23) Model zegara wahadłowego, 24) Model zegara sprężynowego, 25) Waga sprężynowa Jolly'ego, 26) Dynamometr, 27) Przyrząd do okazania praw przy zderzeniu ciał sprężystych, 28) Przyrząd do okazania odbicia się ciała sprężystego od ściany, 29) Prasa hydrauliczna, 30) Przyrząd do okazania ciśnienia na dno naczynia, 31) 2 Naczynia połączone, 32) Przyrząd do okazania ciśnienia cieczy z dołu do góry, 33) Przyrząd do okazania ciśnienia na ścianę boczną, 34) Młynek Segnera i wodotrysk, 35) Przyrząd do okazania ciśnienia wewnątrz cieczy, 36) Walce do okazania prawa Archimiedesa, 37) Pływak Hartla, 38) Przyrząd do wypływu cieczy, 39) Przyrząd do okazania nierównoważonego ciśnienia cieczy wypływającej, 40) Przyrząd do wyrzucania cieczy w 3 strumieniach, 41) Model turbiny, 42) 2 areometry, 43) Rurki włoskowate, 44) Rura do doświadczenia Torricellego, 45) Barometr gruszkowy, 46) Barometr Fortina, 47) Barometr Bourdona, 48) Aneroid Naudeta, 49) Przyrząd do prawa Boyle'a., 50) Manometr szklany, 51) Manometr metalowy, 52) Pompa zgęszczająca i bania Herona, 53) Pompa rozrzedzająca z przyborami, 54) 4 lewary, 55) Model pompy ssącej, 56) Model pompy ssąco-tłoczącej, 57) Model sikawki pożarnej, 58) Przyrząd do okazania ciśnienia gazu poruszającego się, 59) Rozpylacz, 60) Siatki druciane Platcan, 61) Latawiec śrubowy, 62) Kula z pierścieniem, 63) Termoskop wodny, 64) Termoskop powietrzny, 65) 3 termometry rtęciowe, 66) Termometr metalowy Bregmeta, 67) Przyrząd do okazania rozszerzalności prętów, 68) Termometr maksymalny i minimalny, 69) Kryofor, 70) Kociołek Papina, 71) Przyrząd do przewodnictwa ciepła, 72) Przyrząd do okazania ciepła właściwego, 73) Lampa bezpieczeństwa Davyego, 74) Przyrząd destylacyjny, 75) Higrometr włosowy, 76) Przekrój maszyny parowej, 77) Model maszyny parowej, 78) 2 magnesy sztabowe, 79) Bateria magnetyczna, 80) 2 igły magnetyczne, 81) Kompas okrętowy, 82) Igła

nachylenia, 83) Laski szklane i ebonitowe, 84) Wahadło elektryczne, 85) 2 elektroskopy Boetra, 86) Przyrząd do okazania siedziby elektryczności, 87) Przyrząd do okazania rozmieszczenia elektryczności, 88) Przyrząd do okazania działania kołców, 89) Klosz z siatki drucianej, 90) 3 konduktory kuliste, 91) Maszyna influencyjna Wimshursta z przyborami, 92) 3 butelki lejdejskie, 93) Rozbrajacz, 94) 4 rurki Plückera, 95) Rura Röntgena, 96) Zasłona z platynocynku barowego, 97) 3 ogniwa galwaniczne, 98) 2 komutatory elektryczne, 99) Przyrząd do prawa Oersteda, 100) Galwanometr pionowy, 101) Elektromagnes, 102) Dzwonek elektryczny, 103) Przyrząd telegraficzny Morsego, 104) Elektromotor, 105) Elektromagnetyczny przyrząd rotacyjny, 106) Opornica, 107) Lampki żarowe na podstawie, 108) Termoelement, 109) Przyrząd do elektrolizy wody, 110) Przyrząd do rozkładu soli, 111) Woltametr gazowy, 112) Przyrząd do galwanoplastyki, 113) 2 cewki indukcyjne, 114) Induktor Ruhmkorffa, 115) 2 telefony, 116) Mikrofón, 117) Model pierścienia Gromme'o, 118) Dynamomaszyna ręczna, 119) Drewniany model dynamomaszyny, 120) Kaleidofon, 121) Maszyna falowa, 122) Dzwon z rurą rezonującą, 123) Klosz do wzbudzania głosu w próżni, 124) 2 Syreny, 125) Polichord, 126) Widelki strojowe, 127) 2 piszczałki, 128) Tuba, 129) Rożek akustyczny, 130) Model krtani, 131) Model ucha, 132) Resonatory Helmholtza, 133) Zwierciadła płaskie kątowe, 134) Kaleidoskop, 135) 2 zwierciadła kuliste, 136) Tarcza optyczna Hartla z przyborami, 137) Ciemnia optyczna, 138) 3 pryzmaty, 139) Barwne szkła, 140) Garnitur soczewek, 141) Lupa, 142) 2 tablice do analizy widmowej, 143) Materye fosforyzujące, 144) Radiometr, 145) Model oka, 146) Stereoskop z obrazkami, 147) 2 miary metrowe, 148) 2 Menzury, 149) 2 Sibeles, 150) Wanna pneumatyczna, 151) Naczynie na rtęć, 152) Palnik Buansena, 153) Świdry do korków, 154) Deska do doświadczeń z rtęcią, 155) Stolik z miechem i dmuchawką, 156) Statyw, 157) Imperometr, 158) Woltmetr, 159) Przyrząd projekcyjny z dodatkami, 160) Narzędzia.

4. Gabinet przyrodniczy.

(Zawiadowca: prof. Dr. Ehrenpreis).

W r. 1907/8 zakupiono:

Zbiór minerałów mających zastosowanie techniczne, zbiór kamieni szlachetnych i półszlachetnych, kasetkę zawierającą sztuczne kamienie szlachetne, najważniejsze zwierzęta dostarczające futer, modele botaniczne Brendla, model do nauki anatomii człowieka, tablice zoologiczne, anatomiczne, botaniczne i tablice pouczające o udzielaniu pierwszej pomocy.

Razem okazów	76
Tablic zoologicznych	100

Tablic anatomicznych	6
„ botanicznych	83
„ pierwszej pomocy	6
Modeli	14
Obrazów w ramach za szkłem z kartek	13

5. Zbiory towaroznawcze.

(Zawiadowca: prof. Dr. Ehrenpreis.)

W r. 1907/8 zakupiono:

Zbiór materiałów szlifierskich, zbiór barwników organicznych i nieorganicznych, zbiór tłuszczów roślinnych i zwierzęcych, zbiór olejków eterycznych, zbiór żywic, gum i balsamów, zbiór garbniw, zbiór produktów suchej destylacji drzewa, produkty destylacji ropy, preparaty mikroskopowe, model mielerza i krosna.

Otrzymano w darze:

Od WP. Prof. Dr. Hassacka w imieniu »Sammelstelle für warenkundliche Lehrmittel« we Wiedniu: Owoc muskatulowy, gałązkę z owocami drzewa kawowego, gałązkę krzewu cynamonowego i goździkowego, cukier palmowy w oryginalnem opakowaniu, gambir, ryż surowy, cynamon, kapok, kawę surową, trzcinę cukrową, trzcinę hiszpańską, koprah, żywicę damarę, nawozy sztuczne saletrowe, superfosfat, mączkę kostną, kakao, materiały szlifierskie, żelatynę, len czochrany, moczony, międlony, trzepany, czesany, i wyroby lniane.

Od fabryki porcelany w Pürkenhammer: zbiór przedstawiający przeróbkę gliny porcelanowej i wyroby z porcelany.

Od Kraj. szkoły Garncarskiej w Kołomyji: Zbiór wyrobów glinianych, surowych i wypalonych.

Od p. Brennera, słuchacza kursu abiturysten.: zbiór kamieni szlachetnych i półszlachetnych.

Od W. P. A. Mattoniego w Giesshübel: Zbiór wód mineralnych.

Z końcem r. z. 1907/8 obejmują zbiory:

Okazów	715
Preparatów mikroskopowych	198
Modeli owoców i nasion	16
Tablic technol. chem. Schrödera	18
» » » Eschnera	22
Modeli	2

6. Pracownia chemiczna.

(Zawiadowca: prof. Dr. Ehrenpreis.)

W r. 1907/8 zakupiono:

Wagę analityczną z ciężarkami, biurety, aparat do destylacji wody, chłodnice, pipety, kolby miarowe, ekstraktory, przyrząd

Pohla do wywiązywania siarkowodoru, retortę żelazną, suszarkę, eksykatory, tygiel i czarę platynową.

Otrzymano w darze od dyrekcji Muzeum techniczno-przemysłowego w Krakowie: przyrządy Kippa, moździerze szklane, areometry, termometry, dmuchawki, gazometry, cylindry, eksykatory, czarki porcelanowe, sita porcelanowe, biurety, lejki, kolby, wanny pneumatyczne, tygiel platynowy, retorty, flaszki odczynnikowe, rury szklane.

Z końcem roku 1907/8 było razem sztuk 997 i 9 skrzyń ze szkłem.

7. Pracownia towaroznawcza.

(Zawiadowca: prof. Dr. Ehrenpreis.)

W r. 1907/8 zakupiono:

Mikroskopy, mikrotom, przyrząd do oznaczania punktu topliwości tłuszczów, alkoholometry, enobarometer, termometry, aparat polaryzacyjny do mikroskopu, mikrometry, przyrząd Abla do oznaczania zapalności nafty, przyrząd do oznaczania zapalności smarów, viskozymeter, wagę do oznaczania wytrzymałości przędzy, przyrząd do oznaczania numeru przędzy, przyrząd do oznaczania grubości papieru, wagę do oznaczania ilości popiołu w papierze, przyrząd do oznaczania wytrzymałości papieru, dychroskop, kolorymeter, przyrząd do oznaczania ilości alkoholu we winie, przyrząd do oznaczania ilości glutenu w mące, wagi zbożowe, przyrząd do oznaczania ilości fuzlu we wódce, fekulometer, szczypczyki turmalinowe.

Z końcem r. s. 1907/8 było razem pozycji . . . 87

8. Zbiór przyborów do kantoru i nauki pisania na maszynie.

(Zawiadowca: prof. B. Antoniewicz.)

W r. s. 1907/8 zakupiono 2 maszyny do pisania.

Z końcem r. s. 1907/8 liczy zbiór: 7 maszyn do pisania różnych systemów, 1 maszynkę ślepą do ćwiczenia w piśmie maszynowym, prasę do kopiowania, numerator, 13 Shannonów, 34 różnych stampili, liczydło, perforator, 4 tablice z wzorami dokumentów handlowych, 3 tablice z wzorami monet zagranicznych.

* * *

Wszystkim wymienionym powyżej ofiarodawcom, składa dyrekcyja na tem miejscu podziękowanie za otrzymane dla zbiorów naukowych zakładu dary.

5. Kronika zakładu.

I. Nowy rok szkolny 1907/8 rozpoczęto nabożeństwem wstępnem, odprawionem w kościele OO. Kapucynów dnia 6. września 1907.

Wpisy odbywały się w ostatnich dniach czerwca i pierwszych dniach września, a nauka rozpoczęła się w wyższej i dwuklasowej szkole handlowej dnia 7/9, w uzupełniającej szkole handlowej 16/9, na kursie abiturientów 20/9 a na kursie zawodowym wieczornym 1/10 1907.

Z początkiem nowego roku szkolnego oddała gmina miasta Krakowa na użytek szkoły dalsze ubikacje, zajmowane dotąd przez szkołę ludową, a mianowicie: po 1 sali szkolnej na I. i na II. piętrze oraz całe III. piętro w północnem skrzydle. Mieściły się zatem w rs. 1907/8 na I. p.: kancelarya dyrekcyi i sala konferencyjna, 3 sale szkolne, biblioteka i pokój do nauki pisania na maszynie, na II. p.: gabinety geograficzny i fizykalny oraz 4 sale szkolne, na III. p.: 3 sale szkolne, gabinet przyrodniczy, zbiory towaroznawcze, pracownia chemiczna, towaroznawcza i sala wykładowa chemii.

Z początkiem r. s. 1907/8 otwarto również zaopatrzone należycie gabinet fizykalny i przyrodniczy, uzupełniono zbiory towaroznawcze i sprawiono całe urządzenie wewnętrzne do pracowni towaroznawczej.

27. września 1907 zwiedzili tut. zakład uczniowie IV. kursu c. k. akademii handlowej we Lwowie wraz z profesorem Dr. M. Schönnetem.

Dnia 1/10 obchodzono nabożeństwem i zebraniem się w zakładzie celem wysłuchania stosownego przemówienia dyrektora, 25 letni jubileusz założenia szkoły handlowej w Krakowie. W przemówieniu swoim zaznaczył dyrektor, że Rada miasta Krakowa na posiedzeniu z 27/10 1881 uchwaliła założenie szkoły handlowej, w 2 oddziałach wyższym i niższym; statut i plany naukowe zyskały w lipcu 1882 zatwierdzenie władz szkolnych, a dnia 1/10 1882 otwarto niższy oddział jako szkołę kupiecką. Szkoła ta istnieje i teraz, jako uzupełniająca szkoła handlowa. Oddział wyższy otwarto dnia 1/9 1896 jako wyższą szkołę handlową.

Z tym jubileuszem szkoły łączy się jubileusz 25-letniej pracy nauczycielskiej profesora wyższej szkoły handlowej Bolesława Antoniewicza oraz nauczycieli pomocniczych uzupełniającej szkoły handlowej dyr. Ludwika Peszkowskiego i dyr. Henryka Wacięgi, z których pierwszy z trzechletnią przerwą, dwaj następni bez przerwy w tutejszym zakładzie od dnia jego otwarcia pracowali.

Dnia 4/10 wzięli uczniowie zakładu wraz z gronem nauczycielskiem udział w nabożeństwie szkolnem, odprawionem z powodu imienin Najjaśniejszego Pana.

Dnia 9/9 i 19/11 urządzono nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Cesarzowej Elżbiety.

Dnia 23/11 1907 zwiedzili zakład JWPanowie Radca Dworu J. Franke i c. k. krajowy inspektor szkół A. Stefanowicz.

Dnia 2/12 wzięły wyższa i dwuklasowa szkoła handlowa wraz z gronem nauczycielskim udział w pochodzie pogrzebowym ś. p. Stanisława Wyspiańskiego, a w kilka dni później wygłosił prof. I. Stein dla uczniów zakładu odczyt o pracach zmarłego poety.

W listopadzie 1907 r. odbył profesor P. Rongier podróż naukową do Wiednia i Grazu, zwiedził tamtejsze akademie handlowe i przysłuchiwał się lekcjom języka francuskiego.

W styczniu 1908 r. wziął prof. Dr. A. Ehrenpreis udział w ankiecie, zwołanej przez Krakowską Izbę handlową i przemysłową w sprawie zakładów dla badań technicznych i przedstawił odpowiedni referat w tej sprawie.

Podczas uroczystego obchodu 50-letniego jubileuszu otwarcia wiedeńskiej akademii handlowej w dniu 13/1 1908 reprezentował tut. zakład i Kuratoryę dyrektor J. Kannenberg.

Od dnia 14/3 do 20/3 1908 lustrował wyższą szkołę handlową i wszystkie szkoły i kursa z nią połączone JWPan Radca Dworu J. Franke, przysłuchując się w wyższej szkole nauce: języka polskiego w kl. I. i II. a, języka niemieckiego w kl. II. a, i II. b, języka francuskiego w kl. I. i II. b, historii w kl. II. b, i III., algebry w kl. I., arytmetyki w kl. II. b, i IV., rachunków w kl. II. a i III., historii naturalnej w kl. I., fizyki w kl. I, chemii w kl. III. (oraz ćwiczeniom w pracowni chemicznej kl. III.) towaroznawstwa w kl. III., nauce o handlu w kl. I., korespondencji handlowej w kl. II. a, buchalterii w kl. II. b i IV. (kantor), kaligrafii w kl. II. a, stenografii w kl. II. a, języka angielskiego i rosyjskiego w kl. II. a b; w dwuklasowej szkole handlowej nauce: geografii, buchalterii, towaroznawstwa, rachunków kupieckich i pisania na maszynie; w uzupełniającej szkole nauce kaligrafii w kl. II.; na kursie abiturjentów nauce o handlu, buchalterii, ekonomii, prawa handlowego, nauce o ustroju i administracji państwa, oraz ćwiczeniom w pracowni towaroznawczej; na kursie wieczornym nauce korespondencji handlowej i rachunkowości państwowej.

W tymże czasie zwiedził zakład i przysłuchiwał się lekcjom

w kilku klasach dyrektor c. k. akademii handlowej we Lwowie WPan A. Pawłowski.

Dnia 28/4 urządziło grono nauczycieli wyższej szkoły handlowej w kościele OO. Kapucynów nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. namiestnika i prezydenta rady szkolnej krajowej Hr. Andrzeja Potockiego, prawdziwego opiekuna naszego zakładu. W nabożeństwie wzięli udział oprócz grona nauczycieli uczniowie wyższej i dwuklasowej szkoły handlowej oraz słuchacze kursu abiturjentów.

Dnia 3/5 uczestniczyła młodzież zakładu w publicznym obchodzie narodowym.

Dnia 10/6 zwiedził szczegółowo zakład JW. Pan I. Dembowski, wiceprezydent c. k. Rady szkolnej krajowej i przysłuchiwał się nauce języka polskiego w kl. I. dwuklasowej szkoły handlowej.

Dnia 12/6 wygłosił prof. Antoniewicz odczyt o »języku Esperanto«, którego naukę zamierza dyrekcja w przyszłym roku szkolnym na próbę wprowadzić.

Rok szkolny zakończono uroczystym nabożeństwem i rozdaniem świadectw w dniu 27. czerwca 1908.

* * *

II. W gronie nauczycielskiem zaszły następujące zmiany: C. k. rada szkolna krajowa udzieliła i na rok 1907/8 urlopów celem pełnienia obowiązków nauczycielskich w tut. zakładzie dyrektorowi c. k. gimnazjum w Bochni Józefowi Kannenbergowi i rzeczywistemu nauczycielowi c. k. gimnazjum w Dębicy Herkulanowi Weigtowi. (Rozp. z 2/8 1907, l. 32671).

Z początkiem roku szkolnego zamianowała Kuratoria nauczycielem chemii i towaroznawstwa dotychczasowego nauczyciela pomocniczego Dr. Arnolda Ehrenpreisa oraz powierzyła tymczasowo nauczycielom pomocniczym p. Maryanowi Croneck-Walterowi, urzędnikowi banku austr.-węg. naukę rachunków kupieckich i naukę o handlu, p. Romanowi Byczkowskiemu, urzędnikowi banku galicyjskiego dla handlu i przemysłu naukę buchalteryi i korespondencyi, p. Dr. Brunonowi Josefertowi, urzędnikowi Izby handlowej naukę pisania na maszynie, p. Ignacemu Steinowi, profesorowi c. k. gimnazjum św. Anny naukę języka polskiego, p. Wilhelmowi Urbanickiemu, nauczycielowi c. k. gimnazjum św. Anny naukę języka niemieckiego w uzupełniającej szkole handlowej i p. Andrzejowi Olesiowi, naczelnemu buchalterowi gazowni miejskiej, naukę buchalteryi i korespondencyi na kursie wieczornym.

Z grona nauczycieli ustąpili z początkiem roku szkolnego: profesor c. k. szkoły przemysłowej Stanisław Alberti po 10-letniej, bogatej w owoce pracy w tut. zakładzie i profesor III. gimnazjum Dr. Władysław Wasung, oraz w ciągu roku szkolnego urzędnik banku austr.-węg. Maryan Croneck-Walter, a dyrekcja

poczuwa się do obowiązku złożenia im na tem miejscu podziękowania i uznania za ich pracę dla dobra młodzieży tutejszego zakładu.

W ciągu roku szkolnego wstąpili do zakładu jako nauczyciele pomocniczy: p. Edward Pompa, urzędnik banku gal. dla handlu i przem. do nauki o handlu i p. Dr. Witold Mokrzycki, urzędnik banku austr.-węg. do nauki rachunków kupieckich na kursie wieczornym.

Na prośbę Kuratoryi o upaństwowienie wyższej szkoły handlowej w Krakowie nadeszła z c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty odpowiedź, że J. E. Pan Minister na razie ze względów budżetowych nie może upaństwowić szkoły od razu, zgadza się jednak na upaństwowienie dyrektora zakładu od 1/1 1908. W ten sposób, jak należy przypuszczać, wstąpiło c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty na drogę stopniowego upaństwowiania sił nauczycielskich, nim wreszcie po kilku latach cały zakład nie przejdzie na etat państwowy. Dyrekcyja nie wątpi, że przy poparciu Koła polskiego we Wiedniu, które przy tegorocznej dyskusyi budżetowej postawiło już żądanie upaństwowienia wyższej szkoły handlowej w Krakowie, oraz staraniach miejscowych czynników i życzliwości, okazywanej szkole ze strony c. k. Rady Szkolnej krajowej i c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty, akcyja, zdążająca do zapewnienia szkole przyszłości, już w niedalekim czasie cel swój osiągnie.

Życzliwość swoją dla tut. zakładu okazała c. k. Rada Szkolna krajowa udzielając wymienionym poniżej nauczycielom szkół średnich urlopów, a Kuratoryja korzystając z tego zamianowała nauczycielami wyższej szkoły handlowej od 1/9 1908 profesora c. k. gimnazjum św. Anny Juliusza Ippoldta, profesora c. k. gimnazjum w Nowym Sączu Kazimierza Sosnowskiego i rzeczywistego nauczyciela c. k. gimnazjum w Wadowicach Maryana Langa, skutkiem czego w przyszłym roku szkolnym składać się będzie grono własnych nauczycieli z dyrektora i 8 profesorów.

* * *

III. a) W sprawie rozwoju szkoły należy zauważyć, że wpływ uczniów do Wyższej szkoły był w roku bieżącym również bardzo znaczny, nie można było jednak otworzyć klasy równorzędnej na kursie I. i dyrekcyja musiała w wielu wypadkach odmówić przyjęcia. Do klasy I. przyjęto ogółem 51 uczniów, między nimi z ukończoną 3 lub 4 klasą wydziałową 21, z ukończoną 4 klasą gimnazjalną lub realną 26 i 4 repetentów. Przy egzaminie wstępnym reprobowano 6 uczniów szkoły wydziałowej.

Zwiększająca się corocznie liczba absolwentów wyższych szkół (akademii) handlowych, którzy jak dotąd znajdowali miejsca w instytucjach finansowych i przedsiębiorstwach przemysłowych, skłoniła przed kilku laty Stowarzyszenie nauczycieli szkół handlowych do poczynienia stosownych kroków, aby u odnośnych

Ministerstw wyjednać dla absolwentów akademii handlowych prawo ubiegania się na równi z abiturientami gimnazyów i szkół realnych o posady urzędników rachunkowych i kasowych przy urzędach podlegających tymże Ministerstwu, a więc przy pocztach, kolejach, namiestnictwie, dyrekcjach skarbowych i t. p. Usiłowania te odniosły w części już pożądaný skutek i tak c. k. Ministerstwo Handlu rozp. z 19/7 1907 L. 27421 poleciło wszystkim dyrekcjom poczt i telegrafów, aby absolwenci wyższych szkół (akademii) handlowych przy nadawaniu posad praktykantów pocztowych traktowani byli na równi z abiturientami gimnazyów i szkół realnych.

Dla poparcia tych starań w Wiedniu wniosły Kuratorya naszego zakładu i dyrekcya c. k. akademii handlowej we Lwowie na ręce Prezydium Koła Polskiego wspólną petycję o wyjednanie naszym absolwentom prawa starania się i otrzymywania posad rządowych przy innych urzędach w kraju, nie ulega też najmniejszej wątpliwości, że odnośnie Ministerstwa uwzględnić zechcą słusne prośby i starania. Wyłom w tym kierunku został już zresztą zrobiony. Krakowska c. k. dyrekcya kolei państwowych przyjęła w maju 1908 zeszłorocznego absolwenta naszego zakładu A. Pompeina.

C. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty zmieniając rozp. z 24/5 1907 przepisy egzaminacyjne dla kandydatów na nauczycieli akademii handlowych, utworzyło z początkiem roku szk. 1907/8 w Wiedniu i Pradze dwuletnie kursa fachowe. Wykłady odbywają się częścią na uniwersytecie, częścią na technice i obejmują całokształt wiedzy handlowej, traktowanej ze stanowiska uniwersyteckiego. Wykłady te przeznaczone są wprawdzie w pierwszej linii dla kandydatów na nauczycieli akademii handlowych, mogą jednak i dla innych absolwentów akademii zastąpić istniejące za granicą wszechnice handlowe.

Ponieważ dla podniesienia handlu, byłoby bardzo pożądanem, aby absolwenci akademii handlowych wstępowali na praktykę do handlów towarowych, ustanowiło c. k. Ministerstwo Handlu szereg stypendyów dla absolwentów tychże szkół na wyjazd za granicę w celu zapoznania się z handlem eksportowym austriackim. Stypendyści otrzymują stosowną kwotę, aby przez 2 do 3 miesięcy w wybranym przez siebie mieście zagranicznym utrzymać się mogli. W ciągu tych kilku miesięcy mają wystarać się o posadę w jakimś eksportowym lub importowym domu handlowym, aby już o własnych siłach dalej zagranicą pracować mogli.

Podania o takie stypendya należy wnosić na ręce dyrekcji tego zakładu, w którym się nauki ukończyło, najpóźniej do 1. maja każdego roku. Do podań wystosowanych w języku niemieckim do c. k. Ministerstwa Handlu należy dołączyć 1) dokładne zestawienie dotychczasowych studyów i praktyki wraz ze szczegółami, odnoszącymi się do stosunków familijnych, 2) ostatnie świadectwo

szkolne, 3) metrykę chrztu lub urodzenia, 4) świadectwo przynależności, 5) świadectwo moralności, 6) świadectwo zdrowia, 7) świadectwa z odbytej praktyki, 8) dowód uwolnienia lub odbycia służby wojskowej, 9) dowód, że kandydat włada poprawnie językiem, używanym w kraju, do którego ma zamiar wyjechać, 10) oświadczenie, że po wyczerpaniu stypendyum pracować będzie w interesie handlu austriackiego.

Wysokość stypendyów do miast europejskich wyniesie na 3 miesiące 600—800 k., do miast zamorskich 1200—1600 k. zależnie od stosunków osobistych petenta. O stypendya te starać się mogą absolwenci wyższych szkół (akademii) handlowych, o ile są poddanyymi austriackimi, ukończyli z bardzo dobrym postępem wyższą szkołę handlową i w praktyce handlowej byli najmniej 1 rok, a najwyżej 5 lat. W wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, odstąpić można od warunku odbycia praktyki w handlu.

Absolwenci kursu abiturjentów mogą uzyskać te stypendya jedynie w takim wypadku, jeżeli ukończyli kurs jako zwyczajni słuchacze z wynikiem celującym i spełnią wszystkie inne podane powyżej warunki.

W zeszłorocznem sprawozdaniu wspomniała dyrekcyja, że kilku uczniów wyższej szkoły handlowej wyjechało na własne kosztą zagranicę w czasie wakacyi. Z uczniów tych jeden znalazł miejsce w handlu towarowym w Wiedniu (Turek), drugi (Messlin) zajechał aż do Paryża i tam pracował w hotelu, trzech (Pawłowski, Olbrych, Walka) było w Lipsku, zarabiając na utrzymanie u litografa, jeden wreszcie (Żytkiewicz) znalazł posadę w biurze technicznem w kopalni węgla w Kropaczowie na Górnym Śląsku.

Ostatecznie rezultat tej próby był dodatni, uczniowie poznali naocznie stosunki zagraniczne, spróbowali sił własnych w codziennej walce o byt i poznali praktycznie języki obce, których się w szkole uczyli, to też dyrekcyja i w tym roku wpływała na uczniów, aby w czasie wakacyi próbowali zdobyć sobie zagranicą utrzymanie o własnych siłach. Dzięki zasiłkowi, udzielonemu przez Wysoki Wydział Krajowy, będzie dyrekcyja mogła w tym roku zapłacić kilku uczniom kosztą podróży do wybranych przez siebie miejscowości, a o wyniku tegorocznych wyjazdów wakacyjnych złoży sprawozdanie w przyszłym roku.

Ze względu na brak polskich podręczników zezwoliło c. k. Ministerstwo i c. k. Rada szkolna krajowa na używanie podręczników niemieckich aż do wyjścia z druku podręczników polskich, z których jeden już wyszedł.

W końcu zwraca dyrekcyja uwagę P. T. rodziców, których synów lub córki z braku miejsca nie możnaby przyjąć na uczniów zwyczajnych do wyższej szkoły handlowej, że w myśl res. c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty z 10/9 1895, l. 18620/894 mogą ich zapisać jako uczniów prywatnych tak do wyższej jak i do dwuklasowej szkoły handlowej, jeżeli mieć będą warunki wymagane

od uczniów publicznych. Tacy uczniowie (uczenice) składają z końcem roku szkolnego egzamin ze wszystkich obowiązkowych przedmiotów, świadectwo zaś otrzymują tylko w razie pomyślnego wyniku egzaminu, przyczem obowiązują te same przepisy, jakie istnieją dla uczniów prywatnych innych szkół średnich.

b) Na kurs abiturjentów był w roku bieżącym napływ tak znaczny, że dyrekcyja na to nieprzygotowana, nie mogła otworzyć kursu równorzędnego i mimo przyjęcia 66 słuchaczy, wielu zgłaszających się kandydatów wpisać już nie mogła. Na przyszłość otworzy się w razie potrzeby dwa kursa równorzędne, aby nie przekraczać dozwolonej regulaminem liczby słuchaczy. W b. roku szkolnym zarządziła dyrekcyja wyjątkowo, aby wielka liczba słuchaczy nie wpłynęła ujemnie na korzystanie z nauki, repetytorya z buchalteryi i rachunków kupieckich po 2 godziny tygodniowo.

c) Dwuklasową szkołę handlową otwarto we wrześniu 1907 r. na podstawie zatwierdzenia planów i regulaminu przez c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty z 27/8 1907, l. 33612. Uczniów przyjęto ogółem 35, z tych z ukończoną III. klasą wydziałową 17, z IV. klasą wydziałową 3, z ukończoną III. klasą gimnazjalną lub realną 4, z ukończoną IV. klasą gimnazjalną 4, na podstawie egzaminu wstępnego 7 uczniów.

Ponieważ w ciągu roku szkolnego pokazało się, że przygotowanie przedwstępne uczniów jest bardzo rozmaite i mimo usilnej pracy nauczycieli nie wszyscy uczniowie zdawali sobie sprawę z ważności nauki, nauka zwłaszcza przedmiotów fachowych nie wszystkim uczniom była jednakowo dostępna i zbyt wiele czasu i pracy użyć trzeba było na zestrojenie niejako klasy do jednego poziomu, uchwaliła kuratoryja na podstawie opinii grona nauczycieli zmienić regulamin szkoły dwuklasowej o tyle, że od r. s. 1908/9 otwiera się przy niej kurs przygotowawczy dla uczniów 13 letnich, którzy albo wykażą się ukończoną z dobrym postępem II. klasą wydziałową, gimnazjalną lub realną, albo złożą stosowny egzamin wstępny. Czyni się to w tej myśli, by zyskać należycie wyszkolony i zespojony materiał do kl. I., któryby wstępujących wprost do klasy I. pociągnął za sobą, a który zdawać będzie sobie sprawę z tego, że w szkole dwuklasowej ogromie praktycznej, nie ma czasu na próby, zaniedbywanie się i poprawę, lecz potrzeba już pewnej dojrzałości i zrozumienia celu, do którego się dąży.

Ponieważ szkoła ta przygotowuje uczniów wprost do zawodu handlowego, w którym praktyka ma niezmiernie ważne znaczenie obok naturalnej konieczności posiadania teoretycznego wykształcenia, a chodzi także i o przełamanie pewnej niczem nie uzasadnionej niechęci kształcącej się młodzieży do zawodu praktycznego, uważała dyrekcyja za swój obowiązek, zwrócić się do pp. kupców krakowskich z prośbą o przyjęcie w czasie wakacyi na 2 miesięczną praktykę kilku uczniów klasy I. tej dwuklasowej szkoły handlowej.

W chwili druku niniejszego sprawozdania może dyrekcyja tylko tyle na razie skonstatować, że ze strony pp. kupców a zwłaszcza WP. radcy A. Porębskiego, prezesa Stowarzyszenia kupców i młodzieży handlowej spotkała się z największym zrozumieniem i najlepszą wolą, można zatem żywić niepłonną nadzieję, że w czasie tegorocznych wakacyi uczniowie dwuklasowej szkoły zapoznają się dzięki uprzejmości i życzliwości pp. kupców z praktyką zawodową w interesach różnych kategorii. W przyszłorocznem sprawozdaniu poda dyrekcyja wykaz umieszczonych na praktyce uczniów.

d) Skutkiem otwarcia dwuklasowej szkoły handlowej okazała się potrzeba zmiany planów naukowych uzupełniającej szkoły handlowej. Na zaproszenie Kuratoryi odbyła się 28/6 1907 ankieta w tej sprawie, w której pod przewodnictwem Dła H. Szarskiego, jako wiceprezesa kuratoryi wzięli udział WWPP. Wł. Czarnek, J. Jawornicki, J. Kwiatkowski, A. Rittermann, L. Schiller, L. Sykutowski, J. Wentzl i dyrektor zakładu. Uchwalone zmiany w regulaminie i planie nauk weszły w życie z początkiem r. szkolnego 1907/8, a c. k. Rada szkolna krajowa zatwierdziła je rozporządzeniem z 7/5 1908 L. 36164.

Przewidziane otwarcie Oddziałów równorzędnych, tak aby pp. kupcy mogli wszystkich swych uczniów i praktykantów do uzupełniającej szkoły posyłać, nie mogło niestety nastąpić z powodu zbyt szczupłej stosunkowo liczby wpisanych uczniów.

e) Istniejące dawniej w myśl § 4. statutu organizacyjnego wyższej szkoły handlowej kursa wieczorne, doszły po kilkuletniej przerwie znów w b. roku szkolnym do skutku. Ze względu na zajęcie w interesach większości uczestników, przeznaczono na wykłady godziny wieczorne od 7. do 9. Wykłady trwały od 1/10 do 2/6 1908. Kurs zakończył się egzaminem z wykładanych przedmiotów, którego rezultat podany jest w odnośnej rubryce statystyki kursu wieczornego.

Ponieważ wieczorne godziny nie były zbyt dogodne dla pań, gotową jest Dyrekcyja o ile się zgłosi odpowiedna liczba słuchaczek i słuchaczy, urządzić osobny kurs dla pań w godzinach od 5. do 7. i osobny dla panów od 7. do 9.

Ogółem wynosiła liczba słuchaczy i uczniów, wpisanych do wszystkich wymienionych szkół i kursów w r. s. 1907/8 razem 375; w porównaniu z r. s. 1906/7 wynosił przyrost 53⁰/₀.

* * *

IV. W b. roku szkolnym zakupiono 93 podręczników szkolnych dla uczniów tworząc w ten sposób »Bibliotekę podręczników dla ubogich uczniów«, której potrzebę dawno już odczuwano, podręczniki są bowiem stosunkowo drogie, a młodzież uczęszczająca do tutejszego zakładu do bogatej nie należy wcale.

Z inicjatywy uczniów kursu III. złożyli uczniowie 96 K 53 h.,

umieszczonych na razie na książeczce miejskiej Kasy oszczędności, jako zawiązek »Pomocy koleżańskiej«, która zorganizuje się zaraz z początkiem r. szk. 1908/9.

I w tym roku szkolnym pospieszył Wysoki Wydział krajowy biednym uczniom zakładu z pomocą udzielając stypendyów Grünbaumowi z IV. k., Kleinzellerowi z IV. k. i Bortnikowi z k. IIa, po 200 K rocznie, Mackiewiczowi z IV. k., Pinkusfeldowi z IV. k., Steinerowi z III. k., Żytkiewiczowi z III. k., Łaniewskiemu z IIa k., Walce z IIa, Wawrzeckiemu z IIa, Kawalerowi z IIb, Zarębskiemu z IIb po 150 K, oraz Olijniukowi z IIb 75 K i Rissowi z IIb 75 K

Ponadto przeznaczył Wysoki Wydział krajowy na doraźne zapomogi uczniów wyższej i dwuklasowej szkoły handlowej 700 K, z których korzystało 18 wyższej i 2 uczniów dwuklasowej szkoły handlowej.

Również i dwaj słuchacze kursu abiturjentów Tadeusz Makowiczka i Wacław Wejers otrzymali z Wydziału krajowego zasiłki po 200 K na odbycie studyów handlowych.

Związek Stowarzyszeń gospodarczych i zarobkowych we Lwowie nadał stypendyum im. T. Romanowicza o rocznych 240 K uczniowi kl. IIa Ludwinowi aż do ukończenia studyów.

* * *

V. Dzięki wydatnej pomocy Wysokiego Wydziału krajowego i Prezydium Krakowskiej Izby handlowej wyjechali wszyscy uczniowie IV. kursu i 2 uczniów III. kursu z profesorami B. Antoniewiczem i H. Weigtem w podróż naukową zagranicę. Wycieczka trwała od dnia 24. maja do 31. maja. Z Krakowa pojechano do Wrocławia, ząd po zwiedzeniu miasta i jego osobliwości udano się w dalszą drogę, do celu podróży, t. j. do Hamburga. Na dworcu oczekiwał przybycia wycieczki dyrektor tamtejszej akademii handlowej p. J. L. Peters wraz ze słuchaczami, p. Brandenburgiem (z Petersburga) i p. Hertzbergiem (z Łodzi), który przez cały czas pobytu w Hamburgu towarzyszył wycieczce. Dzięki nadzwyczajnej uprzejmości p. dyrektora Petersa, który ułatwił zwiedzenie urządzeń portu i miasta, zwiedziła wycieczka najpierw akademię handlową, poczem w towarzystwie dyrektora Petersa i profesora Dr. Fr. Grunga udano się do miasta. Zwiedzono szczegółowo ratusz, filię niemieckiego banku, doki i warstaty okrętowe firmy Blohm i Voss, t. zw. Seewarte i urządzenia sygnałowe, giełdę oraz zwierzyniec Hagenbecka. Następnie urządzono przejażdżkę po porcie, zwiedzono składy wolne (Freihafenlager), urządzenia portowe i parowiec »Pensylwania«; wreszcie biura północno-niemieckiego Towarzystwa ubezpieczeń. Ponadto urządzono wycieczkę po Alsterze, zwiedzono cmentarz w Ohlsdorfie, i inne osobliwości miasta, oraz spędzono jeden wieczór w teatrze.

W drodze powrotnej zatrzymano się w Berlinie, zwiedzono całe miasto a między innymi szczegółowo przedsiębiorstwo wywiadowcze »Schimmelpfenga«, Muzeum poczt i telegrafów, olbrzymi dom handlowy »Wertheima« i t. d.

Wszędzie przyjmowano wycieczkę z uprzedzającą grzecznością, to też dyrekcyja składa na tem miejscu W. p. dyrektorowi J. L. Petersowi w Hamburgu, oraz wszystkim WW. panom urzędnikom wymienionych instytucyi i firm, za ich uprzejmość i ułatwienia w zwiedzaniu, najszczerze podziękowanie.

Korzystając z uprzejmości komitetu kupców krakowskich, urządzających zbiorową wycieczkę na wystawę do Pragi i uzyskawszy na ten cel zasiłek z Kuratoryi szkoły i Prezydyum Izby handlowej wyjechało 14 uczniów wyższej i dwuklasowej szkoły pod kierunkiem profesora J. Ippoldta dnia 6. czerwca 1908 do Pragi. Uczniowie doznali ze strony czeskiego komitetu podobnie jak cała wycieczka najlepszego i najserdeczniejszego przyjęcia i zwiedzili wystawę i miasto pod kierunkiem wyznaczonych i dobrowolnie swoje usługi ofiarowujących przewodników. Zwiedzanie trwało przez cztery dni. Dokładnie zwiedzili uczniowie całą wystawę, na której byli trzechkrotnie, bardzo szczegółowo zaś pawilon szkolny (szkół przemysłowych i handlowych), gdzie oglądali z wielkim zainteresowaniem prace uczniów i uczenic. W mieście zwiedzono ratusz, Wyszehrad, Rudolphinum, Muzeum Przemysłowe, bogate zbiory Muzeum Naprstka. Po przedstawieniu wycieczki dyrektorom lub kustoszom zbiorów uzyskano wstęp nieraz mimo, że zbiory były zamknięte, przytem przeważnie bezpłatnie lub za drobną opłatą. Niektórzy uczniowie byli na przedstawieniach teatralnych w Narodnim Divadle. Szczególnie interesującym było zwiedzanie Czesko-słowiańskiej Akademii handlowej, gdzie wycieczkę oprowadzał z wielką uprzejmością Dyrektor zakładu Radca Rządowy Dr. Jan Řežábek.

Dyrekcyja poczuwa się do miłego obowiązku podziękowania czeskiemu komitetowi przyjęcia za bezpłatne umieszczenie uczniów oraz dyrektorowi ludowej szkoły u Studanky w Holeszowie (obok wystawy) za życzliwie okazywaną pomoc podczas pobytu w Pradze.

Ponadto odbył się cały szereg wycieczek, a mianowicie: Uczniowie k. IIab WSH. przypatrywali się ciągnieniu losów krakowskich z prof. Dr. Lulkiem i Weigtem dnia 4/1 1908. Z prof. Weigtem zwiedzili uczniowie: Bibliotekę Jagiellońską, katedrę i zamek na Wawelu, Muzeum narodowe, Muzeum Czapskich, Muzeum Czartoryskich, Zbiory archeologiczne i zoologiczne w Akademii Umiejętności. Prof. Dr. Ehrenpreis zwiedził z uczniami wyższej i dwuklasowej szkoły oraz ze słuchaczami kursu abiturjentów, w Krakowie: fabrykę maszyn Zieleniewskiego, c. k. fabrykę tytoniu, wystawę Towarzystwa technicznego, drukarnię literacką, urządzenia handlu towarowego Lindenbauma; w Podgórzu: fabrykę

dachówek i cegieł (Płaszów), młyn parowy Barucha, fabrykę cementu (Bonarka), — i walcownię żelaza w Borku Fałęckim.

* * *

VI. Pamiętano również i o rozwoju fizycznym młodzieży. Naukę gimnastyki pobierali uczniowie w tutejszym Towarzystwie »Sokół« w I. oddziale w 2 godzinach tygodniowo.

W maju 1908 sprawiła Dyrekcyja uczniom 3 piłki nożne i inne przybory, a uczniowie utworzyli pod kierunkiem profesora H. Weigta dwie drużyny footballistów, jedną dla uczniów wyższej szkoły handlowej z 30 uczestnikami, drugą dla uczniów dwuklasowej szkoły z 16 uczestnikami. W godzinach popołudniowych wolnych od nauki, tj. od godziny 6 wieczorem bawili się uczniowie grą w piłkę nożną na błoniach miejskich, korzystając z pomocy zarządu parku Dra Jordana.

Oprócz tego odbyli uczniowie kilka wycieczek popołudniowych pod kierunkiem nauczycieli w pobliskie okolice Krakowa, oraz jedną całodzienną wycieczkę.

* * *

VII. Absolutorya po ukończeniu 4-letniej nauki otrzymali uczniowie IV. kursu wyższej szkoły handlowej: 1) Friedman Józef, 2) Gryszpan Samuel, 3) Kleinzeller Jakób, 4) Pinkusfeld Izrael, 5) Mackiewicz Justyn.

Uzupełniającą szkołę handlową po trzyletniej nauce ukończyli: Bień Grzegorz, Bochner Izrael, Glück Pinkas, Jamka Ignacy, Jary Edwin, Para Ludwik, Paul Henryk, Rice Włodzimierz, Smołucha Mieczysław, Talarek Gustaw, Wiśniewski Maryan.

* * *

VIII. Za zezwoleniem Kuratoryi mieściły się w budynku Akademii handlowej:

1) Zawodowa uzupełniająca szkoła Stowarzyszenia cukierników w Krakowie licząca 34 uczniów wpisanych (z tych klasyfikowano 24) w 2 klasach. Nauki udzielali w tej szkole profesorem wyższej szkoły handlowej Dr. A. Ehrenpreis, H. Weigt, profesor c. k. gimnazjum V. St. Leonhard, profesor c. k. szkoły przemysłowej J. Raszka, nauczyciele szkół wydziałowych J. Krókowski i St. Syc, oraz cukiernik p. M. Urbański.

2) Zawodowy kurs uzupełniający Stowarzyszenia restauratorów i kawiarzy liczący 26 uczniów wpisanych (z tych klasyfikowano 12) w 1. klasie. Nauki udzielali: profesor seminaryum nauczycielskiego S. Zaleski, nauczyciel szkoły wydziałowej St. Lebedynski i właściciel kawiarni p. Fr. Sauer.

3) Wieczorny kurs buchalteryi dla cukierników liczący 16 uczestników trwał od 15/2 do 20/5. Naukę prowadził p. Burnatowicz.

4) W niedzielę i święta odbywała się jak w roku zeszłym popołudniu nauka religii i historyi polskiej dla uczniów i praktykantów handlowych.

Z ramienia kongregacyi kupieckiej zajmował się tą nauką p. J. Jawornicki; nauki udzielali X. J. Rejowicz T. J. i profesor H. Weigt.

W kronice żałobnej zaznaczyć należy stratę, jaką poniosła kuratoria szkoły przez śmierć swoich członków:

Dnia 10/11 1907 zmarł delegat Wydziału krajowego, b. dyrektor miejskiej Kasy Oszczędności ś. p. Franciszek Ślęk;

zaś dnia 6/1 1908 delegat Kongregacji kupieckiej, radca miejski ś. p. Jan Kwiatkowski.

W pogrzebach obu zasłużonych mężów wzięło udział grono nauczycielskie wraz z dyrektorem i uczniami wyższej, dwuklasowej i uzupełniającej szkoły handlowej.

Dnia 29/1 1908 zmarł po długich, a ciężkich cierpieniach uczeń klasy IIa wyższej szkoły handlowej ś. p. Nikodem Nawój; w pogrzebie wzięło udział całe grono nauczycielskie z uczniami wyższej i dwuklasowej szkoły handlowej, oraz muzyka gimnazyum św. Anny. Nabożeństwo żałobne odprawiono w kościele OO. Kapucynów dnia 5/2 1908.

Po długotrwałej ciężkiej chorobie zmarli: dnia 12/5 1908 ś. p. Franciszek Michalski, a dnia 26/5 1908 ś. p. Franciszek Józef Wójtanik, słuchacze kursu abiturientów. Grono nauczycieli kursu i koledzy zmarłych towarzyszyli im na miejsce wiecznego spoczynku.

R. I. P.

6. Spis imienny wszystkich uczniów wyższej szkoły handlowej w roku szkolnym 1907/8

(Uczniowie oznaczeni w spisie * wystąpili w ciągu roku szkolnego).

KURS I.

1. Brochocki Roman z Jarosławia,
2. Choczner Wiktor z Krakowa,
3. Chruściel Stanisław z Trześni,
4. Dreher Zygmunt z Krakowa,
5. Dwurażny Adam z Krakowa,
6. Fränkel Pinkus z Podgórza,
7. Freund Joachim z Praszki w Król. polskiem,
8. Gichner Emil z Krakowa,
9. Gluziński Eugeniusz z Cieszanowa,
10. Glücksmann Henryk z Krakowa,
11. Goldmann Hirsch z Jazowska,
12. *Gottlieb Elias z Krakowa,
13. *Gottlieb Wadya z Bochni,
14. Herzog Jonatan z Krakowa,
15. Ingster Zygmunt z Łaz w Król. polsk.
16. Iranek Stanisław z Pstrągowej,
17. *Janicki Kazimierz z Kociubiniec,
18. *Janiszewski Wacław z Krakowa,
19. Kaliciński Józef ze Starego Sącza,
20. *Kaszycki Zdzisław ze Stryja,
21. Kędra Ryszard z Jasła,
22. *Kleinhändler Abraham z Tarnowa,
23. Klimek Benedykt z Krakowa,
24. *Konieczny Ludwik z Swidówki,
25. *Kopacz Włodzimierz z Rzeszowa,
26. Korngold Maurycy z Krakowa,
27. Kreis Józef z Koniowa,
28. Krzciuk Henryk z Sikorzyc,
29. Langer Bruno z Bochni,

30. Lermer Bernard z Krakowa,
31. Lubański Tadeusz z Krakowa,
32. Michalski Czesław z Raclawic,
33. Michałowicz Jan z Krakowa,
34. Mikołajski Maryan z Krakowa,
35. Mostowik Jan z Krakowa,
36. Mund Markus z Krakowa,
37. Munk Efraim z Krakowa,
38. Müller Zygfryd z Podgórze,
39. Pałka Stanisław z Krakowa,
40. *Pierożek Marceli z Nowego Sącza,
41. Pilch Jan z Krakowa,
42. *Del Ponti Zdzisław z Skołyszyna,
43. Reich Herman z Wadowic,
44. Rządkosz Andrzej z Gronia,
45. Sass Roman z Alwerni,
46. Schein Efraim z Swoszowiec,
47. Sperro Eugeniusz z Podgórze,
48. Sternberg Leon z Krakowa,
49. Szewczuk Bazyli z Bezbrud,
50. Weinberger Jakób z Woli Radziszowskiej,
51. *Wilk Stanisław z Woli Rogowskiej.

KURS II a.

1. Antoniewicz Witold, Ignacy z Krakowa,
2. *Bałaga Stanisław w Zagórze w Król. polsk.
3. Birner Izrael z Garlicy murowanej,
4. *Borkowski Roman z Bolechowa,
5. Bortnik Jan z Krakowa,
6. Broder Pinkus z Krakowa,
7. Długoszewski Józef z Krakowa,
8. Dulski Stanisław z Czerepina na Ukrainie,
9. Grubner Efraim z Krakowa,
10. Hirsch Herman z Podgórze,
11. Kiliński Zdzisław z Wróblika szlach.,
12. *Kirschner Wiktor ze Lwowa,
13. Ludwin Julian z Gorlic,
14. Łaniewski Witold z Ząbkowic w Król. polsk.,
15. *Łopatowski Józef z Zarytego,
16. Migdał Wincenty ze Stróż,
17. *Nawój Nikodem z Węglisk,
18. *Nowak Edward z Krakowa,
19. *Olbrzych Jan z Samoklęsk w Król. polsk.,
20. *Pawłowski Franciszek z Sadaku w Król. polsk.
21. *Pokorny Rudolf ze Zborowa,
22. *Pollak Wolf z Podgórze,

23. *Schaschek Feliks z Lipnika,
24. Szuro Eustachy z Jasła,
25. Tennenbaum Markus z Krakowa,
26. Turyczyn Roman z Wadowic,
27. Walka Roman ze Zwierzyńca,
28. Wanderer Abraham z Krakowa,
29. Wawrzecki Stanisław z Krakowa,
30. Winiarz Bronisław z Tarnopola.

KURS II b.

1. Ankiewicz Stanisław z Miechowa w Król. polsk.
2. Cholewiński Wincenty z Krakowa,
3. Eibenschütz Aron z Krakowa,
4. Feldblum Mojżesz z Krakowa,
5. Frenkel Izak ze Zbaraża,
6. Gutkowski Józef z Nowego Sącza,
7. Kawaler Albin z Kalwaryi Zebrzyd.
8. Liban Józef z Podgórze,
9. Messlin Karol ze Stanisławowa,
10. Muławyszyn Dymitr z Zabłocie,
11. *Olijniuk Grzegorz z Zubowa,
12. Pompein Aleksander z Nadwórny,
13. Poser Jakób z Krakowa,
14. Posner Salamon z Krakowa,
15. Riss v. Bodian Julian, Dawid z Trembowli,
16. Rokosz Maksymilian z Krakowa,
17. Śliwa Andrzej z Bochni,
18. *Solecki Wincenty z Warszawy w Król. polsk.,
19. Trzewiczek Zygmunt z Biskupic,
20. Turek Jerzy z Sonina,
21. Wiesenberger Izak z Grybowa,
22. Wijasiński Józef z Lublina w Król. polsk.
23. Wurm Szulim z Horodyłowa,
24. Zając Emil z Ryglu,
25. Zarebski Władysław z Chodenic.

KURS III.

1. Albin Alfons z Podgórze,
2. Aprill Stanisław z Wiednia,
3. Bartl Władysław z Krakowa,
4. Blühbaum Chaim z Nowego Sącza,
5. Borzemski Andrzej z Chlebowic,
6. Drapella Rudolf z Pawlusia,
7. Gruszkiewicz Miron z Nienowic,
8. *Horowicz Saul z Częstochowy w Król. polsk.

9. Kanfer Marek z Jazłowca,
10. Kulikowski Narcyz z Woli Łubeckiej,
11. Łatkiewicz Czesław z Warszawy w Król. polsk.
12. Makólski Zygmunt z Warszawy w Król. polsk.
13. Markheim Karol z Podgórza,
14. Nikiel Rudolf z Wilamowic,
15. Porowski Zygmunt z Kalisza w Król. polsk.
16. Propper Józef z Białej,
17. Rosenzweig Elkan z Rzęski,
18. *Schotz Zygmunt ze Lwowa,
19. Schönfeld Marek z Borysławia,
20. Steiner Pinkus z Krakowa,
21. Weissfeld Daniel z Wyciąż,
22. Żytkiewicz Jan z Wieliczki.

KURS IV.

1. Friedman Józef z Czarnej wsi,
 2. Gryspan Samuel z Krakowa,
 3. Kleinzeller Jakób ze Zwierzyńca,
 4. Mackiewicz Justyn z Sanoka,
 5. Pinkusfeld Izrael z Podgórza,
- Hospitant: Patykiewicz Józef z Woli Rudlickiej w Król. pol.
-

7. Statystyka uczn. Wyższej Szkoły Handlowej.

	I.	IIa.	IIb.	III.	IV.	Razem
I. Liczba uczniów:						
Z początkiem r. s. 1907/8 przyjęto uczniów	48	30	25	22	5	130
W ciągu roku przyjęto uczniów	3	—	—	—	—	3
Razem uczniów	51	30	25	22	5	133
Z tych przyjęto:						
a) tutejszych z promocją	—	28	25	22	5	80
b) obcych z promocją	47	—	—	—	—	47
c) repetentów	4	2	—	—	—	6
Razem	51	30	25	22	5	133
W ciągu roku wystąpiło	10	11	2	2	—	25
Liczba uczn. z końc. r. 1907/8	41	19	23	20	5	108
a mianowicie:						
a) zwyczajnych	38	19	22	19	5	103
b) prywatystów	3	—	1	1	—	5
nadto Hospitantów	—	—	—	—	1	1
II. Według miejsca urodzenia:						
Z Krakowa	19	8	6	2	1	36
Z powiatu Krakowskiego	—	2	—	2	2	6
Z Podgórza	3	1	1	2	1	8
Z Galicji	17	6	14	10	1	48
Z innych prowincyi Austrii	—	—	—	1	—	1
Z Król. Polskiego	2	1	2	3	—	8
Z Ces. Rosyjskiego	—	1	—	—	—	1
Razem	41	19	23	20	5	108

	I.	IIa.	IIb.	III.	IV.	Razem
III. Według wyznania:						
Rzymsko-katolic.	20	13	12	10	1	56
Grecko-katolic.	1	—	1	1	—	3
Ewangelickiego	—	—	1	—	—	1
Mojżeszowego	20	6	9	9	4	48
Razem	41	19	23	20	5	108
IV. Według języka ojczystego :						
Polaków	40	19	22	19	5	105
Rusinów	1	—	1	1	—	3
Razem	41	19	23	20	5	108
V. Według wieku:						
Urodzonych w r. 1893	5	—	—	—	—	5
" " 1892	9	9	1	—	—	19
" " 1891	13	—	4	4	—	21
" " 1890	4	3	5	3	—	15
" " 1889	5	2	7	5	4	23
" " 1888	2	2	2	4	—	10
" " 1887	2	2	1	1	1	7
" " 1886	—	—	1	2	—	3
" " 1885	1	—	—	—	—	1
" " 1884	—	1	—	—	—	1
" " 1883	—	—	2	—	—	2
" " 1881	—	—	—	1	—	1
Razem	41	19	23	20	5	108
VI. Według zamieszkania rodziców było:						
Uczniów z Krakowa	21	10	6	7	4	48
" z Podgórze	3	2	2	2	—	9
" z pow. Krakowskiego	2	2	—	1	1	6
" z Galicyi	13	4	12	7	—	36
" z Król. Polskiego	2	1	3	3	—	9
Razem	41	19	23	20	5	108

	I.	IIa.	IIb.	III.	IV.	Razem
VII. Według zawodu rodziców było synów:						
Adwokatów, notaryuszy, inżynierów itd.	2	—	3	2	—	7
Kupców	14	5	6	9	I	35
Nauczycieli	—	3	2	I	—	6
Ofycjalistów prywatnych . . .	2	—	3	2	—	7
Przemysłowców	7	3	2	2	3	17
Robotników	2	I	3	—	—	6
Rolników	5	I	2	—	—	8
Urzędników, oficerów	8	5	2	3	I	19
Właścicieli dóbr i realności . .	I	I	—	I	—	3
Razem	41	19	23	20	5	108
VIII. Uczęszczało na przedmioty nadobowiązkowe:						
Język angielski	—	7	II	II	4	33
„ rosyjski	—	10	8	II	5	34
Ćwiczenia w prac. towarozn. . .	—	—	—	6	—	6
„ „ chem.	—	—	—	6	—	6
Pisanie na maszynie	—	—	—	—	5	5
Gimnastyka	6	I	—	5	2	14
IX. Uzupełnienie klasyfikacyi za r. 1906/7. (Iab)						
Stopień I. z odznacz.	4	I	—	—	—	5
„ I.	49	22	—	5	II	87
„ II.	3	5	—	—	—	8
„ III.	I	—	—	I	—	2
Razem	57	28	—	6	II	102
X. Klasyfikacya za II. półrocze r. s. 1907/8.						
Otrzymali stopień I. z odzn. . .	I	I	2	2	I	7
„ „ I.	32	13	14	12	4	75
„ „ II.	I	I	I	I	—	4
„ „ III.	2	—	—	—	—	2
Przeznaczono do egz. poprawcz.	4	4	5	5	—	18
Nieklasyfikowano	I	—	I	—	—	2
Razem	41	19	23	20	5	108

B. POŁĄCZONE Z WYŻSZĄ
SZKOŁĄ HANDLOWĄ
SZKOŁY I KURSA.

1. KURS ABITURYENTÓW.

Skład grona nauczycieli z końcem r. s. 1907/8.

1. Kannenberg Józef, j. w. kierownik kursu.
 2. Antoniewicz Bolesław Woysym, j. w. buchalterya, korespondencya i ćwiczenia kantorowe. Tyg. godz. 7.
 3. Dr. Ehrenpreis Arnold, j. w. towaroznawstwo i ćwiczenia w pracowni towar. Tyg. godz. 6.
 4. Ippoldt Juliusz, j. w. j. niemiecki i korespondencya. Tyg. godz. 2.
 5. Jaglarz Andrzej, j. w. arytmetyka polityczna. Tyg. godz. 2.
 6. Dr. Krzyżanowski Adam, j. w. nauka ekonomii. Tyg. godz. 3.
 7. Dr. Lulek Tomasz, j. w. rachnnki kupieckie. Tyg. godz. 4. Nauka o handlu. Tyg. godz. 3.
 8. Dr. Michalski Jerzy, profesor wszechnicy Jagiellońskiej. Nauka o ustroju i zarządzie państwa. Tyg. godz. 2. Austr. ustawodawstwo skarbowe. Tyg. godz. 1.
 9. Dr. Patkiewicz Władysław, c. k. sekretarz skarbu. Rachunkowość państwowa. Tyg. godz. 2.
 10. Dr. Wróblewski Stanisław, j. w. prawo handlowe. Tyg. godz. 2.
 11. Weigt Herkulan. j. w. geografia handlowa. Tyg. godz. 3.
-

Plan nauk i regulamin kursu abiturjentów

obowiązujący od roku 1907/8.

I. Ogólne postanowienia.

Celem jednorocznego kursu abiturjentów jest danie abiturjentom i abiturjentkom szkół średnich w ciągu roku szkolnego możliwie obszernego i gruntownego wykształcenia handlowego oraz ułatwienie prawnikom, technikom itp. wniknięcia głębszego w ustrój i funkcje handlu i wszystkich z nim połączonych urzędów.

Językiem wykładowym jest język polski.

Warunkiem przyjęcia na kurs abiturjentów jest dowód, że kandydat względnie kandydatka złożyli z pomyślnym wynikiem egzamin dojrzałości w jednym z austriackich gimnazyów lub szkół realnych. Ci zwyczajni słuchacze mają prawo składania kolokwiiów i końcowego egzaminu, po którym otrzymują końcowe świadectwo. W miarę wolnego miejsca może dyrekcja przyjmować także takich kandydatów, którzy nie mają powyżej wymienionych warunków, ukończyli jednak inną szkołę średnią lub szkołę zawodową, stojącą na równi z szkołami średnimi albo mają zagraniczny egzamin dojrzałości. Tacy słuchacze przyjęci jako »nadzwyczajni« nie mają prawa składania egzaminów i otrzymują z końcem roku szkolnego tylko świadectwa frekwencyjne. Wolno im jednak wnieść podanie do c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty o uznanie ich odbytych studyów za równorzędne z egzaminem dojrzałości w tutejszej szkole średniej. W razie pomyślnego załatwienia prośby, zyskują wszystkie prawa słuchaczy zwyczajnych, leży więc w interesie takich kandydatów wnieść wcześniej odnośne podanie, aby ułatwić sobie przyjęcie, tem bardziej, że liczba słuchaczy na kursie abiturjentów nie może przekraczać 40.

W miarę wolnego miejsca może przyjąć dyrekcja na wykłady poszczególnych przedmiotów »hospitantów«, którzy ukończyli 18 rok życia i wykażą się odpowiedniemi wykształceniem.

Wszystkich słuchaczy tak zwyczajnych jak i nadzwyczajnych i hospitantów obowiązują podane poniżej przepisy szkolne.

Opłata szkolna wynosi 200 K. za cały rok i ma być od razu przy wpisie z góry uiszczona. Hospitanci płacą za każdą godzinę tygodniowo 20 K. rocznie.

Każdy wpisujący się słuchacz ma złożyć nadto 5 K. jako datek na zbiory naukowe. Od powyżej wymienionych opłat nie uwalnia się nikogo, raz zapłaconego czesnego nie zwraca się pod żadnym warunkiem. Za ćwiczenia w pracowni towaroznawczej należy uiszczyć osobno takse 10 K. Za uczęszczanie na obce języki i stenografię opłaca się osobne czesne stosownie do liczby słuchaczy, najmniej 10 po 20 K rocznie od 1 godziny tygodniowo.

Wpisy odbywają się w kancelaryi dyrekcyi Akademii handlowej w dniach od 15 do 20 września od godziny 8 do 10 rano. Przy wpisie należy przedłożyć świadectwo dojrzałości i należycie wypełnioną kartę wpisową oraz opłatę szkolną j. w.

Wykłady rozpoczynają się 20 września o godz. 8 rano.

II. Plan naukowy.

A) Przedmioty obowiązkowe :

1. Buchalterya, korespondencya i ćwiczenia kantorowe	7 godz. tyg.
2. Nauka o handlu i wekslach	3 " "
3. Rachunki kupieckie	4 " "
4. Prawo handlowe	2 " "
5. Nauka o ustroju i zarządzie państwa	2 " "
6. Nauka ekonomii, polityki ekonomicznej i skarbowości	3 " "
7. Geografia handlowa i statystyka	3 " "
8. Towaroznawstwo	2 " "
9. Arytmetyka polityczna	2 " "
10. Język niemiecki i korespondencya	2 " "
Razem	30 godz. tyg.

B) Przedmioty nadobowiązkowe :

11. Rachunkowość państwowa	2 godz. tyg.
12. Austriackie ustawodawstwo skarbowe ze szczególnem uwzględnieniem cłowego	1 " "
13. Język niemiecki (dla obcokrajowców)	2 " "
14. Stenografia	2 " "
15. Język angielski, francuski. rosyjski po	4 " "
16. Kaligrafia	2 " "
17. Ćwiczenia w pracowni towaroznawczej	2 " "

A) Przedmioty obowiązkowe.

Buchalterya, korespondencya i ćwiczenia kantorowe.

a) Ćwiczenia kantorowe: Praktyczne wypracowanie not, faktur, rachunków zakupna, sprzedaży i kosztów, ceduł dostawy i poświadczeń odbioru, weksli, przekazów i czeków, listów przewozowych kolejowych i pocztowych, deklaracji cłowych, i innych dokumentów w obrocie pocztowym i pocztowej kasy oszczędności, kwitów.

b) Korespondencya handlowa: Forma listów kupieckich, skrócenia w korespondencyi kupieckiej, wyrażenia i zwroty używane w listach dotyczących interesów towarowych, wekslowych, wypłat i przekazywania pieniędzy, walut i papierów publicznych. Listy wywiadowcze, informacyjne i kredytowe. Listy dotyczące kontokorentów. zaległości. Okólniki, oferty i podania nieskomplikowane do władz. Manipulacya z listami przychodzącymi i odchodzącymi.

c) Buchalterya: Cel i znaczenie buchalteryi, postanowienia ustawy handlowej. Księgi pomocnicze. Buchalterya podwójna. Systemy buchalteryi. Księga kasowa, Primanota, Księga główna. Salda-Conti. Conto mio, suo, separato. Przerobienie przykładów. Przeprowadzenie interesu jednomiesięcznego przez wszystkie księgi; zestawienie inwentarza i bilansu; zamknięcie ksiąg. Inne rodzaje buchalteryi: buchalterya pojedyncza, amerykańska. Buchalterya interesu towarowego, bankowego, komisowego. Buchalterya i bilanse spółek handlowych jawnych, komandytowych i akcyjnych.

d) Kantor wzorowy: Zespolenie wiadomości nabytych w ćwiczeniach kantorowych, buchalteryi i korespondencyi przez praktyczne przeprowadzenie większego interesu handlowego, tak, aby słuchacze nabyli właściwego poglądu na organizację przedsiębiorstw handlowych i na wprowadzony tamże podział pracy i kontrolę.

Nauka o handlu i wekslach.

Pojęcie, powstanie i pożytek handlu. Rodzaje handlu, kupcy, firmy i personal kupiecki. Różne rodzaje związków do wspólnego prowadzenia przedsiębiorstw handlowych. Przedmioty handlu. Miary i wagi najznacniejszych państw europejskich, azyatyckich i amerykańskich. Pomocnicze zawody handlowe. Poczta i dokumenty pocztowe. Najważniejsze wiadomości o ruchu przewozowym, ubezpieczenie przewozowe, spedycya. Ogólne wiadomości o cłach. Handel towarowy; handel pieniędzy, weksli i walorów (obligacyi, listów zastawnych, akcyi i losów). Nauka o organizacyi i czynnościach banków. C. k. pocztowa kasa oszczędności.

Środki płatnicze. Pieniądz i jego surogaty (noty państwowe i bankowe). Znaczenie i skutki prawne weksła, indosu i akcept; protest wekslowy i roszczenie zwrotne; powielenie weksła (dupli-

katy i kopie); umiejscowienie, adres pomocniczy, wyłączenie, amortyzacja i przedawnienie wekslowe. Postanowienia ustawowe o przekazach i czekach.

Giełdy, targi, domy składowe i ich dokumenty. Izby kupieckie i przemysłowe, konsulatory, międzynarodowe umowy handlowe. Stręczyciele i ich stanowisko na giełdach. Transakcje na giełdach pieniężnych i towarowych i ich likwidacja; praktyczne przykłady transakcji spekulacyjnych. Giełdowe sądy polubowne. Miary jakościowe w międzynarodowym handlu zboża, spirytusu, przędzy, i jedwabiu. Najważniejsze wiadomości z regulaminu kolejowego o przewozie towarów. Nauka o taryfach kolejowych i okrętowych. Dokumenty okrętowe. Notowanie dewiz na zamorskich targowiskach, mających większe znaczenie dla przywozu i wywozu europejskiego. Zwyczaje i notowanie cen w międzynarodowym handlu zboża, mąki, spirytusu, nafty, bawełny, kawy i cukru. Porównawcze obliczenie cen na podstawie kursów najważniejszych targowisk europejskich i amerykańskich. Sporządzanie i używanie cenników porównawczych.

Rachunki kupieckie.

Systematyczne powtórzenie skróconych działań rachunkowych Rachunek łańcuchowy. Obliczanie odsetek. Rachunek dyskontu według zwyczajów krajowych i zagranicznych. Obliczanie rachunków bieżących procentowych. Obliczanie dewiz, walorów i monet według zwyczajów giełdowych w Wiedniu, Berlinie, Paryżu, Londynie, i Warszawie. Obliczanie weksli wyrównawczych krajowych i zagranicznych. Nauka przebiegów w dewizach, walorach i monetach. Kalkulacja towarowa prosta i złożona według metod najpowszechniej używanych.

Prawo handlowe.

Prawo publiczne i prywatne. Prawo powszechne i wyjątkowe: prawo handlowe. Zasadnicze pojęcie prawne: a) zdolność prawna, rodzaje osób, zdolność do działania, b) rodzaje rzeczy, c) stosunki prawa majątkowego: 1) prawa rzeczowe, posiadanie, 2) obligacje, papiery wartościowe.

Czynności handlowe. Pojęcie kupca. Rodzaje kupców. Rejestr handlowy. Firma handlowa, znaki towarowe, ochrona wzorów i modeli, zasady prawa patentowego. Księgi handlowe. Pełnomocnicy i pomocnicy handlowi. Stręczyciele handlowi. Spółki handlowe. Stowarzyszenia zarobkowe. Konkurs kupca.

Nadto o czynnościach handlowych według art. 278—431 ustawy handlowej.

Nauka o ustroju i zarządzanie państwa.

Wstępne uwagi. Określenie i cechy pojęć »prawo i państwo«. Podział prawa, prawo polityczne. Podział państwowy ze względu na funkcje władzy państwowej.

Zasadnicze ustawy i kwestye austr.-węgierskiego wspólnego prawa politycznego. Sprawy wspólne i poniekąd wspólne; ustawodawstwo i zarząd tychże. Ugoda, kwota, przymierze handlowo-cłowe, bank austr.-węgierski — ze szczególnem uwzględnieniem momentu przemysłowego i komercyjnego. Stanowisko prawno-państwowe Krocacji i Sławonii oraz krajów okupowanych.

Prawo polityczne krajów i królestw reprezentowanych w austriackiej Radzie państwa. Źródła, ustawy zasadnicze. Organizacja władzy państwowej; funkcje i zakres działania. Ogólne prawa obywateli. Organizacja samorządu w Galicyi. Gwarancje konstytucyjne (w tem kontrola administracji).

Ustrój władz administracyjnych i pogląd na ich zakres działania, z szczególnem uwzględnieniem zarządu spraw przemysłowych. Izby handlowe i przemysłowe. Inspektorowie przemysłowi. Główne zasady prawa przemysłowego, prawa o ochronie wynalazków, marek i wzorów, ubezpieczenia robotników, ewentualnie prawa budowlanego, górniczego, wodnego i kolejowego.

Nauka ekonomii, polityki ekonomicznej i skarbowości.

I. Nauka ekonomii i polityki ekonomicznej;

A) Pojęcia zasadnicze. Porządek prawny jako podstawa gospodarstwa. Potrzeby i dobra. Wartość i cena. Epoki historii stosunków gospodarczych. Ruch ludności, stanowisko państwa. Zasada gospodarności.

B) Wytwarzanie, jego czynniki. Przyroda i ziemia. Praca. Kapitał. Majątek. Przedsiębiorstwa: a) jednostek b) związków prawno-prywatnych c) związków prawno-publicznych — wielkie i małe. Wolna konkurencja. Kartele, związki robotnicze. Produkcja rolnicza i polityka agrarna. Produkcja przemysłowa i polityka przemysłowa.

C) Podział dochodu społecznego — jego istota. Wytwórcy samoistni, przedsiębiorcy, właściciele środków produkcji. Dochody z pracy. Ubóstwo. Stanowisko państwa.

D) Wymiana: naturalna, pieniężna i kredytowa. Pieniądz i ustrój monetarny, wartość pieniądza. Prawo Kopernika. Monometalizm złoty. Kredyt, jego rodzaje. Banki. Banknoty, pieniądz papierowy. Znaczenie kredytu, polityka kredytowa. Środki przewozu i porozumiewania się, ich upaństwowienie. Wymiana zewnętrzna i cła. Polityka handlowa.

E) Spożycie. Zbytek. Oszczędność. Ubezpieczenia.

F) Historia literatury ekonomicznej.

II. Nauka skarbowości i jej istota. Pojęcie gospodarstwa, skarbowego. Wydatki. Dochody skarbowe i przedsiębiorstwa. Opłaty. Podatki. Zasady opodatkowania. Kredyt publiczny. Finanse autonomiczne.

Geografia handlowa i statystyka.

Zasadnicze wiadomości z geografii matematycznej i fizycznej; gospodarcze i handlowe znaczenie klimatu; gospodarcze i handlowe znaczenie oceanów; znaczenie dla handlu i komunikacji układu poziomego i pionowego. — Formy gospodarcze na ziemi; wzajemny stosunek obszarów produktywnych i nieużytków na ziemi. — Strefy roślinne w ogólności; przegląd produkcji płodów roślinnych; statystyka ich konsumpcji. — Zwierzęta i płody zwierzęce, tudzież handel nimi. — Kopaliny, statystyka ich produkcji i handlu. Produkcja i konsumpcja płodów przemysłowych. Państwa rolnicze a przemysłowe, ich znaczenie i stosunek wzajemny.

Komunikacja i jej znaczenie dla handlu; środki transportu naturalne i sztuczne, na lądzie i na morzu, pierwotne i ulepszone; środki korespondencyjne (poczta, telegraf, telefon) i ich dzisiejsze rozpowszechnienie. — Kolonizacja i jej następstwa; przegląd dzisiejszych posiadłości i kolonii europejskich; roztwarcie Chin, Japonii, Indo-Chin i Afryki środkowej dla handlu powszechnego. — Dźwignie i zapory handlowe u ludów niższych kultur i w świecie cywilizowanym. — Powszechny ruch handlowy i udział w nim poszczególnych krajów.

Geografia szczegółowa: geografia fizyczna, polityczna i handlowa monarchii austriacko-węgierskiej, tudzież innych państw europejskich; omówienie pod tym samym względem najważniejszych krajów pozaeuropejskich.

Towaroznawstwo.

Poznanie ważnych w handlu światowym towarów co do ich pochodzenia, wytwarzania i istotnych własności.

Towary nieorganiczne: Metale (lekkie, ciężkie i szlachetne) i stopy wraz z mechaniczno-technologiczną obróbką tychże): ludwisarstwo, obrabianie powierzchni, wyrób blachy, drutu, rur ect.). Materyały budowlane i zdobnicze. Zaprawy murarskie (powietrzne i podwodne). Materyały opałowe (węgle) i ciała bitumiczne (ropa, wosk ziemny, asfalt).

Towary organiczne: Roślinne artykuły spożywcze: zboże, rośliny strączkowe, wytwory młynarskie, pieczywó. Krochmal. Handlowe gatunki cukru. Jadalne owoce i nasiona. — Zwierzęce artykuły spożywcze: mięso i konserwy mięsne, ryby, mleko i wytwory mleczarskie, jaja, miód. Używki alkoholowe. narkotyczne

i korzenne. Olejki eteryczne, balsamy, żywice i gумы. Kauczuk i gutapercha.

Drzewo i jego obrabianie. Korek. Garbniwa. Skóry i towary kuśnierskie. Włókna, przędza i wyroby tkackie. Papier. Organiczne materiały tokarskie.

Arytmetyka polityczna.

Rachunek procentu składanego przy kapitalizacji z dołu, stopa procentowa względna i dostosowana, koszta administracji, umorzenie długu i plany amortyzacyjne, pożyczki podzielone na obligacje nominalnej wartości (al pari) i powyżej nominalnej wartości, plany amortyzacyjne tych pożyczek.

Pożyczki loteryjne bezprocentowe i oprocentowane, plany amortyzacyjne tych pożyczek. Kapitalizacja z góry, umorzenie długu przy kapitalizacji z góry, plan amortyzacyjny, objaśnienie pożyczek konwersyjnych i hipotecznych, renty czasowe.

Rachunek prawdopodobieństwa, tablice śmiertelności, prawdopodobieństwo życiowe, renty życiowe, rezerwy premiowe, tychże ubezpieczenie na wypadek śmierci, renty łączne, expektatywa (pensya) wdowia i obliczenie rezerw premiowych tych ubezpieczeń. Omówienie zamknięcia rachunków towarzystw ubezpieczeń.

Język niemiecki.

Zadaniem nauki jest uzupełnianie wprawy we władaniu językiem niemieckim, nabytej w szkole średniej, w zakresie pojęć i wyrażań świata handlowego. Główny nacisk położyć należy na żywą konwersację, zaś wiadomości gramatyczne, syntaktyczne, stylistyczne, ortograficzne ograniczyć do traktowania przygodnego, aczkolwiek nie należy ich pomijać. Wprawa piśmienna ogranicza się do ćwiczeń w korespondencji handlowej, przyczem zwrócić trzeba uwagę nie tylko na trafność lecz i poprawność wyrażenia.

I. Lektura ustępów treści z zakresu wykształcenia handlowego na podstawie odpowiednich podręczników lub gazet i czasopism. Konwersacja na tle lektury lub tematów obranych przez nauczyciela.

II. Nauka korespondencji.

III. Referaty ustne i piśmienne z artykułów, rozpraw, sprawozdań handlowych, konsularnych i t. p. na podstawie domowego przygotowania i omawianie tych tematów podczas nauki szkolnej.

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

Rachunkowość państwowa.

Wstęp, t. j. o najważniejszych pojęciach ekonomicznych, mających zastosowanie w rachunkowości gospodarstw prywatnych.

Rachunkowość w gospodarstwach prywatnych według metody kameralistycznej i merkantylistycznej, porównanie obu tych systemów rachunkowości i nauka o kontroli.

Ogólne zasady rachunkowości państwowej i kontroli wraz z porównawczym przedstawieniem odnośnych urządzeń w najważniejszych państwach europejskich.

Austriacka rachunkowość państwowa wraz z organizacją austriackiej służby rachunkowej i kontrolnej.

Ustawodawstwo austriackie skarbowe ze szczególnem uwzględnieniem cłowego.

Wstępne uwagi: Pojęcie i znaczenie nauki skarbowości i gospodarstwa związków prawno-publicznych. Plan gospodarczy (budżet). Zamknięcie rachunkowe. Kontrola gospodarstwa skarbowego.

Wydatki państwa austriackiego i związków samorządnych (przedewszystkiem kraju). Materyalne i formalne przyczyny wzrostu wydatków skarbowych.

Dochody: prywatno-gospodarcze, z przywilejów skarbowych, opłat, z podatków państwa austr. i związków samorządnych (zwłaszcza kraju).

Nauka o cło: Źródła prawa cłowego. Austr.-węgierska taryfa cłowa ze szczególnem uwzględnieniem przepisów o kredycie cłowym i restytucyi. Deklaracje cłowe. Postępowanie przekazowe i t. zw. Vormerkverfahren. Składy cłowe. Oclenie przywozu; wywóz i przewóz. Uwolnienia od należitości cłowej. Własność urzędów i władz cłowych.

Wykład uwzględnia wszędzie szczególnie praktyczne potrzeby handlu i przemysłu; przedstawienie wspomnianych instytucyi austr. prawa skarbowego poprzedza wykład teoretyczny zasad do zrozumienia treści i funkcyi danej instytucyi niezbędnie potrzebnych.

Porządek nauk i przepisy dyscyplinarne.

1. Kierownictwo kursu.

§ 1. Kierownictwo nauk zawodowych i wykonywanie przepisów dyscyplinarnych przysługuje dyrektorowi zakładu, jakoteż w jego zastępstwie gospodarzowi kursu, a nadto gronu nauczycieli kursu. W sprawach dyscyplinarnych jest c. k. Rada szkolna krajowa instytucją odwoławczą.

Nauki na kursie abiturjentów udzielają nauczyciele Wyższej Szkoły (Akademii) handlowej w Krakowie, ewentualnie także inni docenci.

2. Słuchacze kursu i ich ogólne obowiązki.

§. 2. Każdego słuchacza wpisuje dyrektor według przepisów o przyjęciu jako zwyczajnego, nadzwyczajnego lub hospitanta. Słuchacze zwyczajni i nadzwyczajni otrzymują wraz z potwierdzeniem złożenia opłaty szkolnej karty legitymacyjne, któremi mogą się wykazać jako słuchacze kursu abiturjentów. Ważność karty kończy się z upływem roku szkolnego lub wystąpieniem słuchacza. W chwili otrzymania końcowego świadectwa lub wystąpienia winien słuchacz oddać kartę gospodarzowi kursu.

§ 3. Słuchacze zwyczajni, nadzwyczajni i hospitanci obowiązani są poddać się wszystkim zarządzeniom kierownictwa, odnoszącym się do porządku nauk i regulaminu domowego Akademii handlowej oraz zachować się zgodnie z ogólnymi ustawami i niniejszymi przepisami.

3. Uczęszczanie na wykłady.

§ 4. Tak słuchacze zwyczajni jak i nadzwyczajni obowiązani są uczęszczać regularnie na wykłady, słuchacze zwyczajni obowiązani są nadto poddać się wyznaczonym egzaminom. Po rozpoczęciu wykładu może profesor słuchaczom, przychodzącym pó-

źniej zakazać wstępu do sali wykładowej. Każda godzina wykładu trwa 50 minut. Pauzy między godzinami stosują się do pauz w Akademii handlowej.

§ 5. a) Regularność w uczęszczaniu na wykłady stwierdza się przez odczytywanie spisu słuchaczy i zapisywanie nieobecnych w katalogu kursu.

Na tej podstawie wydaje się noty z uczęszczania w świadectwie. Słuchacz, który wskutek słabości lub dla innej przyczyny ważniejszej nie może przybyć na wykłady, winien niezwłocznie zawiadomić o tem listownie gospodarza kursu, a po przybyciu zgłosić się do niego. Jeżeli nieobecność trwa dłużej niż tydzień, może gospodarz kursu zażądać świadectwa lekarskiego, stwierdzającego przyczynę nieobecności.

b) Nieusprawiedliwiona nieobecność trwająca dłużej niż tydzień uprawnia dyrektora do wykreślenia słuchacza.

c) O każdej zmianie mieszkania należy donieść gospodarzowi kursu.

§ 6. Na przedmioty nadobowiązkowe, na które słuchacz zapisał się z początkiem roku szkolnego, należy uczęszczać równie regularnie jak na przedmioty obowiązkowe. Od tego obowiązku może w ciągu roku z ważnych powodów uwolnić tylko dyrektor. Niedbałe uczęszczanie na taki przedmiot, trwające przez dłuższy czas, pociąga za sobą wykreślenie słuchacza z tego przedmiotu i wpływa na notę z uczęszczania.

§ 7. Uczęszczanie klasyfikuje się w świadectwie jako: 1) bardzo pilne, 2) pilne, 3) niejednostajne, 4) niedbałe.

§ 8. Rok szkolny trwa od 15. września do 30. czerwca. Egzamina końcowe odbywają się od 15. czerwca wedle porządku przez dyrekcję oznaczonego.

§ 9. Oprócz niedziel i świąt są następujące dni wolne: 4 października, 19 listopada, ferye Bożego Narodzenia od 23 grudnia do 6 stycznia włącznie, ostatki t. j. od niedzieli zapustnej do środy popielcowej włącznie, ferye Wielkanocne od niedzieli palmowej do środy po Wielkiejnocy włącznie, ferye Zielonych Świąt od soboty przed świętami do wtorku po świętach włącznie, wreszcie 2 dni nadzwyczajne wedle wyboru dyrektora.

4. Egzamina i świadectwa.

§ 10. a) W przedmiotach: Rachunki kupieckie i buchalterya, oraz prace kantorowe, w których słuchacze winni ciągle brać czynny udział, odbywa się w ciągu roku szkolnego 5 egzaminów ustnych lub pisemnych, którym winni się poddać wszyscy słuchacze.

Dnie i godziny wszystkich egzaminów oznacza profesor odpowiedniego przedmiotu. Słuchaczy, którzy te egzamina zdali z prze-

ciętym wynikiem dobrym, może profesor przedmiotu uwolnić od egzaminu końcowego. W razie przeciwnym przeznacza się słuchacza pod koniec roku do ustnego lub pisemnego egzaminu końcowego, którego wynik wraz z wynikami poprzedniej pracy stanowi o nocie w świadectwie.

b) W innych przedmiotach obowiązkowych winni słuchacze złożyć w ciągu roku po 2 kolokwia z postępowaniem co najmniej dostatecznym.

Kolokwia składać można tylko w terminach przez kierownictwo kursu i profesora przedmiotu wyznaczonych. Słuchacz, który złożył oba kolokwia z postępowaniem co najmniej dostatecznym, dopuszczony będzie do egzaminu końcowego i otrzyma notę w świadectwie. Brak choćby jednego kolokwium wyklucza słuchacza od egzaminu końcowego i klasyfikacji z dotyczącego przedmiotu.

Grono nauczycieli może jednak w przypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie na wniosek profesora przedmiotu:

1) zezwolić słuchaczowi mimo braku pierwszego kolokwium na przystąpienie do drugiego, które obejmie także przedmiot pierwszego, a którego pomyślny wynik, da słuchaczowi prawo do poddania się egzaminowi końcowemu i uzyskania noty w świadectwie.

2) słuchacza, który złożył z pomyślnym skutkiem pierwsze kolokwium dopuścić mimo braku drugiego kolokwium do egzaminu końcowego i klasyfikacji.

c) Z przedmiotów nadobowiązkowych składają słuchacze podobnie jak z obowiązkowych w tych samych terminach z kolokwia w ciągu roku szkolnego i egzamin końcowy.

§ 11. Ulgi we wymienionych przepisach egzaminacyjnych może przyznać już nie można.

§ 12. Słuchaczowi zwyczajnemu, który przy końcu roku otrzymał postęp niedostateczny z jednego przedmiotu obowiązkowego, może profesor tego przedmiotu pozwolić na egzamin poprawczy po wakacjach. Egzamina poprawcze odbywać się będą od 20 do 30 września, po dniu 30 września egzaminu poprawczego składać już nie można.

§ 13. Słuchaczowi zwyczajnemu, który miał według § 10 lit b. prawo do poddania się egzaminowi końcowemu, egzaminu tego jednak nie składał i dlatego nie mógł być klasyfikowany, może profesor tego przedmiotu pozwolić na egzamin uzupełniający po wakacjach, najpóźniej do dnia 30 września.

Wyjątkowo i tylko ze względu na ważne okoliczności (choroba itp.) może grono nauczycieli kursu pozwolić na egzamin uzupełniający z 2 przedmiotów obowiązkowych.

Z przedmiotów nadobowiązkowych nie ma egzaminów poprawczych.

§ 14. Skala oceny postępów w świadectwie jest następująca: 1) celujący, 2) bardzo dobry, 3) dobry, 4) dostateczny, 5) niedostateczny.

Jeżeli słuchacz zdawał egzamin poprawczy lub uzupełniający, to okoliczność tę zaznaczyć należy w świadectwie. Przy egzaminie poprawczym nie można wydać lepszej noty niż »dobry«.

§ 15. Słuchacze zwyczajni, których klasyfikowano we wszystkich przedmiotach obowiązkowych, otrzymują na końcu roku szkolnego świadectwa.

W razie pozwolenia na egzamin poprawczy lub uzupełniający, wydaje się świadectwo dopiero po złożeniu egzaminu.

Z egzaminów poszczególnych przedmiotów nie wydaje się żadnych świadectw.

5. Przepisy dyscyplinarne.

§ 16. Do poważnych wykroczeń przeciw karności należą: Odmówienie posłuszeństwa lub naruszenie uszanowania, winnego dyrektorowi, gospodarzowi kursu lub nauczycielom, umyślne przeskadzanie w nauce, obraza innych słuchaczy, zachowanie przeciwne obyczajności lub przyzwoitości, branie udziału w agitacjach politycznych, nadużycie lub fałszowanie karty legitymacyjnej.

§ 17. Nadto jest zakazane: palenie tytoniu w budynku szkolnym, uszkadzanie lub niszczenie zbiorów, środków naukowych i sprzętów szkolnych.

Koszta ponosi winny lub gdyby go znaleźć nie można było, wszyscy słuchacze kursu.

§ 18. Tworzenie stowarzyszeń i odbywanie zgromadzeń jest słuchaczem kursu abiturientów wzbronione.

§ 19. Noty w zachowaniu się są następujące: 1) zupełnie odpowiednie, 2) odpowiednie, 3) mniej odpowiednie, 4) nie odpowiednie.

§ 20. Kary za wykroczenia przeciw karności są: 1), nagana profesora, 2) kary dyscyplinarne: a) nagana udzielona przez gospodarza kursu, b) nagana udzielona przez dyrektora, c) nagana udzielona przez dyrektora w obecności grona nauczycielskiego z zagrożeniem wydalenia, d) wydalenie z kursu.

§ 21. Dochodzenie w sprawach dyscyplinarnych jest obowiązkiem dyrektora, który w ciężkich wypadkach ma zwołać konferencję grona nauczycieli.

Do wydania kar, wymienionych w § 20 lit. c) i d) potrzebna jest uchwała konferencji.

Przeciw naganie (§ 20 c) i wydaleniu z kursu może słuchacz

odwołać się w ciągu jednego tygodnia pisemnie przez dyrekcję do c. k. Rady Szkolnej krajowej. Dyrektor może jednak odwołującemu się zakazać uczęszczania na wykłady aż do załatwienia podania.

6. Wystąpienie z kursu.

§ 22. Wystąpienie z kursu przed upływem roku szkolnego może nastąpić *a)* przez dobrowolne oświadczenie słuchacza *b)* przez wykreślenie słuchacza na podstawie uchwały konferencji § 20. i 21.

Spis imienny

słuchaczy zapisanych w r. s. 1907/8 na kurs abiturjentów.

(Słuchacze oznaczeni * wystąpili w ciągu r. s.)

1. Albin Czesław z Podgórze,
2. Balon Józef z Choczni,
3. Bold Jan z Prądnika Czerwonego,
4. Brenner Adolf z Krakowa,
5. *Chrzanowski Zygmunt z Łukawki w Król. Polsk.,
6. Czech Felicyan z Lipin,
7. Dattner Rudolf z Harbutowic,
8. Dettloffówna Zofia z Ciekłina,
9. Dunikowski Jan ze Lwowa,
10. Gąsiorowska Marya z Tarnopola,
11. Gołębiowski Konstanty z Nowego Sącza,
12. Górecki Mieczysław z Krakowa,
13. Górkiwicz Czesław z Lgoty,
14. Gulkowski Andrzej z Krakowa,
15. Hanausek Karol z Ołomuńca na Morawach,
16. Hausner Alfred z Dornbachu w Galicyi,
17. Huppert Ignacy z Barwaldu Dolnego,
18. *Huza Zdzisław z Jordanowa,
19. *Jawornicki Stanisław z Krakowa,
20. Jaworski Julian z Bełza,
21. Jezierski Stanisław z Krakowa,
22. Kapturkiewicz Władysław z Zamieścia,
23. Kolarz Antoni z Wiśnicza Małego,
24. Konieczny Franciszek z Jarosławia,
25. Br. Konopka Jan z Brnia,
26. Konopnicka Zofia z Warszawy w Król. Polsk.
27. Korczyński Edward z Krakowa,
28. Kościelny Władysław z Radziszowa,
29. Kosydarska Hermina z Krakowa,
30. Krzywdziakówna Józefa z Olszy,
31. Kuliński Adam z Kielc w Król. Polsk.

32. Kulka Marceli z Mszany Dolnej,
 33. Kwiatkowski Kazimierz z Krakowa,
 34. Lepszy Tadeusz z Łańcuta,
 35. Łach Leon z Krakowa,
 36. Hr. Łubieński Stanisław z Brzeżan,
 37. Makowiczka Tadeusz z Horodyszczu,
 38. Mańkowski Stanisław z Góry w WKs. Pozn.
 39. *Michalski Franciszek z Krakowa,
 40. Mirzyński Stanisław z Haczowa,
 41. Molenda Feliks z Krowodrzy,
 42. Mytkowicz Ludwik z Czeluśnicy,
 43. Palla Stanisław z Urzutu w Król. pols.
 44. Parczyński Stanisław z Krakowa,
 45. Piątkowski Adam z Bochni,
 46. Popławski Michał z Pńska na Litwie,
 47. Raczek Bolesław z Dubszaru w Gal.
 48. Rożen Michał z Klikuszowy,
 49. Sarna Józef z Ruskiej wsi,
 50. Schaitter Ludwik z Krakowa,
 51. Siarkiewicz Kazimierz z Strusowa,
 52. Skórecki Samuel z Krakowa,
 53. Srokowski Włodzimierz z Krakowa,
 54. Stocki-Sosnowski Zygmunt z Konstantynopola w Turcyi,
 55. Stoeger Izak z Półwsia Zwierzynieckiego,
 56. Stolarski Aleksander z Starego Sącza,
 57. *Strękowski Antoni z Krakowa,
 58. Tobolewicz Ludwik z Zakrzowa,
 59. Tomanek Franciszek z Monasterzysk,
 60. Wejers Wacław z Ludwinowa,
 61. *Wionczek Władysław z Krakowa,
 62. Wojciechowski Feliks z Krakowa,
 63. *Wojtanik Franciszek z Krakowa,
 64. Wolinski Władysław z Tarnowa,
 65. Wysocki Władysław z Starego Wiśnicza,
 66. Załęski Stefan z Przemyśla.
-

Statystyka słuchaczy kursu abiturjentów.

I. Frekwencja i wynik egzaminów w r. s. 1906/7.

Zapisanych w r. s. 1906/7 było razem 44 słuchaczy. W ciągu r. s. 1906/7 wystąpiło 6. Do egzaminu końcowego przystąpiło 36 słuchaczy.

Egzamin końcowy	złożyli z przeciętnym wynikiem celującym	. . .	4
"	"	bardzo dobrym	4
"	"	dobrym	. . . 19
"	"	dostatecznym	. . . 8
"	"	niedostatecznym	1
razem słuchaczy			<u>36</u>

II. W r. s. 1907/8 zapisało się słuchaczy 66 — z tych było:

zwyczajnych słuchaczy 60

" słuchaczek 4

nadzwyczajnych słuchaczy 1

" słuchaczek 1

Wedle religii było: rzym. katol. 61, mojżesz. 5.

Wedle wieku liczyło lat 19—21				wedle wieku liczyło lat 24—28			
"	"	"	" 20—21	"	"	"	" 25—28
"	"	"	" 21—22	"	"	"	" 26—28
"	"	"	" 22—23	"	"	"	" 27—28
"	"	"	" 23—24				

Ze słuchaczy i słuchaczek zwyczajnych miało egzamin dojrzałości gimnazjalny 53, realny 11.

W ciągu roku szkolnego wystąpiło zwyczajnych słuchaczy 7.

2. DWUKLASOWA SZKOŁA
HANDLOWA MĘSKA.

Skład grona nauczycieli z końcem r. s. 1907|8.

Kierownik:

1. Kannenberg Józef, c. k. dyrektor, j. w. uczył j. niemieckiego w I. Tyg. godz. 3.

Nauczyciele:

2. Antoniewicz Bolesław Woysym, j. w. gospodarz kl. I., uczył buchalteryi, korespondencyi i kaligrafii — razem tyg. godz. 8.
 3. Dr. Ehrenpreis Arnold, j. w. uczył towaroznawstwa. Tyg. godz. 3.
 4. Dr. Josefert Bruno, j. w. uczył pisania na maszynie. Tyg. godz. 2.
 5. Krókowski Leon, j. w. uczył j. polskiego. Tyg. godz. 4.
 6. Dr. Lulek Tomasz, j. w. uczył rachunków kupieckich. Tyg. godz. 4.
 7. Pompa Edward, j. w. uczył nauki o handlu. Tyg. godz. 2.
 8. Rymar Leon, j. w. uczył stenografii. Tyg. godz. 2.
 9. Weigt Herkulan, j. w. uczył geografii handlowej. Tyg. godz. 3.
-

REGULAMIN

dwuklasowej męskiej Szkoły Handlowej w Krakowie.

§ 1.

Zadaniem dwuklasowej szkoły handlowej dla chłopców, połączonej z wyższą szkołą handlową w Krakowie, jest udzielić młodzieńcom, którzy zamierzają poświęcić się stanowi kupieckiemu lub pokrewnym zawodom, oprócz pewnego zasobu wiedzy ogólnej, wykształcenia zawodowego i przyczynić się do podniesienia zarobkowości osób stanu kupieckiego.

Dla tych zawodów handlowych, dla których według § 38 ustawy przemysłowej przepisane jest wykazanie się świadectwem uzdolnienia, całkowite ukończenie z dobrym postępem tej 2-klasowej szkoły handlowej zastępuje cały czas praktyki w myśl rozp. c. k. Ministra Handlu w porozumieniu z c. k. Ministrem Wyznań i Oświaty z 13/8 1907. Dz. p. p. Nr. 198.

§ 2.

Językiem wykładowym jest język polski.

§ 3.

Dwuklasowa szkoła handlowa składa się z kursu przygotowawczego i z kursów rocznych na które materiały nauki rozdzielony jest według planu, zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty. Nauka odbywa się codziennie z wyjątkiem świąt i niedziel rano od 8. do 1. Rok szkolny trwa od 4/9 do 30/6.

§ 4.

Dwuklasowa szkoła handlowa męska połączona jest z wyższą szkołą handlową i Kuratoria tejże szkoły sprawuje równocześnie obowiązki Kuratorji dwuklasowej szkoły handlowej w myśl po-

stanowień statutu organizacyjnego wyższej szkoły (Akademii) handlowej w Krakowie.

§ 5.

Kierownikiem dwuklasowej szkoły handlowej w Krakowie jest każdorazowy dyrektor wyższej szkoły handlowej w Krakowie, nauki udzielają nauczyciele wyższej szkoły handlowej w Krakowie ewentualnie inni nauczyciele pomocniczy, mający stałe posady przy tutejszych szkołach średnich.

§ 6.

W celu poparcia nauki założy się dla dwuklasowej szkoły handlowej osobne zbiory naukowe, na razie korzystać będzie szkoła ze zbiorów Akademii handlowej w Krakowie.

§ 7.

Na kurs przygotowawczy przyjmuje się uczniów, którzy ukończyli 13 rok życia lub ukończą go w roku kalendarzowym, w którym się zapisują i złożyli egzamin wstępny. Przy tym egzaminie muszą wykazać się odpowiednią znajomością języka polskiego i niemieckiego, tudzież czterech zasadniczych działań arytmetycznych. Uczniowie, którzy ukończyli ze stopniem I. klasę II. wydziałową, gimnazjalną lub realną i mają ukończonych lat 13, mogą być przyjęci bez egzaminu wstępnego.

Do klasy I. przyjmuje się uczniów, którzy ukończyli z dobrym postępem klasę przygotowawczą, tudzież uczniów, którzy ukończyli lub z końcem roku kalendarzowego w którym się wpisują ukończą lat 14 i wykażą się świadectwem, że ukończyli z dobrym postępem kl. III. wydziałową, gimnazjalną, lub realną. W wyjątkowych tylko wypadkach i o ile miejsca starczy, będzie się przyjmować uczniów nie mających powyżej podanych studyów, jeżeli złożą z pomyślnym skutkiem ścisły egzamin wstępny w zakresie nauk, udzielanych w klasie przygotowawczej dwuklasowej szkoły handlowej.

Do klasy II. przyjmuje się tylko uczniów, którzy ukończyli z dobrym postępem klasę I. dwuklasowej szkoły handlowej.

Liczba uczniów w jednej klasie nie może przekraczać 40.

§ 8.

Każdy uczeń wpisujący się po raz pierwszy ma złożyć wpisowe w kwocie 10 K. Każdy uczeń bez wyjątku składa corocznie 2 K. jako datek na zbiory naukowe. Czesne wynosi w klasie przygotowawczej, I i II po 40 K. rocznie i ma być wniesione w 2 ra-

tach z góry (po połowie między dniem wpisu a 15/10 i między 1/2 a 15/3). Uczniowie klasy przygotowawczej nie mogą być od opłaty szkolnej uwolnionymi. Nie uwalnia się również od czesnego za I. półrocze klasy I. nikogo z uczniów przyjętych wprost do klasy I., natomiast uczniowie, którzy przeszli z klasy przygotowawczej do klasy I. mogą w wyjątkowych wypadkach uzyskać uwolnienie. Od II. półrocza w klasie I. mogą uczniowie być uwalniani wedle zasad, przyjętych w szkołach średnich.

Raz wpłaconych opłat szkolnych nie zwraca się pod żadnym warunkiem.

§ 9.

Uczniów dwuklasowej szkoły handlowej obowiązują przepisy wydane przez c. k. Radę szkolną krajową dla uczniów szkół średnich oraz regulamin domowy Akademii handlowej w Krakowie.

§ 10.

Plan nauk obejmuje następujące przedmioty:

		Kl. Przyg.	Kl. I.	Kl. II.	Razem
1. Religia	tyg. godz.	2	—	—	2
2. Język polski	" "	3	4	3	10
3. Język niemiecki . .	" "	5	4	3	12
4. Geografia handlowa	" "	3	3	3	9
5. Rachunki kupieckie	" "	5	4	4	13
6. Towaroznawstwo .	" "	—	3	3	6
7. Fizyka i chemia .	" "	4	—	—	4
8. Historia naturalna.	" "	4	—	—	4
9. Nauka o handlu .	" "	—	2	2	4
10. Korespondencya handlowa	" "	—	3	4	7
11. Buchalterya	" "	—	3	4	7
12. Kantor wzorowy w 2. półroczu kl. II. 8 godz. tyg. łączy w sobie naukę bu- chalteryi i koresp.					
13. Stenografia	" "	—	2	2	4
14. Kaligrafia	" "	2	2	1	5
Nadobowiązkowo:					
15. Pisanie na maszynie	" "	—	—	2	2
Razem tyg. godz.		28	30	31	89

Szczegółowy plan nauk w dwuklasowej szkole handlowej.

I. Religia. (tyg. godz. 2).

Nauki tego przedmiotu udziela się na kursie przygotowawczym w zakresie planu dla szkół wydziałowych.

II. Język polski.

Cel nauki: Biegłość i poprawność w ustnym i pisemnym wyrażaniu się. Poznanie najważniejszych dzieł literatury polskiej.

KLASA PRZYGOTOWAWCZA (tyg. godz. 3).

Biegłe i poprawne czytanie, objaśnianie słów i treści. Opowiadanie. Ćwiczenia ortograficzne z uwzględnieniem podobnie brzmiących wyrazów. Zasadnicze wiadomości z gramatyki polskiej. Piśmienne streszczanie czytanych ustępów, łatwe opisy, układanie łatwych listów prywatnych. Uczenie się na pamięć.

Co dwa tygodnie zadanie szkolne. W I. p. dyktaty.

KLASA I. (tyg. godz. 4).

Powtórzenie odmian. Zasady pisowni i ćwiczenia ortograficzne. Lektura prozaicznych i poetycznych ustępów. Opowiadanie. Uczenie się na pamięć. Zadania szkolne i domowe na przemian: streszczania czytanych ustępów, listy prywatne, opisy przedmiotów i rzeczy, znanych uczniom z życia codziennego, razem 10.

KLASA II. (tyg. godz. 3).

Powtórzenie przerobionego w kl. I. materiału gramatycznego. Ćwiczenia ortograficzne. Dyspozycja wzorowych ustępów. Czytanie arcydzieł literatury polskiej z podaniem krótkich wiadomości biograficznych. Opowiadanie czytanych ustępów. Zadania szkolne

i domowe na przemian, od łatwych reprodukcji aż do samodzielnego wypracowania na dany temat z praktycznego życia, razem 8.

III. Język niemiecki.

Cel nauki: Zrozumienie łatwych ustępów prozaicznych. Wprawa w układaniu zwykłych listów kupieckich w interesie towarowym. Dostateczna biegłość w prowadzeniu rozmowy w języku niemieckim.

KLASA PRZYGOTOWAWCZA (tyg. godz. 5).

Ogólne wiadomości z gramatyki niemieckiej. Deklinacja i konjugacja. Płynne i poprawne czytanie. Opowiadanie czytanych ustępów. Konserwacja niemiecka. Ćwiczenia ortograficzne. Pisemne streszczanie łatwych opowiadań i opisów. Uczenie się na pamięć.

Co dwa tygodnie zadanie szkolne. W I. p. dyktaty.

KLASA I. (tyg. godz. 4).

Lektura utworów prozaicznych treści opowiadającej. Przy sposobności ćwiczenia gramatyczne z zakresu odmian i składni. Opowiadanie czytanych ustępów. Konserwacja niemiecka. Uczenie się na pamięć. Ćwiczenia ortograficzne co tygodnia. Pisanie listów prywatnych, w dalszym ciągu kupieckich w interesie towarowym. Zadań szkolnych i domowych na przemian razem 10.

KLASA II. (tyg. godz. 3).

Lektura ustępów treści opowiadającej, z towaroznawstwa, geografii itd. W miarę potrzeby przygodne ćwiczenia gramatyczne. Opowiadanie czytanych ustępów. Konserwacja niemiecka. Uczenie się na pamięć.

Ćwiczenia ortograficzne w miarę potrzeby. Pisanie listów kupieckich w interesie towarowym rozmaitych handli. Zadań szkolnych i domowych na przemian razem 8.

IV. Geografia handlowa.

Cel nauki: Na ogólnych geograficznych zasadach oparta znajomość państw jako obszarów produkcji i handlu i ich stanowisko w obrocie światowym z uwzględnieniem monarchii austro-węgierskiej.

KLASA PRZYGOTOWAWCZA (tyg. godz. 3).

Ogólny przegląd części ziemi wedle układu poziomego i pionowego, oraz politycznego podziału. Dokładniejsze traktowanie monarchii austriacko-węgierskiej i krajów sąsiednich.

KLASA (I. tyg. godz. 3).

Wyjaśnienie potrzebnych do zrozumienia map pojęć z geografii matematycznej. Zasady geografii fizycznej z uwzględnieniem tych partyi, które są szczególnie ważne dla produkcyi, handlu i komunikacyi. Monarchia austro-węgierska, jej ero- i hydrografia, klimat, zaludnienie, produkcyja rolnicza i górnicza, przemysł, komunikacye zwłaszcza główne linie kolejowe i okrętowe.

Kraje sąsiadujące z Austryą, pod powyżej wymienionymi względami, odnośnie jednak tylko do tych produktów naturalnych i przemysłowych, które mają znaczenie w handlu światowym lub są charakterystycznymi dla owych krajów. Przy omawianiu stosunków komunikacyjnych tych państw, należy uwzględnić w pierwszej linii ich stosunek do monarchii austro-węgierskiej.

KLASA II. (tyg. godz. 3).

Inne państwa Europy i ich kolonie, oraz samoistne państwa pozaeuropejskie, traktowane tak samo jak kraje sąsiadujące z monarchią austro-węgierską. Najważniejsze środki i instytucye komunikacyjne (okręty pocztowe, kabel, międzynarodowy związek pocztowy). Przy nauce geografii używa się zawsze map ściennych i atlasów i kładzie się szczególny nacisk na dobre odczytywanie mapy.

V. Rachunki kupieckie.

Cel nauki: Pewność w wykonywaniu potrzebnych dla kupca obliczeń w interesie towarowym z ciąglem uwzględnianiem rzeczywistej praktyki kupieckiej.

KLASA PRZYGOTOWAWCZA (Tyg. godz. 5).

Cztery główne działania na liczbach całych i dziesiętnych; osobne ćwiczenia w dodawaniu większych szeregów liczb; ułamki pospolite; działania na liczbach mianowanych; rozkładanie i redukcya. Objaśnianie systemu metrycznego miar i wag. Częste ćwiczenia w pamięciowem rachowaniu przy każdej sposobności.

Zadania szkolne według potrzeby, oraz częste ćwiczenia domowe.

KLASA I. (tyg. godz. 4).

Działania arytmetyczne liczbami całymi i dziesiętnymi; dodawanie długich kolumn, podzielność liczb; rachowanie zwykłymi ułamkami o najwyżej dwucyfrowych licznikach i mianownikach. Przy wszystkich tych operacjach rachunkowych, uwzględnia się praktyczne skrócenia. Rachowanie liczbami mianowanymi. Rozkładanie i redukcja, praktyka włoska, najważniejsze wiadomości z zakresu geometrycznych stosunków i proporcji. Reguła trzech, wnioskowanie, rachunek procentu i odsetek od sta, na sto i w stu. Reguła łańcuchowa, rachunek przeciętny, mieszaniny i spółki. Zużytkowanie nabytych wiadomości do celów praktycznych jak: obliczanie zysku, straty, kosztów, prowizji, straty na wadze i t. p. Wyjaśnianie metrycznego systemu miar i wag; monety, miary i wagi w monarchii austro-węgierskiej, Niemczech, Francji, Włoszech, Anglii, Szwajcarii, Rosji i państw naddunajskich, Stanów Zjednoczonych Ameryki północnej. Obliczanie monet wedle ceduły wiedeńskiej. Pojedyncze kalkulacje w krajowej i zagranicznej walucie głównie dla krajowych zamówień towarów. Układanie not, faktur i rachunków wedle norm przyjętych w praktyce. Ćwiczenia w pamięciowem rachowaniu przy każdej sposobności.

KLASA II. (tyg. godz. 4).

Powtórzenie trudniejszych działów z materiału naukowego I-szej klasy zwłaszcza rachunek procentu i prowizji. Obliczanie liczb odsetkowych, rachunek odsetek od odsetek, rachunek terminowy, rachunek dyskontu. Środki wypłaty używane w handlu: waluta złota i srebrna, moneta zdawkowa, pieniądz papierowy, czek, przekazy kasowe. Cel i urządzenie pocztowej kasy oszczędności; weksle; najważniejsze wiadomości o obrotach weksli (weksle krajowe, dewizy, dyskont weksli). Rachunek bieżący wedle zwyczajów krajowych. Rachunek towarowy; obliczanie towarów notowanych na wiedeńskiej giełdzie towarowej, zwłaszcza: kawy, cukru, zboża, mąki, nafty, olejów i t. p. Skomplikowana kalkulacja towarowa dla zagranicznych, a nawet zamorskich odbiorów.

Zadania: W klasie I i II rocznie 8 wypracowań szkolnych oraz częste ćwiczenia domowe, korygowane na następnej lekcji w szkole.

VI. Historia naturalna.

Cel nauki: Poznanie najbardziej rozpowszechnionych i dla życia najważniejszych płodów przyrody.

KLASA PRZYGOTOWAWCZA (tyg. godz. 4).

Łatwo zrozumiała pogładowa nauka systematyki mineralogii, botaniki i zoologii. Szczególne uwzględnienie tych gatunków, które dla nauki towaroznawstwa mają większe znaczenie.

VII. Fizyka.

Cel nauki: Poznanie najważniejszych i łatwo zrozumiałych zjawisk fizycznych i chemicznych z uwzględnianiem potrzeb praktycznych, oparte na eksperymentach.

KLASA PRZYGOTOWAWCZA (tyg. godz. 4).

Stany skupienia ciał, ciężar, waga, środek ciężkości, zmiana objętości ciał pod wpływem ciepła, termometr, powietrze, przeciąg, wiatr, barometr, przewodniki ciepła, topnienie, parowanie, wilgoć, opady. Magnes, kompas, elektryczność przez tarcie, burze, wzajemne przyciąganie się ciał, elektromagnes, telegraf, telefon. Węgiel, tlenek węgla, dwutlenek węgla, wypalanie wapna, światło gazowe i elektryczne. Gnucie, fermentacja. Żelazo. Woda. Naczynia połączone, lewar, rozchodzenie się ciśnienia w cieczach, prasa hydrauliczna, pływanie, pompy, bania Herona, sikawka pożarna. Głos i echo. Zwierciadło płaskie, załamanie się światła, soczewki, oko ludzkie, okulary, mikroskop, luneta, fotografia.

VIII. Korespondencya handlowa i ćwiczenia kantorowe.

Cel nauki: Biegłość w wykonywaniu prac kantorowych w interesach towarowych.

KLASA I. (tyg. godz. 3).

a) Wygotowanie not i rachunków w handlu towarowym, noty, wagi, faktury, rachunek kupna i sprzedaży, kwity, wypełnianie weksli i przekazów; dokumenty odnoszące się do ruchu towarowego (listy przewozowe, ładunkowe, konosamenty i t. p.) dokumenty w obrocie pocztowym (adresy, listy pieniężne, przekazy pocztowe, zlecenia pocztowe, pakiety) telegramy, świadectwa.

b) Wiadomości wstępne o stylu kupieckim (znaczenie każdego słowa) forma listów, manipulacja z listami wchodzącymi i wychodzącymi w ogólności. Szczegółowe opracowanie następujących rodzajów listów: okólniki, zlecenia listowe co do kupna, oferty, listy z fakturami, listy awizujące, skrypty dłużne.

Za wypracowania domowe uważa się przepisywanie na czyisto przerobionego w klasie materiału. Wypracowań szkolnych rocznie 6.

KLASA II. (tyg. godz. 4) w pierwszym półroczu.

Deklaracje towarów dla manipulacji cłowej. Noty eskontowe, listy w sprawie rachunku bieżącego wedle używanych metod, cenniki, listy polecające, wywiadowcze, upominające, reklamacyjne i uniewinniające, listy w sprawach wekslowych (trat, ryces) i domicylowania. Listy kredytowe, pełnomocnictwa, rewersy, zwykłe handlowe kontrakty, zwykłe podania do władz np. o udzieleniu prokury, zmianie firmy, prośba o wciągnięcie firmy do rejestru handlowego i t. p.

Wypracowań szkolnych rocznie 6.

IX. Buchalterya.

Cel nauki: Teoretyczna i praktyczna znajomość różnych metod prowadzenia ksiąg w interesach towarowych sposobem kupieckim.

KLASA I. (tyg. godz. 3).

Buchalterya pojedyncza według obliczenia ilościowego i wartościowego w przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych.

a) Teorya: Zadanie buchalteryi, najważniejsze postanowienia kodeksu handlowego, odnoszące się do prowadzenia ksiąg handlowych. Objaśnianie wyrazów technicznych. Urządzenie primanty, księgi kasowej, księgi głównej, inwentarza i potrzebnych w handlu drobiazgowym ksiąg pomocniczych (stracy, księgi faktur, księgi magazynowej).

b) Praktyczne przeprowadzenie kilku zwykłych jednomiesięcznych interesów w rozmaitych handlach drobiazgowych z wykluczeniem interesów zamorskich.

KLASA II. (tyg. godz. 4 w I. półroczu).

Buchalterya podwójna wedle obliczenia ilościowego i wartościowego.

a) Teorya: Znaczenie i charakter podwójnego ksiązkowania. Urządzenie ksiąg pomocniczych.

b) Praktyczne przeprowadzenie przykładów przerobionych już w klasie I. wedle buchalteryi pojedynczej, dla wykazania różnicy między oboma sposobami ksiązkowania.

W drugim półroczu klasy II. łączy się korespondencya i buchalterya w (tyg. godz. 8)

X. Kantor wzorowy.

Praktyczne przeprowadzenie kilkomiesięcznego interesu w handlu hurtownym połączonym z handlem drobiazgowym.

Z interesów bankowych przerobi się tylko tyle, ile w handlu hurtownym zwyczajnie potrzeba, natomiast uwzględni się w przeprowadzonym interesie sprawy spedycyjne i komisowe; można poruszyć także interesa zamorskie w skromnym zakresie np. eksport produktów krajowych, zamknięcie ksiąg, spisanie inwentarza.

(W obu klasach muszą być wszystkie do ksiązkowania odnoszące się dokumenta należycie wypracowane).

XI. Nauka o handlu i wekslach.

Cel nauki: Znajomość najważniejszych stosunków i urządzeń dotyczących handlu. Nabycie niezbędnych w praktyce kupieckiej wiadomości z prawa wekslowego, handlowego i przemysłowego z uwzględnieniem przypadków w praktyce zachodzących.

KLASA I. Nauka o handlu. (tyg. godz. 2).

Handel w ogólności. Rodzaje handlu. Przedmioty handlowe. Handel towarowy. Kupno i sprzedaż. Handel zamienny. Pieniądz w ogólności, waluta, miary i wagi. Stan handlowy: kupiec, firma, personal pomocniczy, spółki handlowe. Pośrednicy handlowi, komisant, spedytor, agent, przewoźnik. Środki pomocnicze handlu: koleje żelazne, żegluga, poczta, telegraf, asekuracja, targi, składy publiczne i t. p., cła, monopole, ochrona patentów, wzorów i marek, handel wolny.

KLASA II. Nauka o handlu i wekslach. (tyg. godz. 2).

Zasadnicze postanowienia ustawowe odnoszące się do ksiąg handlowych firm, pełnomocników handlowych, zawierania i wypełniania interesów handlowych, środki zabezpieczenia z uwzględnieniem I. i IV. ks. aust. ust. handl.

Pojęcie i podział weksla. Zdolność wekslowa, istotne znamiona weksla, stempel, indos, akcept, zapłata, protest, zobowiązania wystawcy, prawo skargi wierzyciela, powielanie weksli, weksle zaginione, fałszywe, weksle zagraniczne, a zwłaszcza węgierskie.

Handel pieniężny, weksłowy, handel walerów w głównych zarysach, kredyt i papiery kredytowe (państwowe i prywatne), banki, giełdy (pieniężne i towarowe), ich znaczenie i organizacja.

XII. Towaroznawstwo.

Cel nauki: Znajomość najważniejszych towarów handlu światowego wedle ich charakterystycznych własności, otrzymywania, użytku, fałszowania i przerabiania na całe i półfabrykaty. Stronę technologiczną uwzględni się tylko o tyle, o ile ją uczniom przez demonstrowanie i doświadczenia można uczynić dostępną.

W ogólności przerabia się materiały naukowy raczej encyklopedycznie niż systematycznie.

KLASA I. (tyg. godz. 3).

Podział towarów na grupy wedle płodów trzech działów przyrody. Towary z zakresu mineralogii: węgiel, nafta, kruszce i wyroby hutnicze, sole, wyroby gliniane i szklane, materiały budowlane, środki do ostrzenia i politurowania, kamienie młyńskie, przybory do pisania, rysowania i malowania, kwasy mineralne, materiały zapalne i wybuchowe itd.

Nadto z technologii: objaśnienia zwykłych maszyn i zasad używania różnych motorów na okazywanych modelach i rysunkach.

KLASA II. (tyg. godz. 3).

Towary roślinne: Najważniejsze odżywki i używki, korzenie, produkty fermentacyjne, rośliny włókniste i wyrabiane z nich przędzy, drzewa i kory, papier, barwiki, tłuszcze, żywice, gumy, oleje i t. d.

Towary zwierzęce: skóra zwierząt i jej części (skóra wyprawiona, włosy i wyrabiana z nich przędza), rogi, szylkret, fiszbin, zęby, artykuły spożywcze, (mięso, mleko, tłuszcze, ser, ryby, konserwy), sztuczne i naturalne nawozy, jedwab, воск, miód, barwniki.

Przy sposobności należy podać ważniejsze sposoby fałszowania towarów i rozpoznawania fałszyfikatów, niemniej jak wspomnieć o niebezpieczeństwie przy używaniu niektórych towarów i sposobach ich przechowywania.

Z uczniami II. klasy należy urządzać częste wycieczki do fabryk i większych zakładów. Ze względów praktycznych należy przy nauce towaroznawstwa zwracać uwagę na lokalne stosunki handlowe.

XIII. Kaligrafia.

Cel nauki: WYROBIENIE PIĘKNEGO I SZYBKIEGO PISMA.

KLASA PRZYGOTOWAWCZA. (tyg. godz. 2).

Ćwiczenia w piśmie łacińskim i niemieckim (zadania domowe).

KLASA I. (tyg. godz. 2).

Głównym ćwiczeniem w piśmie angielskim, niemieckim i rzymskim w rozmaitych wielkościach (zadania domowe).

KLASA II. (tyg. godz. 1).

Pismo kupieckie z uwzględnieniem metody szybkiego pisania, sygnatury handlowe. (Zadania domowe).

XIV. Stenografia.

Cel nauki: Zdolność pisania 80—100 słów na minutę i pewność w odczytywaniu własnego stenogramu.

KLASA I. (tyg. godz. 2).

Tworzenie i skracanie słów.

KLASA II. (tyg. godz. 2).

Skracanie zdań i ćwiczenia w szybkim pisaniu.

Spis imienny uczniów

w r. s. 1907/8 do dwuklasowej szkoły zapisanych.

(Uczniowie oznaczeni w spisie * wystąpili w ciągu roku szkolnego).

KLASA I.

1. *Bartuś Maurycy z Warszawy w Król. pols.,
2. *Birman Leon z Rzeszowa,
3. *Bochnig Władysław z Podgórze,
4. *Cetera Władysław z Krakowa,
5. *Czernigiewicz Adam z Krakowa,
6. Filar Kazimierz ze Starego Sambora,
7. Frischer Józef z Alwernii,
8. Godek Józef z Tarnowa,
9. Hacker Izak z Kołomyi,
10. *Hałatek Tadeusz z Kalwaryi Zebrzyd.
11. *Hechelski Stefan z Kościany w WKs. Pozn.
12. Kaliciński Ludwik z Krakowa,
13. *Kąkolewski Zdzisław z Brzeska,
14. Kłoczek Aleksander z Krakowa,
15. Konopnicki Antoni z Warszawy w Król. pols.
16. Olbrych Jan z Samokłesk w Król. pols.

17. Pituła Stefan z Kocsika na Bukowinie,
 18. Porwit Władysław z Gorlic,
 19. *Reindl Wacław z Krakowa,
 20. Rogowski Iwo z Krakowa,
 21. *Sirko Jan z Brodów,
 22. *Smenda Roman z Krakowa,
 23. Spałek Stanisław z Brzeźnicy,
 24. Schneider Herman z Krakowa,
 25. Stróżyński Stanisław z Krakowa,
 26. Świnarski Tadeusz z Zawiercia w Król. pols.
 27. *Sykutowski Władysław z Krakowa,
 28. Veith Czesław z Podgórze,
 29. *Wiatr Stanisław z Strzyżowa,
 30. Zaczek Szymon z Kołomyi,
 31. Zarzecki Wiktor z Warszawy w Król. pols.
 32. Zatora Wiktor z Jasła,
 33. Zauss Karol z Krakowa,
 34. Ziarko Ignacy z Jaworzna,
 35. *Zaroffe Ignacy.
-

Statystyka uczniów Dwuklasowej Szkoły Handlowej.

I. Liczba uczniów.		VI. Według zamieszkania rodziców było:	
Z początkiem r. z. 1907/8		Uczniów z Krakowa . . .	9
przyjęto	33	„ z Podgórze . . .	1
W ciągu roku 1907/8		„ z Galicyi . . .	9
przyjęto	2	„ z Król. Polskiego	2
Razem	35	Razem	21
W ciągu roku 1907/8 wy-			
stąpiło	14		
Liczba uczniów z końcem		VII. Według zawodu rodziców	
r. 1907/8	21	było synów:	
II. Według miejsca urodzenia:		Kupców	3
Z Krakowa	6	Oficyalistów prywatnych	2
Z Podgórze	1	Przemysłowców . . .	4
Z Galicyi	9	Robotników	2
Z Bukowiny	1	Urzędników	10
Z Król. Polskiego . . .	4	Razem	21
Razem	21		
III. Według wyznania:		VIII. Uczęszczało na przed-	
Rzymsko-katolic. . . .	18	mioty nadobowiązkowe:	
Mojżeszowego	3	Gimnastyka	1
Razem	21	Pisanie na maszynie . .	16
IV. Według języka ojczystego:			
Polaków	21	IX. Klasyfikacya za II. półrocze:	
V. Według wieku:		Stopień I. z odznaczeniem	1
Urodzonych w r. 1893 .	3	„ I.	14
„ „ 1892	4	„ II.	2
„ „ 1891	6	„ III.	3
„ „ 1890	3	Przeznaczono do egz. po-	
„ „ 1889	3	prawczego	1
„ „ 1888	2	Razem	21
Razem	21		

3. UZUPEŁNIAJĄCA
SZKOŁA HANDLOWA.

Skład grona nauczycieli z końcem r. s. 1907/8.

Kierownik :

Kannenberg Józef, j. w.

Nauczyciele :

1. **Byczkowski Roman**, j. w. uczył korespondencyi w kl. III. Tyg. godz. 1.
 2. **Dr. Ehrenpreis Arnold**, j. w. uczył towaroznawstwa w kl. III. Tyg. godz. 2.
 3. **Krókowski Leon**, j. w. gospodarz klasy I., uczył j. polskiego w kl. I. Tyg. godz. 2.
 4. **Miskiewicz Wiktor**, urzędnik banku gal. dla handlu i przem. gospodarz kl. II., uczył buchalteryi w kl. II. i III., korespondencyi w kl. II., nauki o handlu w kl. III. Razem tyg. godz. 4.
 5. **Peszkowski Ludwik**, dyrektor szkoły wydziałowej, uczył kaligrafii w kl. I. i II. Tyg. godz. 2.
 6. **Urbanicki Wilhelm**, nauczyciel c. k. gimn. św. Anny, uczył j. niemieckiego w kl. I. i II. Tyg. godz. 4.
 7. **Wacęga Henryk**, dyrektor szkoły wydziałowej, uczył rachunków w kl. I., II. i III. Tyg. godz. 6.
 8. **Weigt Herkulan**, j. w. uczył geografii handlowej w kl. I., II. i III. Tyg. godz. 3.
-

Regulamim uzupełniającej szkoły handlowej.

§ 1.

Zadaniem uzupełniającej szkoły handlowej jest: osobom będącym w praktyce handlowej dać sposobność do uzupełnienia swych wiadomości i przyczynić się do podniesienia ich zarobkowości.

§ 2.

Uzupełniająca szkoła handlowa składa się z trzech kursów rocznych, na które materiały nauki jest rozdzielony według planu, zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty.

Ogół godzin nauki w każdej klasie ustanawia się na 8 godzin tygodniowo — w poniedziałki, środy, czwartki i soboty od godziny 2 do 4 względnie od 4 do 6 w razie otwarcia klas równorzędnych.

Rok szkolny trwa od 16 września do 30 czerwca.

§ 3.

Uzupełniająca szkoła handlowa w Krakowie połączona jest z wyższą szkołą handlową, a językiem wykładowym jest język polski.

Wydział zarządu wyższej szkoły handlowej sprawuje równocześnie obowiązki Wydziału szkolnego szkoły uzupełniającej. Obraduje on nad sprawami szkoły uzupełniającej i zarządza nią w myśl postanowień statutu organizacyjnego wyższej szkoły handlowej.

§ 5.

Kierownikiem szkoły uzupełniającej jest dyrektor wyższej szkoły handlowej, sprawując równocześnie nadzór dydaktyczno-pedagogiczny.

§ 6.

Do uzupełniającej szkoły handlowej obowiązani są uczęszczać uczniowie i praktykanci handlowi w Krakowie, o ile nie ukończyli z pomyślnym skutkiem równoważnej szkoły uzupełniającej lub nie wykażą się wiedzą, odpowiadającą zakresowi nauki w szkole uzupełniającej (§ 99 b. now. ust. przem. z 23. lutego 1897 Dz. pr. p. Nr. 63).

Uczniów przyjmuje się przed rozpoczęciem nauki w terminach które Dyrekcyja corocznie ogłosi.

Na kurs I. przyjmuje się uczniów i pomocników handlowych, którzy wykażą się świadectwem uwolnienia ze szkoły ludowej co najmniej 4-klasowej (po odbyciu sześcioletniej obowiązkowej nauki szkolnej) lub świadectwem innej szkoły, które w myśl ustawy krajowej zastępuje świadectwo uwolnienia szkoły ludowej, albo ukończyli z dobrym postępowaniem naukę w uzupełniającej ogólnej szkole, albo przy egzaminie wstępnym okażą wiadomości, odpowiadające powyższym warunkom.

Do klasy II. przyjmuje się uczniów, którzy ukończyli z dobrym postępowaniem I. klasę uzupełniającej szkoły handlowej. Wyjątkowo mogą być przyjęci do II. klasy ci uczniowie, którzy wykażą się świadectwem z ukończonej III. klasy wydziałowej lub gimnazjalnej (realnej).

Do klasy III. przyjmuje się tylko uczniów, którzy z dobrym postępowaniem ukończyli klasę II. uzupełniającej szkoły handlowej.

§ 7.

Każdy uczeń zgłaszający się do wpisu po raz pierwszy ma przedłożyć świadectwo uwolnienia ze szkoły ludowej względnie inne równoważne świadectwo, metrykę chrztu względnie urodzenia i złożyć taksę wstępną 2 K. oraz corocznie 2 K. jako datkę na środki naukowe. Datki na środki naukowe składają również uczniowie wpisujący się na nowo do szkoły.

Od taksy wstępnej nie uwalnia się nikogo. Od datku na zbiory naukowe może Kuratorya uwolnić uczniów będących na praktyce u członków Krakowskiej Kongregacji kupieckiej. Uczniowie nie będący na żadnej praktyce lub nie obowiązani do nauki uzupełniającej płacą oprócz taksy wstępnej i datku na środki naukowe czesne szkolne 10 K. rocznie z góry przy wpisie. Raz wpłaconych opłat nie zwraca się pod żadnym warunkiem.

§ 8.

Każdy uczeń jest obowiązany uczęszczać regularnie na naukę według przepisów planu naukowego, unikać wszelkiego przeszkadzania nauce, szanować urządzenia szkolne i środki naukowe i wogóle stosować się do zarządzeń szkoły.

Każdy uczeń otrzymuje książeczkę kontrolną pilności i uczęszczania i obowiązany jest do przestrzegania zawartych w niej przepisów niemniej jak i regulaminu domowego przez Kuratoryę szkoły wydanego.

§ 9.

Przy końcu roku szkolnego otrzymuje każdy uczeń wykaz zachowywania się, pilności i postępu w każdym przedmiocie nauki, a po ukończeniu całego trzylecia nauki świadectwo końcowe.

Plan nauki

Szkoły Handlowej uzupełniającej, połączonej z wyższą
Szkolą Handlową w Krakowie.

I. Język polski.

Cel nauki: Względna poprawność i biegłość w mowie i piśmie, mianowicie w zakresie praktyki kupieckiej.

KLASA I. (2 godziny tygodniowo).

Płynne i wyraziste czytanie, objaśnianie słów i treści, opowiadanie czytanych ustępów. Ćwiczenia ortograficzne. Powtórzenie i utrwalenie zasadniczych wiadomości gramatycznych, potrzebnych do należytego wysłowienia się i poprawnej pisowni. Układanie listów prywatnych na podstawie dyspozycji. Lektura stosownej książki do czytania. Zadania co 14 dni szkolne a w miarę możliwości domowe.

II. Język niemiecki.

Cel nauki; Rozszerzenie i pogłębienie nabytej już poprzednio przez uczniów znajomości języka w mowie i piśmie w celu nauczania się korespondencji handlowej.

KLASA I. (2 godziny tygodniowo).

Plan nauki jak dla języka polskiego w klasie I.

KLASA II. (2 godziny tygodniowo).

Niemiecka korespondencya handlowa według planu naukowego dla polskiej korespondencji handlowej w klasie II. Zadania w kl. I. i II. co 14 dni, głównie szkolne. Czystopisy listów uważa się jako zadania domowe.

III. Rachunki.

Cel nauki: Pewność i biegłość w wykonywaniu najważniejszych dla kupca rachunków w interesie towarowym.

KLASA I. (2 godziny tygodniowo).

Cztery działania główne na liczbach niemianowanych, całkowitych, ułamkach dziesiętnych i zwyczajnych z ograniczeniem do jedno- a co najwyżej dwucyfrowych mianowników. Istotnie praktyczne sposoby rachowania. Ciągłe ćwiczenia w liczeniu szybkim i pamięciowym. Układ metryczny miar i wag, najważniejsze wiadomości o monetach, miarach i wagach państw europejskich i Stanów Zjednoczonych Ameryki północnej. Rozkładanie i redukcja. Wnioskowanie. Co 14 dni zadania szkolne i domowe.

KLASA II. (2 godziny tygodniowo).

Powtórzenie ważnych w praktyce sposobów rachowania, tudzież wiadomości o monetach, miarach i wagach. Wnioskowanie, praktyka włoska, rachunek łańcuchowy. Najważniejsze wiadomości o stosunkach i proporcjach, reguła trzech, rachunek spółki i najzwyczajniejsze wypadki rachunku średniego podziału i mieszaniny. Rachunek procentu i jego zastosowanie w praktyce z uwzględnieniem wydatków i strąceń na wadze, obliczenie zysku i strat. Najważniejsze wiadomości z rachunku monet. Obliczenie monet według ceduły wiedeńskiej. Opłata cła. Proste kalkulacje towarowe. Zadaniu jak w kl. I.

KLASA III. (2 godziny tygodniowo).

Powtórzenie nauki o monetach, miarach i wagach, jako też rachunku procentu. Rachunek odsetek na lata, miesiące i dni. Zastosowanie liczb odsetkowych. Rachunek dyskontu. Obliczenie dewiz i najważniejszych papierów wartościowych według ceduły wiedeńskiej. Obliczenie odsetek w kasach oszczędności. Pocztowa kasa oszczędności. Łatwe przykłady złożonej kalkulacji towarowej. Powtórzenie materiału naukowego. Zadania jak w kl. I.

IV. Buchalterya.

Cel nauki: Biegłość w praktycznym prowadzeniu ksiąg interesu drobiazgowego i hurtownego według zasad buchalteryi pojedynczej oraz wystarczające do tego wiadomości teoretyczne.

KLASA II. (1 godzina tygodniowo).

Buchalterya w interesie drobiazgowym: Cel buchalteryi, najważniejsze §§ prawa handlowego, które odnoszą się do prowa-

dzenia ksiąg. Objasnienia wyrazów technicznych. Strazza, księga kasowa, księga główna, inwentarz. Z ksiąg pomocniczych: księga zapadłości, księga faktur wchodzących i wychodzących.

Praktyczne przerobienie jednomiesięcznego tematu dla interesu drobiazgowego. W każdym półroczu najmniej 2 zadania szkolne.

KLASA III. (1 godzina tygodniowo).

Buchalterya pojedyncza w interesie hurtownym. Prima-nota, księga kasowa. Księgi pomocnicze: księga towarów, księga magazynowa, księga zamówień, księga rymes i trat, księga towarów komisowych. Praktyczne przerobienie jednomiesięcznego tematu dla interesu hurtownego w połączeniu z interesem drobiazgowym. Zadania jak w kl. II.

V. Korespondencya i prace kantorowe.

Cel nauki: Dostateczna biegłość w wypracowywaniu listów i prac kantorowych, najczęściej się zdarzających w interesie towarowym. Przy nauce korespondencyi uważa się szczególnie na ćwiczenia we wstępnych i końcowych formułach listów.

KLASA II. (1 godzina tygodniowo).

Wiadomości wstępne o stylu kupieckim. Forma listu kupieckiego. Opracowanie następujących rodzajów listu w związku z odpowiednimi pracami kantorowymi: listy z zamówieniem i listy z fakturą. Wyrównanie faktury gotówką, przez zapisanie na rachunek i przez pocztową kasę oszczędności. Przesłanie towaru: list przewozowy, deklaracja słowa. Odwołanie zlecenia zakupna, listy w komisowym interesie towarowym: komisowe kupno i komisowa sprzedaż. Listy upominające.

KLASA III. (1 godzina tygodniowo).

Oferty w interesie towarowym, okólniki, listy polecające i wywiadowcze, listy w sprawach kredytowych. Najzwyczajniejsze listy w sprawach wekslowych: awizacya traty, przesłanie rymesy do zapisania na rachunek i do eskontu, wyrównanie faktury wekslem, postaranie się o akcept, zlecenie inkasowania. Reklamacya towaru. Różne poświadczenia: poświadczenie dostawy i odbioru, potwierdzenia, kwity. Zwykle podania do władz. W obu klasach co najmniej 2 zadania szk. w półroczu.

VI. Nauka o handlu i wekslach.

Cel nauki: Znajomość najważniejszych stosunków i urzędzeń, dotyczących się handlu. Wyjaśnienie działów nauki o wekslu,

najniezbędniejszych w praktyce kupieckiej, w związku z przykładami praktycznymi.

KLASA III. (1 godzina tygodniowo).

a) Nauka o handlu: Zasadnicze pojęcia o handlu w ogólności i jego organizacyi. Rodzaje i przedmioty handlu, handel towarowy. Miary i wagi. Pieniądz. Kupno i sprzedaż, środki zapłaty. O kupcach i firmie. Prokura, spółki handlowe, rejestr firm. Personal handlowy. Przemysł pomocniczy w handlu. Krótka charakterystyka monopolów państwowych, ochrona patentu, wzoru i marki. Najniezbędniejsze wiadomości o papierach wartościowych.

b) Nauka o wekslach: Pojęcie i podział weksla. Zdolność wekslowa. Istotne cechy weksla. Stempel wekslowy. Przyjęcie, obieg i zapłata weksla, protest wekslowy, regres. Fałszywe i podrobione weksle. Weksel własny. Najważniejsze wiadomości o handlu wekslami. Wszystkie działy z nauki o wekslu wyjaśnia się praktycznie na formularzach wekslowych. W każdym półroczu najmniej 1 zadanie szkolne.

VII. Geografia handlowa.

Cel nauki: Poznanie najważniejszych państw handlowych, jako obszarów produkcji i handlu, na podstawie ogólnych stosunków geograficznych z ciągłym zastosowaniem karty.

KLASA I. (1 godzina tygodniowo).

Układ poziomy i pionowy części ziemi w zarysie, główne wiadomości o klimacie i strefach. Oryentacja na karcie, czytanie mapy.

KLASA II. (1 godzina tygodniowo).

Krótkie powtórzenie materiału z kl. I. Monarchia austriacko-węgierska i sąsiadujące z nią państwa, jako obszary produkcji i handlu, z ograniczeniem na najbardziej zasadnicze właściwości poszczególnych państw. Najważniejsze linie kolejowe i okrętowe. Objasnienie jednego z powszechnie używanych rozkładów jazdy.

KLASA III. (1 godzina tygodniowo).

Reszta państw Europy i ich kolonie, jako też samoistne państwa innych części świata z ograniczeniem na artykuły i miejsca, odgrywające w handlu światowym pierwszorzędne znaczenie. Objasnienie karty komunikacji światowej. (Linie parowców i kabli). W kl. II. i III. w każdym półroczu najmniej 1 zadanie szkolne.

VIII. Kaligrafia.

Cel nauki: Wyrobiecie biegłego i pięknego pisma.

KLASA I. (1 godzina tygodniowo).

Ćwiczenia w piśmie łacińskim, pismo szybkie.

KLASA II. (1 godzina tygodniowo).

Pismo rondowe. Pismo kupieckie. W kl. I. II. w każdym półroczu po 2 zadania szkolne.

IX. Towaroznawstwo.

Cel nauki: Znajomość najważniejszych towarów handlu światowego wedle ich charakterystycznych właściwości, otrzymywania, użytku i najwykleszego fałszowania.

KLASA III. (2 godziny tygodniowo).

Nauka ograniczy się tylko do tych artykułów, które wchodzi w handel światowy jako masowy towar i pomagać będzie praktyce w ten sposób, że poda główne łatwo poznawalne sposoby fałszowania, sposoby przechowywania itd. w łatwej do zapamiętania formie.

Najważniejsze odżywki i używki ze świata roślinnego i zwierzęcego. Tłuszcze. Najważniejsze eteryczne oleje. Przybory do pisania, garbniki i skóry. Rośliny włókniste (bawełna, konopie, jedwab, wełna), przędza, tkaniny, papier. Węgiel, nafta, kilka najważniejszych metali, kwasy, sól, saletra, alun, wapno i gips.

Przegląd planu nauki.

Przedmiot	I kl.	II kl.	III kl.	Razem
1. Język polski	2	—	—	2
2. Język niemiecki	2	2	—	4
3. Rachunki	2	2	2	6
4. Buchalterya pojedyncza	—	1	1	2
5. Korespondencya i prace kantorowe	—	1	1	2
6. Nauka o handlu i wekslach	—	—	1	1
7. Geografia handlowa	1	1	1	3
8. Kaligrafia	1	1	—	2
9. Towaroznawstwo	—	—	2	2
Razem	8	8	8	24

Spis imienny uczniów w r. s. 1907/8 do Uzupełniającej szkoły zapisanych.

(Uczniowie oznaczeni w spisie * wystąpili w ciągu roku szkolnego).

KLASA I.

Nazwisko i imię ucznia.	Firma pryncypała.
1. Bialik Aleksander z Krakowa . . .	E. Bahlsen
2. Bobowski Stefan z Jasionowa . . .	J. Fischer i Spka.,
3. Burzyński Edward z Kańczugi . . .	I. Woyciechowski,
4. Chmura Stefan z Krakowa . . .	A. Suski,
5. Dąbrowski Kazimierz z Krakowa . .	Z. Kutrzeba,
6. Denenfeld Kazimierz z Tyśmienicy .	J. Fischer i Spka.,
7. Dziukiewicz Maryan z Kańczugi . .	J. Wentzel,
8. *Glibowski Stanisław z Łodzi w Król. polsk.	F. Kusz,
9. Gross Stefan z Pawlikowic . . .	J. Massar,
10. *Izraeli Teofil z Wadowic . . .	Kapellner & Holzer,
11. Jeż Andrzej z Krakowa	Bazar krajowy,
12. *Juszkiewicz Stanisław z Wieliczki .	J. Nagel,
13. Klameczyński Stanisław z Jurkowic .	Wł. Czarnek,
14. *Langer Izidor z Krakowa	J. Lauer,
15. Leitner Jan z Oryszkowic	H. Szarski i Syn,
16. Lewandowski Andrzej z Szczucina .	W. Tomaszewski,
17. Lidwin Franciszek z Krakowa . . .	J. Wentzel,
18. Pająk Zygmunt z Tarnowa	St. Neuwert,
19. *Pankiewicz Izidor z Bochni . . .	J. Nagel,
20. Piechocki Julian z Ostrowa w WKs. Poznańsk.	G. Reim i Spka.,
21. *Piwowoński Tadeusz z Krakowa . .	A. Wakulski,
22. *Preiss Józef z Krakowa	Br. Bilewscy,
23. Redlich Michał z Nowej wsi narodowej	—
24. *Reifland Erwin z Sierszy	I. Rajal,
25. *Salabura Władysław z Krakowa . .	J. F. Fischer,
26. *Schleichkorn Henryk z Łącku . . .	H. Statter,

Nazwisko i imię ucznia:

Firma pryncypała:

27. *Sichermann Oziar z Borysławia . . .	Gal. Tow. Naft.,
28. Słowikowski Tadeusz z Zagórza . . .	A. Hawełka,
29. Szczepanik Karol z Suchej	L. Sykutowski,
30. Szybowski Józef z Rakowic	M. Madejska,
31. Ścieszka Franciszek z Nowego Wiśnicza	J. Barberowski,
32. Trzos Henryk z Woli Batorskiej . . .	J. Kulczyński,
33. *Wiciński Adam z Krakowa	Ł. Mackiewicz,
34. Zakrzewski Tadeusz z Rzetotar dolnych	A. Suski,
35. *Zemanek Roman z Kęt	K. Mildner,

KLASA II.

1. Birnbaum Jakób z Krakowa	—
2. Brzuchacz Julian z Jasła	A. Ryglicki,
3. Busch Adolf z Wieliczki	J. Göttel,
4. Cebulski Józef z Bugaju	J. Angrabajtis,
5. *Ciênciała Jerzy z Końskiej na Śląsku	J. Serafin,
6. Cieślik Józef z Wieliczki	J. Jawornicki,
7. Czechowicz Franciszek z Bohorodczan	G. Reim i Spka.,
8. Dobrowolski Włodzimierz z Szczakowy	A. Hawełka,
9. Dulowski Romuald z Chrzanowa . . .	Janeczek & Ziembicki,
10. Górski Bronisław z Mieronie w Król.
polsk.	A. Suski,
11. Hauser Alfons z Pontitetolo we Włoszech	St. Iglicki,
12. Janiszewicz Józef z Lubaczowa . . .	J. Barberowski,
13. Klimczak Seweryn ze Lwowa	M. Praus,
14. Kowalówka Stanisław z Facimiechu . .	A. Gralewski,
15. Kuzak Adam z Krakowa	Wł. Czarnek,
16. *Kraus Markus z Podgórze	H. Mendelsohn,
17. Lipiński Władysław z Krakowa . . .	—
18. Łoś Józef z Krakowa	G. Reim i Spka.,
19. *Małek Stanisław z Jelnej	H. Szarski,
20. Marjanowicz Roman z Świątnik górny	—
21. *Medwecki Stanisław z Dębnie	I. Wojciechowski,
22. Michalik Wincenty z Wieliczki . . .	J. Federowicz,
23. Nossek Stanisław z Krakowa	I. Sobolewski,
24. Pec Stanisław z Jodłowej	A. Hawełka,
25. Popek Karol z Brzozkwini	Fr. Grzesiak,
26. Reder Albert z Krakowa	K. Gottlieb,
27. Senowski Roman ze Lwowa	H. Schwarz,
28. Sienkowski Stanisław z Krakowa . . .	Fr. Martin,
29. Skowronek Jan z Wadowic	M. Ogieński,
30. Słowikowski Eugeniusz z Zagórza . .	A. Hawełka,
31. *Studnicki Stanisław z Krakowa . . .	G. Reim i Spka.,
32. *Sura Wiktor z Opawy na Śląsku . .	—

Nazwisko i imię ucznia:	Firma pryncypała:
33. *Świerkosz Stanisław z Podolan w Król. polsk.	W. Ciechanowski,
34. *Świgost Franciszek z Krakowa . . .	W. Ciechanowski,
35. Sztabiński Stanisław z Żywca . . .	J. Pułczyński,
36. Szulc Bolesław z Czatkowic . . .	M. Jarra,
37. Tellek Wilhelm z Nowego Sącza . .	K. Zajączkowski,
38. *Weisslitz Hirsch z Krakowa . . .	—
39. *Winnicki Henryk z Lwowa . . .	C. Szczurkowski,
40. Zacharias Stanisław z Krakowa . . .	J. Grosse,
41. Zaleski Juliusz z Chrzanowa . . .	Wł. Czarnek,
42. Zawadziński Karol z Brzezia . . .	M. Nodzeński,
43. *Ziembo Tadeusz z Zawady w Król.pols.	L. Debelski,

KLASA III.

1. Bień Grzegorz z Tarnowa	M. Jawornicki,
2. Bochner Izrael z Krakowa	E. Reich,
3. Glück Pinkus z Terła	H. L. Dukatenzeiler,
4. Jamka Ignacy z Krakowa	St. Karliński,
5. Jary Edwin z Łobzowa	J. Kuczmierczyk,
6. *Klich Jan z Krzeszowic	P. Porzycki,
7. Łowczyński Stefan z Krakowa . . .	Zimler i Spka.,
8. Para Ludwik z Nowego Sącza . . .	K. Krupiński,
9. Paul Henryk z Rzeszowa	M. Praus,
10. Rice Włodzimierz z Sidzienia . . .	Zw. handl. kółek roln.
11. Smołucha Mieczysław z Ryglic . . .	A. Ryglicki,
12. Talarek Gustaw z Krakowa	G. Reim i Spka.,
13. Wiśniewski Marian z Krzeszowic . .	M. Jawornicki.

Statystyka uczniów Uzupełniającej Szkoły Handlowej.

	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Razem
Na początku r. s. 1907/8 przyjęto uczniów	35	43	13	91
W ciągu r. s. 1907/8 wystąpiło uczniów .	13	11	1	25
Z końcem r. s. 1907/8 pozostało uczniów .	22	32	12	66

Z tych było według miejsca urodzenia:

Z Krakowa	5	8	4	17
Z powiatu Krakowskiego	2	—	1	3
Z Galicyi	14	22	7	43
Z Ks. Poznańskiego	1	—	—	1
Z Królestwa Polskiego	—	1	—	1
Z poza Austrii	—	1	—	1
Razem . .	22	32	12	66

Według wyznania:

Rzymsko katolickiego	20	30	10	60
Grecko-katolickiego	1	—	2	1
Mojżeszowego	1	2	2	5
Razem . .	22	32	12	66

Według narodowości:

Polaków	21	32	12	65
Rusinów	1	—	—	1
Razem . .	22	32	12	66

Według zatrudnienia:

Pomocników handlowych	—	1	2	3
Praktykantów i uczniów handlowych . .	21	28	10	59
Bez zatrudnienia	1	3	—	4
Razem . .	22	32	12	66

Według wieku:					Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Razem
Liczyło lat	14	uczniów	.	.	I	I	—	2
"	"	15	"	.	I	—	—	1
"	"	16	"	.	7	4	—	11
"	"	17	"	.	2	7	2	21
"	"	18	"	.	7	11	5	23
"	"	19	"	.	3	7	2	12
"	"	20	"	.	I	2	3	6
Razem					22	32	12	66

Wynik klasyfikacyi za 2-gie półrocze 1907/8.

Stopień celujący otrzymało uczniów	.	.	.	I	4	3	8
" I.	"	"	.	19	26	8	53
" II.	"	"	.	—	I	I	2
" III.	"	"	.	2	—	—	2
Do egzaminu poprawczego przeznaczono uczniów	.	.	.	—	I	—	I
Razem				22	32	12	66

4. WIECZORNY ZAWODOWY
KURS HANDLOWY.

Skład grona nauczycieli z końcem r. s. 1907/8

1. Kannenberg Józef, j. w. kierownik kusu.
 2. Dr. Lulek Tomasz, j. w. prawo wekslowe, 1 godz. tyg. w 1 półroczu.
 3. Dr. Mokrzycki Witołd, urzędnik banku austro-węgierskiego, rachunki kupieckie 2 godz. tyg.
 4. Oleś Andrzej, urzędnik gazowni miejskiej, buchalterya i korespondencya 5 godz. tyg.
 5. Dr. Patkiewicz Władysław, j. w. rachunkowość państwowa 2 godz. tyg.
 6. Rymar Leon, j. w. stenografia 2 godz. tyg.
 7. Dr. Wróblewski Stanisław, j. w. prawo handlowe 1 godz. tyg. w 2 półroczu.
-

Regulamin kursów wieczornych.

Przyjętym na kurs ten obejmujący naukę [buchalteryi, prac kantorowych, korespondencyi, rachunków kupieckich, prawa wekslowego i handlowego, rachunkowości państwowej i stenografii może być przyjęty każdy, kto ukończył 17 rok życia, wykaże się stosownem wykształceniem przedwstępnem, podlegającym uznaniu dyrekcyi i uiści opłatę z góry.

Opłata za cały kurs trwający 8 miesięcy tj. od 1/10 do 31/5 wynosi 100 koron płatnych z góry przy wpisie.

Stosownie do uznania dyrekcyi oraz w miarę wolnego miejsca przyjmować się będzie także słuchaczy nie tylko na wszystkie przedmioty objęte programem, ale także na poszczególne przedmioty wedle wyboru, opłata wynosić będzie w takim razie po 20 koron od godziny tygodniowej.

Po ukończeniu kursu odbędzie się egzamina ze wszystkich przedmiotów, na które słuchacze uczęszczali. W razie pomyślnego wyniku egzaminu wyda się świadectwo. Świadectw frekwencyjnych nie wydaje się wcale.

Taksa egzaminacyjna wynosi za każdy z wymienionych przedmiotów 5 K.

Plan nauk obejmuje:

1. Buchalteryę pojedynczą i podwójną	tyg.	godz.	3
2. Prace kantorowe i korespondencyę handlową	"	"	2
3. Rachunki kupieckie	"	"	2
4. Prawo handlowe i wekslowe	"	"	1
5. Rachunkowość państwową	"	"	2
6. Stenografię	"	"	2
Razem	"	"	12

Plan nauk.

1. Buchalterya. (Tyg. godz. 3).

Majątek i jego części — wymiana części majątkowych — zaszłości buchalteryczne — cel buchalteryi — przepisy ustawy o prowadzeniu ksiąg i ich stemplowaniu. Zasadnicze pojęcia buchalteryczne. Różne systemy i formy zapisów buchalterycznych. Cechy buchalteryi pojedynczej. Księgi główne i pomocnicze tej metody. Inwentarz, Kasa, Dziennik, księga dłużników i wierzycieli, rachunków bieżących, strazza. Księga składowa, towarowa, remes, trat, monet, papierów wartościowych (walorów), terminarz remes, trat, towarowy, księga kupna i kalkulacyi, księga sprzedaży, księga spedycyi, drobnych wydatków itp.

Jednomiesięczny przykład w handlu towarowym przeprowadzony we wszystkich księgach głównych i pomocniczych.

Odmiana zamknięcia rachunkowego przy spółce.

Teorya buchalteryi podwójnej, jej charakterystyka i odmiany, tudzież różnica od buchalteryi pojedynczej.

Przeprowadzenie tego samego przykładu, który przeprowadzono już metodą pojedynczą, dla wykazania różnic metodą podwójną.

Drugi, większy przykład obrotów w handlu towarowym i bankowym przeprowadzony we wszystkich księgach głównych i pomocniczych.

Odmiana zamknięcia rachunków przy spółce.

Buchalterya w obrotach komisowych i konsygnacyjnych, fabryczna, rolnicza.

2. Korespondencya handlowa. (Tyg. godz. 2).

a) *Prace kantorowe.* Sporządzanie dokumentów handlowych, jak not, rachunków, faktur, faktur konsygnacyjnych, rachunków sprzedaży, rachunków kosztów, ceduł dostawy i poświadczeń odbioru, czeków, przekazów i weksli, listów przewozowych pocztowych, kolejowych i konosamentów, deklaracyj cłowych, warrantów, not eskontowych, dokumentów w obrocie pocztowym

i pocztowych kas oszczędności, kwitów, kwitów depozytowych, deklaracji mortyfikacyjnych itd.

b) *Korespondencya*. Cechy korespondencyi handlowej i różnice od korespondencyi prywatnej oraz urzędowej (władz). Forma listów kupieckich — poczta przychodząca i wychodząca, przechowywanie listów — odnośne przepisy ustawy handlowej i o należytościach. Korespondencya w sprawach wypłat, przesyłek gotówki, bonifikacyj, czeków i przekazów, w sprawach trat i remes, własnych i komisowych, monet i walorów, w sprawach kredytu akceptacyjnego, listy wywiadowcze, informacyjne, akredytywy, w sprawach rachunków bieżących i zaległości, oferty towarowe (cenniki), zamówienia, odwołania, reklamacje, listy frachtowe, — oferowanie usług, okólniki w sprawach handlowych i bankowych. korespondencya z władzami.

3. Rachunki kupieckie. (Tyg. godz. 2).

Powtórzenie 4 działań liczbami całymi jako też ułamkami zwyczajnymi i dziesiętnymi. Stosunki i proporcje, wnioskowanie, reguła trzech prosta i złożona, rachunek łańcuchowy, rachunek spółki. Obliczanie odsetek i zamknięcie rachunku bieżącego. Obliczanie monet i papierów wartościowych, rachunek dyskontu według zwyczajów austriackich.

Kalkulacya towarowa prosta i złożona kalkulacya produkcyjna.

4. Prawo wekslowe i handlowe. (Tyg. godz. 1).

Pojęcie i powstanie weksla; weksel własny i przekazowy. Podpisy na wekslu i ich znaczenie. Przyjęcie, indos, zapłata, protest wekslowy; powielenie weksla (duplikat, odpis). Skutki niezapłaty, *regres* wekslowy, rachunek zwrotny; przedawnienie wekslowe.

Kupiec, firmy, rejestr handlowy, personal kupiecki; prokura. Spółki handlowe (krótka charakterystyka). Najważniejsze wiadomości z nauki o czynnościach handlowych.

5. Rachunkowość państwowa. (Tyg. godz. 2).

Wstęp tj. o najważniejszych pojęciach ekonomicznych, mających zastosowanie w rachunkowości gospodarstw prywatnych. Nauka o inwentarzu i budżecie w gospodarstwach prywatnych i państwowych. Rachunkowość w gospodarstwach prywatnych według metody kameralistycznej i merkantylistycznej, porównanie obu tych systemów rachunkowości i nauka o kontroli.

Austryacka rachunkowość państwowa wraz z organizacją austryackiej służby rachunkowej i kontrolnej.

6. Stenografia. (Tyg. godz. 2).

Tworzenie wyrazów, znaczniki i skracanie słów. Nauka o skracaniu zdań i jej zastosowanie do skracania źródłosłowem, formą i do skracania logicznego. Dyktaty stenograficzne i ich odczytywanie.

Spis imienny uczestników

fachowego kursu wieczornego dla dorosłych z końcem r. s. 1907/8.

1. Barczyński Maryan z Jeziernej,
 2. Biegańska Stefania z Przemyśla,
 3. Browiczówna Zofia z Krakowa,
 4. Dembitzer Teodor z Krakowa,
 5. Dutkiewicz Leopold z Krakowa,
 6. Dylewski Franciszek z Brodów,
 7. Federgrünówna Marya z Krakowa,
 8. Franczykowska Helena z Braciejowej,
 9. Górski Ludwik Karol z Temesvaru na Węgrzech,
 10. Górski Stanisław z Bochni,
 11. Grünówna Laura z Krakowa,
 12. Hoffman Adolf z Paczółtowic,
 13. Immerglück Benno z Krakowa,
 14. Janiszewska Józefa z Sierszy,
 15. Jaśko Władysław z Krakowa,
 16. Jaworska Zofia z Rzeszowa,
 17. Kopczyńska Zofia ze Stróżysk w Król. Pols.
 18. Kowalski Janusz z Wieliczki,
 19. Liebeskind Adolf z Krakowa,
 20. Maczyński Józef z Rzeszowa,
 21. Majewski Wawrzyniec ze Starochowic w Król. Pols.
 22. Muthsamówna Stefania z Michałowic w Król. Pols.
 23. Nelken Emanuel z Brodów,
 24. Olejczyk Antoni z Zatora,
 25. Paprocki Eugeniusz z Grocholic w Król. Pols.
 26. Pstruszyńska Walerya z Krakowa,
 27. Raczek Ludwik z Sokołowa w Król. Pols.
 28. Roth Joachim z Myślenic,
 29. Rudnicki Stanisław z Paleśnicy,
 30. Salawa Bolesław z Płaszowa,
 31. Scherer Henryk z Mogilan,
 32. Sikorski Walenty z Jeziorek w W. Ks. Poznańs.
 33. Sokołowski Mieczysław z Medyki,
 34. Uryżanka Stanisława z Podgórza,
 35. Wróblewska Marya z Krakowa.
-

Statystyka słuchaczy wieczornego kursu fachowego.

W r. s. 1907/8 przyjęto ogółem mężczyzn	35
kobiet	13
Razem	48
W ciągu r. s. 1907/8 wystąpiło	13
Z końcem r. s. 1907/8 było mężczyzn	23
kobiet	12
Razem	35
Według wyznania było rzymsko-katol.	26
mojżeszowego	9
Razem	35
Według wieku było: liczących lat 18	1
» » 19	3
» » 20	2
» » 21	4
» » 22	1
» » 24	1
» » 25	1
» » 26	1
» » 28	1
» » 29	2
» » 30	3
» » 31	1
» » 32	1
» » 33	2
» » 34	1
» » 35	1
» » 37	1
» » 40	1
» » 45	1
» » 59	1
Razem ,	35

Wedle zajęć było:

Zajętych w handlach	8
» w przedsiębiorstwach przemysłowych	5
» w urzędach państwowych i prywatnych	11
Bez zajęcia	11
Razem	35

Wynik egzaminu końcowego:

Z buchalteryi	złożyło egzamin	32
Z prac kantorowych i korespondencyi	„ „	30
Z rachunków kup.	„ „	19
Z prawa handl. i weks.	„ „	20
Z rachunkowości państw.	„ „	12
Ze stenografii	„ „	8

Wykaz książek

a) dla Wyższej Szkoły Handlowej na r. s. 1908/9.

KURS I.

- Język polski:** *Próchnicki*. Wzory poezyi i prozy.
- Język niemiecki:** *A. Tuma*. Niemiecka czytanka dla szkół handlowych. (Nemiecka čitanka, wyd. 2, Budziejowice 1907. *Stieglmaier*). *Dr. Jahner*, Deutsche Grammatik.
- Język francuski:** *Bechtel-Glauser*. Französisches Lese- und Übungsbuch f. Handelsakademien. I. Formenlehre.
- Geografia:** *Zehden-Sieger*, Handelsgeographie. *Peucker-Cicalek-Rothaug-Zehden*, Atlas für Handelsschulen.
- Historia:** *Dr. R. Mayr*. Lehrbuch der Handelsgeschichte. *Putzger-Bojarski*, Arlas historyczny.
- Algebra:** *Kranz*. Algebra i arytmetyka.
- Geometria:** *Mocnik-Maryniak*. Geometria dla klas wyższych szkół średnich.
- Rachunki kupieckie:** *Pawłowski*. Podręcznik rachunków kupieckich dla wyższych szkół handlowych.
- Historia naturalna:** *Hassack*. Leitfaden der Naturgeschichte für kom. Lehranstalten.
- Fizyka:** *Richter*. Lehrbuch der Physik f. höhere Lehranstalten. *Tomaszewski-Kawecki*. Fizyka dla klas niższych.
- Nauka o handlu:** *Kistryn*, Nauka o handlu i wekslach. *Christof-Passendorfer*, Zasadnicze pojęcia z zakresu prac kantorowych.
- Stenografia:** *Poliński*. Stenografia.

KURS II.

- Język polski:** *Tarnowski-Bobin*. Wypisy polskie dla szkół realnych. Tom II.
- Język niemiecki:** *A. Tuma*, Niemiecka czytanka, jak w I. *Dr. Jahner*, Deutsche Grammatik.
- Język francuski:** *Bechtel Glauser*. Französisches Lese- und Übungsbuch f. Handelsakademien. Tom I.
- Geografia handlowa:** *Zehden-Sieger*. Lehrbuch der Handelsgeographie. *Peucker-Cicalek-Rothaug-Zehden*, Atlas f. Handelsschulen.

- Historya:** *Dr. R. Mayr.* Lehrbuch der Handelsgeschichte. *Putzger-Bojarski*, Atlas historyczny.
- Algebra:** *Kostecki.* Arytmetyka i algebra dla klas wyższych. *Kranz*, Logartymy.
- Rachunki kupieckie:** *Pawłowski.* Podręcznik rachunków kupieckich dla wyższych S. H. T. I. *Kreibig*, Lehrbuch der kaufmännischen Arithmetik f. h. Hs. T. II.
- Chemia:** *Oppelt.* Lehrbuch der unorganischen Chemie und chem. Technologie f. höhere Handelsschulen.
- Nauka o handlu:** *Berger.* Handelskunde. *Kistryn*, Nauka o handlu i wekslach.
- Korespondencya handlowa:** *Chankowski.* Wykład korespondencyi handlowej. *Kleibel*, Lehrbuch der Handelskorespondenz f. h. Hs.
- Buchalterya:** *W. Góra*, Buchalterya pojedyncza.
- Stenografia:** *Poliński.* Stenografia. *Kramsall*, Lehrbuch der Stenographie.
- Język angielski:** *Berger.* Łatwa metoda j. angielskiego.
- Język rosyjski:** *Alexejew.* Neues Lehrbuch der russischen Sprache T. I.

KURS III.

- Język polski:** *Tarnowski-Bobin.* Wypisy polskie dla szkół realnych. T. II.
- Język niemiecki:** *Dr. R. Mayr.* Deutsches Lesebuch. *Jahner*, Deutsche Grammatik.
- Język francuski:** *Bechtel-Glauser.* Französisches Lese- und Übungsbuch, T. II. *Rey*, La France industrielle et littéraire. *Glauser*, Cours élémentaire de correspondance.
- Arytmetyka polityczna:** *Pawłowski.* Zasady arytmetyki politycznej.
- Rachunki kupieckie:** *Kreibig.* Lehrbuch der kaufm. Arithm., T. III.
- Geografia:** *Zehden-Sieger.* Handelsgeographie. *Peucker-Cicalek-Rothang-Zehden*, Atlas f. Hs.
- Historya:** *R. Mayr.* Handelsgeschichte. *Żakrzewski*, Historia powszechna, T. III.
- Chemia:** *Oppelt.* Lehrbuch der organischen Chemie.
- Towaroznawstwo:** *Hassack.* Lehrbuch der Warenkunde. *Kujawski*, Towaroznawstwo Cz. I.
- Korespondencya handlowa:** *Chankowski.* Wykład korespondencyi handlowej. *Kleibel*, Lehrbuch der Handelskorespondenz.
- Buchalterya:** *Ziegler*, Lehrbuch der Buchhaltung, T. II.
- Język angielski:** *Berger.* Łatwa metoda j. angielskiego.
- Język rosyjski:** *Alexejew.* Neues Lehrbuch der russischen Sprache. *Wolper*, Russkaja Riecz. *Albow*, Russkaja Etymologia.

KURS IV.

- Język polski:** *Tarnowski-Bobin.* Wypisy polskie dla szkół realnych, Tom I.

- Język niemiecki:** *Kummer-Stejskal*. Deutsche Literaturgeschichte, Diele poetów niemieckich w wydaniu Graesera. *Kleibel*, Lehrbuch der Handelskorrespondenz.
- Język francuski:** *Bechtel-Glauser*. Französisches Lese- und Übungsbuch, T. II. *Rey*, La France industrielle et littéraire. *Glauser*, Cours élémentaire de correspondance.
- Geografia:** *Zehden-Sieger*. Handelsgeographie. *Peucker-Cicalek-Rothang-Zehden*, Atlas f. Hs.
- Historia:** *R. Mayr*. Handelsgeschichte. *Zakrzewski*, Historia powszechna, T. III.
- Arytmetyka polityczna:** *Pawłowski*. Zasady arytmetyki politycznej.
- Rachunki kupieckie:** *Kreibitz*. Lehrbuch der kaufm. Arithm, T. IV.
- Towaroznawstwo:** *Hassack*. Lehrbuch der Warenkunde.
- Korespondencya:** *Krakowski*. Wykład korespondencyi handlowej.
- Buchalterya:** *Schiller*. Lehrbuch der Buchhaltung, T. III.
- Prawo handlowe:** *Rosenblatt-Wróblewski*. Kodeks handlowy.
- Ekonomia polityczna:** *Fiedler*. Volkswirtschaftslehre.
- Język angielski:** *Berger*. Łatwa metoda jęz. angielskiego. English Prose Reader by Palotta and Hurt.
- Język rosyjski:** *Wolper*. Russkaja Riecz. *Albow*, Russkaja Etymologia. *N. Krakowski*, Komierczeskaja korespondencya.

b) dla uzupełniającej Szkoły handlowej na r. 1907/8.

KLASA I.

- Język polski:** *Benoni-Habura*. Książka do czytania dla V. i VI. klasy szkół wydz.
- Język niemiecki:** *German-Petelenz*. Ćwiczenia niemieckie dla kl. I.
- Rachunki:** *Dniestrzański*. Nauka rachunków dla szkół wydziałów.
- Geografia:** *Klemensiewicz*. Wiadomości z nauki geografii.

KLASA II.

- Język niemiecki:** *German-Petelenz*. Ćwiczenia niemieckie dla kl. II.
- Rachunki:** *Dniestrzański*. Nauka rachunków dla szkół wydziałów.
- Buchalterya:** *Odenthal*. Kaufmännische Buchhaltung mit Rücksicht auf den Gebrauch für kaufm. Fortbildungsschulen.
- Korespondencya:** *Haberer*, Leifaden der Handelskorrespondenz.
- Geografia:** *Klemensiewicz*. Wiadomości z geografii.

KLASA III.

- Korespondencya:** *Haberer*. Leifaden der Handelskorrespondenz.
- Rachunki:** *Dniestrzański*. Nauka rachunków dla szkół wydz.

Buchalterya: *Odenthal*. Kaufmännische Buchhaltung.

Nauka o handlu: *Berger*. Einführung in die Handelskunde für kaufm. Fortbildungsschulen.

Geografia: *Klemensiewicz*. Wiadomości z geografii.

c) dla dwuklasowej Szkoły handlowej na r. 1907|8.

KURS PRZYGOTOWAWCZY.

Język polski: *Benoni-Habura*. Książka do czytania dla VI. i VII. kl. szkół wydziałowych.

Język niemiecki: *German-Petelenz*, Ćwiczenia dla kl. III.

Geografia: *Klemensiewicz-Tatomir*. Wiadomości z nauki geografii.

Rachunki: *Dniestrzański*. Nauka rach. dla szkół wydz.

Fizyka i chemia: *Natanson*. Fizyka dla szkół wydz., *Alberti*, Chemia dla szkół wydziałowych.

Historya naturalna: *Rostafiński*. Historya natur. dla szkół wydz.

KLASA I.

Język polski: *Próchnicki*. Wzory poezji i prozy.

Język niemiecki: *A Tuma*. Czytanka niemiecka jak w I. W. S. H.

Geografia: *Zehden-Cicalek*. Leitfaden der Handelsgeographie für 2-klassige Handelsschulen.

Rachunki kupieckie: *Pawłowski*. Podręcznik rachunków kupieckich.

Towaroznawstwo: *Hassack*. Leitfaden der Warenkunde f. 2-klassige Hs. T. I. Anorganische Waren. *Kujawski*, Towaroznawstwo Cz. I.

Nauka o handlu: *Haberer*. Lehrbuch der Handels- und Wechselkunde f. 2-klas. Hs.; *Kistryn*, Nauka o handlu i wekslach.

Korespondencya: *Haberer*. Lehrbuch der Handelskorespondenz f. d. Unterricht an 2-klas. Hs.; *Chankowski*. wykład korespondencyi handlowej.

Buchalterya: *W. Góra*. Buchalterya pojedyncza

Stenografia: *Poliński*. Stenografia.

KLASA II.

Język polski: *Próchnicki*. jak w I.

Język niemiecki: *Tuma*. jak w I.

Geografia: *Zehden-Cicalek*. jak w I.

Rachunki kupieckie: *Pawłowski*. jak w I.; *Kreibig*. Leifaden der Kaufm. Rechnens f. 2 K. Hs.

Towaroznawstwo: *Hassack*. Leifaden der Warenkunde f. 2 Kl. Hs. T. 2. Organische Waren.

Nauka o handlu: *Haberer*. jak I. *Kistryn* jak I.

Korespondencya: *Haberer* jak I. *Chankowski* jak I.

Buchalterya: *Schiller*, Leitfaden d. Buchhalt. f. 2-kl. Hs.

stenografia: *Polński*. jak w I.

Ogłoszenie dotyczące wpisów na r. s. 1908/9.

A) Wyższa Szkoła handlowa.

Wpisy uczniów do klasy I odbędą się w pierwszym terminie dnia 27 do 30 czerwca, w drugim dnia 1 do 3 września 1908 od godziny 9 do 12 w kancelaryi dyrekcji. Uczniowie zgłaszać się mają osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów.

Na I. kurs przyjmuje się uczniów, którzy w roku kalendarzowym, w którym się zapisują, ukończą lat 14 i mogą się wykazać ukończoną IV. klasą gimnazjalną lub realną z ogólnym stopniem I. Wyjątkowo przyjąć można również uczniów z ukończoną III. klasą wydziałową, którzy w przedmiotach: język polski, geografia, historia, fizyka, nauki przyrodnicze, arytmetyka, otrzymali przynajmniej postęp dobry. Uczniowie szkół wydziałowych muszą się poddać ściślemu egzaminowi wstępnemu. Wymagania przy takim egzaminie wstępnym są następujące: Z języka polskiego ma uczeń ustęp dany mu do przeczytania opowiedzieć ustnie i napisać w sposób należyty bez błędów gramatycznych i ortograficznych. Nadto ma przy rozbiorze zdań udowodnić znajomość głównych zasad gramatyki pod względem części mowy i składni. Z algebry: Cztery działania główne na liczbach ogólnych całkowitych z jednym lub więcej wyrazami, podnoszenie do kwadratu i do sześciastu wyrażeń algebraicznych, tudzież liczb układu dziesiętkowego, największy wspólny podzielnik i najmniejsza wspólna wielokrotność, rachowanie liczbami ułamkowemi. Z rachunków: Cztery działania główne na liczbach dziesiętnych i ułamkach zwyczajnych, rozkładanie i redukcya, rachowanie liczbami mianowanemi, wnioskowanie, metoda rozkładania, reguła łańcuchowa, rachunek średniego podziału i rachunek spółki.

Egzamina wstępne odbędą się dnia 4 września 1908.

Wpisy do klas wyższych odbędą się w dniach 1 do 3 września 1907.

Na kurs II., III. i IV. przyjmuje się tylko takich uczniów, którzy mogą wykazać się ukończeniem z ogólnem stopniem pierwszym bezpośrednio poprzedzającej klasy tutejszego zakładu lub innej podobnie urządzonej publicznej szkoły handlowej. Egzamina poprawcze i uzupełniające odbędą się w dniach 1 i 2 września 1907.

Kandydaci, którzy powyższych warunków nie posiadają albo mają ukończoną niższą szkołę średnią lub szkołę handlową zagraniczną mogą dopiero po otrzymaniu osobnego pozwolenia z c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty uzyskać przyjęcie do Akademii handlowej. Ministerstwo rozstrzygnie również, czy i w jakim zakresie będą się musieli poddać egzaminowi wstępnemu. W interesie takich kandydatów leży zatem wystarać się wcześniej o pozwolenie przyjęcia przez wniesienie podania do c. k. Rady Szkolnej krajowej, tak, aby w dniu wpisu wykazać się mogli dopuszczeniem do przyjęcia, ewentualnie do składania egzaminu wstępnego; bez takiego zezwolenia Dyrekcyja bezwarunkowo nikogo przyjmując nie może.

Każdy uczeń, zgłaszający się do wpisu po raz pierwszy, ma przedłożyć: metrykę chrztu lub urodzenia, świadectwo ukończonej w kraju czwartej klasy gimnazjalnej lub realnej ewentualnie trzeciej klasy wydziałowej i wypełnioną należycie kartę wpisową (do nabycia u tercyana). Przy wpisie należy uiścić jako takse wstępną 10 koron. (Obcokrajowcy mają złożyć jako takse wstępną 20 kor.) oraz 2 kor. jako datek na środki naukowe. (Obcokrajowcy składają 10 kor. jako datek na środki naukowe). Każdy uczeń wpisujący się ponownie do zakładu ma przedłożyć świadectwo z poprzedniego roku szkolnego, wypełnioną należycie kartę wpisową i 2 kor. jako datek na środki naukowe.

Oplata szkolna wynosi rocznie 40 koron i ma być wniesioną w 2 ratach z góry, w I półroczu kl. I, nie uwalnia się od czesnego nikogo.

Dnia 5 września odprawi się nabożeństwo wstępne, a 7 września rozpoczyna się regularna nauka szkolna.

B) Kurs abiturientów.

Warunkiem przyjęcia jest dowód, że kandydat lub kandydatka złożyli z pomyślnym wynikiem egzamin dojrzałości w jednym z austriackich gimnazyów lub szkół realnych. Ci zwyczajni słuchacze (ki) mają prawo składania kollokwiów i końcowego egzaminu, po którym otrzymują świadectwo.

W miarę wolnego miejsca może Dyrekcyja przyjmować także takich kandydatów (ki), którzy (re) nie mają powyżej wymienionych warunków, ukończyli jednak inną szkołę średnią lub zawodową, stojącą na równi ze szkołami średnimi albo mają zagraniczny egzamin dojrzałości. Tacy słuchacze (ki), przyjęci jako »nadzwyczajni« nie mają prawa składania egzaminów i otrzymują z końcem roku szkolnego tylko świadectwo frekwencyjne. Wolno im jednak wniesć podanie do c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty o uznanie odbytych studyów za równorzędne z egzaminem dojrzałości w tutejszej szkole średniej. W razie pomyślnego załatwienia prośby, zyskują wszystkie prawa słuchacze zwyczajnych; leży więc w interesie takich kandydatów wniesć wcześniej odnośne podanie,

aby ułatwić sobie przyjęcie, tem bardziej, że liczba słuchaczy (ek) na kursie abiturjentów nie może przekraczać 40.

W miarę wolnego miejsca może nadto Dyrekcyja na wykłady poszczególnych przedmiotów przyjąć »hospitantów« lub »hospitantki« z ukończonym 18 rokiem życia, o ile wykażą się odpowiedniemi wykształceniem.

Wpisy zwyczajnych słuchaczy (ek) odbywają się w ostatnich dniach czerwca i od 15 do 20 września, nadzwyczajnych względnie hospitantów od 20 do 22 września w kancelaryi Dyrekcyi (ul. Straszewskiego L. 29) od 8 do 10 rano.

Przy wpisie należy przedłożyć: świadectwo dojrzałości, ewentualnie ostatnie świadectwo szkolne, metrykę chrztu lub urodzenia, należyście wypełnioną kartę wpisową i opłatę szkolną, bez której wpisu dokonać nie można.

Każdy wpisany słuchacz (ka) otrzymuje kartę legitymacyjną.

Opłata wynosi 200 koron za cały rok i ma być odrazu z góry przy wpisie uiszczona. Hospitanci płacą za każdą godzinę tygodniową 20 koron rocznie.

Każdy wpisujący się słuchacz ma złożyć nadto 5 koron jako datek na zbiory naukowe. Od powyżej wymienionych opłat nie uwalnia się nikogo, raz zapłaconych nie zwraca się pod żadnym warunkiem. Za ćwiczenia w pracowni towaroznawczej należy uiszczyć osobno takse 10 koron. Za uczęszczanie na naukę obcych języków i stenografię opłaca się osobne czesne stósownie po liczby słuchaczy, najmniej 10 po 20 koron rocznie od 1 godziny tygodniowo

C) Dwuklasowa szkoła handlowa męska.

Na kurs przygotowawczy przyjmuje się uczniów, którzy ukończyli 13 rok życia lub ukończą go w roku kalendarzowym, w którym się zapisują i złożyli egzamin wstępny. Przy tym egzaminie wykazać się muszą odpowiednią znajomością języka polskiego, niemieckiego, tudzież 4 zasadniczych działań arytmetycznych. Uczniowie, którzy ukończyli ze stopniem I klasę II wydziałową, gimnazjalną lub realną i mają ukończonych lat 13 mogą być przyjęci bez egzaminu wstępnego.

Do klasy I przyjmuje się uczniów, którzy ukończyli lub z końcem roku kalendarzowego, w którym się zapisują ukończą lat 14 i wykażą się świadectwem, że ukończyli z dobrym postępem kl. III wydziałową, gimnazjalną lub realną. W wyjątkowych wypadkach o ile miejsca starczy, będzie się przyjmować uczniów nie mających powyżej podanych studyów, jeżeli złożą z pomyślnym skutkiem ścisły egzamin wstępny w zakresie nauk, udzielanych w klasie przygotowawczej dwuklasowej szkoły handlowej.

Do klasy II przyjmuje się tylko uczniów, którzy ukończyli z dobrym postępem kl. I dwuklasowej szkoły handlowej.

Każdy zgłaszający się po raz pierwszy do wpisu uczeń ma przedłożyć metrykę chrztu lub urodzenia, ostatnie świadectwo szkolne oraz należyście wypełnioną kartę wpisową. Przy wpisie należy uiścić takse wstępną w kwocie 10 K. oraz 2 K. jako datkę na zbiory naukowe.

Opłata szkolna wynosi rocznie 40 K.; w klasie przygotowawczej i kl. I (w I półroczu) nie uwalnia się od czesnego nikogo.

Wpisy odbędą się w dniach 27 do 30 czerwca i 1 do 3 września między 9 a 12 godz. rano w Dyrekcyi Akademii Handlowej. Nowi wstępujący uczniowie mają się zgłosić w towarzystwie rodziców lub opiekunów.

Dnia 5 września odprawi się nabożeństwo wstępne — po nabożeństwie ewentualne egzamina wstępne — a 7 września rozpoczyna się regularna nauka szkolna.

D) Uzupełniająca Szkoła handlowa.

Do klasy I. szkoiy handlowej uzupełniającej przyjmuje się uczniów i pomocników handlowych, którzy:

1) wykazał się świadectwem uwolnienia Szkoły ludowej lub świadectwem innej szkoły, która w myśl ustawy krajowej zastępuje świadectwo uwolnienia Szkoły ludowej;

2) albo ukończyli z dobrym postępem naukę w ogólnej szkole uzupełniającej;

3) albo przy egzaminie wstępnym okazał wiadomości, odpowiadające warunkowi 1. lub 2.

Każdy uczeń Szkoły handlowej uzupełniającej, ma przy pierwszym przyjęciu złożyć takse wstępną w wysokości dwóch koron i corocznie dwie korony, jako datkę na środki naukowe.

Uczniowie nie będący na żadnej praktyce płacą oprócz taksy wstępnej i datku na środki naukowe czesne w kwocie 10 Kor. z góry przy wpisie.

Do klas wyższych przyjmuje się uczniów, którzy ukończyli z dobrym postępem klasę poprzednią uzupełniającej szkoły handlowej. Ci pomocnicy lub uczniowie, którzy ukończyli III. klasę szkoły średniej lub wydziałowej, mogą być przyjęci wprost do klasy II.

Wpisy odbędą się w dniach 11. do 14. września w kancelaryi Dyrekcyi. — W tych samych dniach odbędą się egzamina poprawcze i uzupełniające.

Nauka rozpoczyna się dnia 16. września 1907 w dniach i godzinach, które Dyrekcyja później ogłosi.

Każdy uczeń otrzyma książeczkę kontrolną pilności i uczęszczania i obowiązany jest do przestrzegania zawartych w niej przepisów.

E) Zawodowy wieczorny kurs handlowy dla dorosłych.

Na kurs ten przyjmuje się mężczyzn i kobiety, o ile wykazą się stosownem wykształceniem przedwstępnym i ukończonym 17 rokiem życia. Opłatę wynoszącą za cały kurs 100 k. należy złożyć przy wpisie. Wpisy odbywają się od 1 do 25 września — dnia 1 października rozpoczną się wykłady w godzinach, które dyrekcyja później ogłosi. Przy wpisie należy przedłożyć ostatnie świadectwo szkolne i wypełnioną kartę wpisową.

*

*

*

W Krakowie, dnia 27 czerwca 1908.

Dyrektor

Józef Kammenberg.
